

VODIČ |

| 2024/25.

SAVET STRANIH INVESTITORA

The background of the cover features a conceptual image of investment and growth. It shows four stacks of silver coins of varying heights, each with a small green seedling growing out of the top. The stacks are set against a blurred background of a bar chart with blue bars and a white dotted line with an arrow pointing upwards and to the right, suggesting a positive economic trend. The overall color palette is dominated by green and blue tones, with a soft, glowing light effect.

**Oblikovanje
privrednog
ambijenta Srbije**

Mi smo Telekom Srbija grupa

IIIITEL

m:tel

SUPERSTAR

*supernova

iris^{TV}

TS Media

TSVF

MOVE

Elevate Your Understanding of the Adria Region

Connecting

The Region

Your Gateway to highlights of regional cooperation, its potential, challenges, and successes.

SUBSCRIBE TODAY!

UNCOVER INSIGHTS

Gain unparalleled insights into the region's diplomacy, politics, business landscape, and cultural gems.

JOIN THE CONVERSATION

Be part of a global community interested in fostering connections and cross-cultural understanding.

STAY AHEAD

Stay informed with comprehensive coverage of current events and trends shaping the future of these dynamic nations.

EXPLORE THE REGION'S SOUL

Immerse yourself in the diverse cultures, traditions, and stories that make the Adria Region unique.

Podrška modernizaciji privrednog ambijenta Srbije

Uz podršku regulatornim reformama, unapređenju ekonomske konkurentnosti, te fokusom na dijalog između javnog i privatnog sektora i održivost, Savet stranih investitora (FIC) igra ključnu ulogu u oblikovanju dinamičnog ekonomskog okruženja Srbije

Savet stranih investitora (FIC) u Srbiji predstavlja važnu poslovnu organizaciju koja od svog osnivanja 2002. godine doprinosi stvaranju povoljnijeg poslovnog okruženja u Srbiji. Tokom godina FIC je pomogao da dođe do ključnih prekretnica koje su doprinele opštem napretku poslovne klime u Srbiji, ekonomskom rastu i boljem životnom standardu građana.

FIC je prepoznat po svojoj doslednoj podršci regulatornim reformama, što se ogleda u njegovoj godišnjoj publikaciji „Bela knjiga“ — sveobuhvatnom izveštaju koji ističe ključne izazove u poslovnom okruženju Srbije i predlaže konkretne reforme. Ova platforma služi kao važan referentni materijal za donosiocje odluka, pružajući uvide u perspektive stranih investitora i pomažući im da stave prioritet na neophodne promene.

Zahvaljujući naporima FIC-a, postignuta su poboljšanja u nekoliko sektora, uključujući poresko zakonodavstvo, radno pravo, digitalnu transformaciju, nekretnine, borbu protiv nelegalne trgovine, bezbednost hrane i širi pravni okvir. U novije vreme FIC je uticao na promene u finansijskom sektoru, turizmu i ugostiteljstvu, kao i sektoru zdravstva i farmaceutske industrije. Ove inicijative bile su ključne za očuvanje konkurentnosti Srbije na globalnom tržištu koje je sve usmerenije na tehnologije, za pilotiranje ideja o inovativnim promenama u finansijskom sektoru u regionu i za podsticanje uvođenja novih terapija u zdravstvenoj zaštiti.

Sposobnost da olakša konstruktivan dijalog između javnog i privatnog sektora bio je kamen temeljac uspeha FIC-a. Kroz kontinuiranu komunikaciju i saradnju sa državnim institucijama, domaćim preduzećima i

međunarodnim partnerima, FIC je stvorio kolaborativno okruženje u kojem se problemi mogu rešavati efikasnije.

Pored toga, FIC je jedina organizacija u Srbiji koja okuplja bilateralne privredne komore i predstavlja i širu poslovnu zajednicu sa jedinstvenim ciljem poboljšanja poslovnog okruženja i investicionih prilika na korist svih građana.

Kontinuirani naponi FIC-a su izuzetno značajni za očuvanje konkurentnosti Srbije i njenu privlačnost kao destinacije za strane i domaće investicije

Važno je napomenuti da je FIC ključni zagovornik usklađivanja pravnog okvira Srbije sa zakonodavstvom Evropske unije, tako dodatno olakšavajući integraciju Srbije u evropski ekonomski okvir.

Pored ekonomskog doprinosa, Savet stranih investitora je takođe lider u promociji korporativne društvene odgovornosti (CSR) i inicijativa za održivost u Srbiji. Mnoge kompanije članice FIC-a implementirale su CSR programe koji se fokusiraju na zaštitu životne sredine, razvoj zajednice i etičke poslovne prakse. Ove inicijative ne samo da unapređuju reputaciju stranih kompanija koje posluju u Srbiji već postavljaju i standarde za domaća preduzeća.

Better never settles

Never settle for the world that's been built but drive it forward.

REG № 040

cw-cbs.rs

+381 11 22 58 777

office@cw-cbs.rs

**CUSHMAN &
WAKEFIELD**

CBS
INTERNATIONAL

PROPERTY MARKET LEADER

UREDNIK
Tanja Jakobi

MENADŽER IZDANJA
Neda Lukić
n.lukic@aim.rs

DIZAJN
Sladan Radosavljeć
Zoran Perović
design@aim.rs

FOTOGRAFIJA
Zoran Petrović

PREVOD I LEKTURA
Mark Pullen

MENADŽERI PROJEKTA
Bijana Dević
b.devic@aim.rs
Mihailo Čučković
m.cuckovic@aim.rs
Jelena Petrović
j.petrovic@aim.rs

POSLOVNI SEKRETAR
Svetlana Petrović
s.petrovic@aim.rs

POSEBNA ZAHVALNOST

ALEKSANDAR LJUBIĆ
izvršni direktor
RENATA PINDŽO
direktorka za komunikacije
KOVILJKA NIKOLIĆ
rukovodilac kancelarije
TAMARA KAPOR
saradnik na regulatornim poslovima

FINANSIJE
Dragana Skrobonja
finance@aim.rs

DIREKTOR
Ana Novčić
a.novcic@aim.rs

IZDAVAČ
Ivan Novčić
i.novcic@aim.rs

ŠTAMPA
Rotografika d.o.o.
Segedinski put 72, Subotica

FIC 2024/25

Published by:
alliance international media
Resavska 1/III
11111 Belgrade 17
PAK 126909, Serbia
Phone: +(381 11) 2450 508
E-mail: office@aim.rs;
office@cordmagazine.com
www.aim.rs;
www.cordmagazine.com

ISSN: 2560-4465

Sva prava zadržana
alliance international media 2024

The views expressed in this
publication are those of the presenter;
they do not necessarily reflect the view
of publications published by
alliance international media

BESPLATAN PRIMERAK

aim alliance
international
media

SADRŽAJ

04 KOMENTAR

**PODRŠKA MODERNIZACIJI
PRIVREDNOG AMBIJENTA SRBIJE**

08 MIKE MICHEL

predsednik Saveta stranih investitora
(generalni direktor Yettel-a)
**REFORME I ULAGANJA
SU DOBITNA FORMULA**

12 JELENA BEGOVIĆ

ministarka nauke, tehnološkog
razvoja i inovacija
**NAŠE AMBICIJE
SU VELIKE**

16 DEJAN RISTIĆ

ministar informisanja i telekomunikacija
**DIGITALIZACIJA OSTAJE
NAŠ PRIORITET**

20 DUBRAVKA

ĐEDOVIĆ HANDANOVIĆ
ministarka rudarstva i energetike
**REFORME SA
DALEKOSEŽNIM
REZULTATIMA**

24 DR ALEKSANDAR MARTINOVIĆ

ministar poljoprivrede,
šumarstva i vodoprivrede
**IMAMO I ZNANJE
I SPOSOBNOST**

27 MARJANA DAVIDOVIĆ

generalna direktorka, Nestlé Srbija,
Crna Gora, Severna Makedonija
RASTE IZVOZNA MOĆ SRBIJE

28 JORGOVANKA TABAKOVIĆ

guverner NBS
**RADIMO DOBRO
I TAKO TREBA
I DA NASTAVIMO**

32 DRAGANA MARKOVIĆ

direktorka PURS
**HRABROST
I ISTRAJNOST**

35 MIRJANA RADIĆ

finansijski direktor Inos Balkan
**POSVEĆENI POSLOVNOJ
IZVRSNOSTI**

36 AMBASADOR EMANUELE GIAUFRET

šef Delegacije Evropske unije u Srbiji
**EU POTVRĐUJE
POSVEĆENOST
PROŠIRENJU**

39 MILJAN MILEVIĆ

managing Director, SGS
INTEGRITET JE OSNOV SVEGA

40 VLADO KAPOR

partner, advokat Nikčević
Kapor Law Office
**STRANI INVESTITORI VERUJU
NAŠIM ADVOKATIMA**

- 42 **NICOLA PONTARA**
direktor Kancelarije
Svetske banke u Srbiji
**RECEPT ZA USPEH
JE JASAN**
- 46 **ALESSANDRO BRAGONZI**
odlazeći šef regionalnog
predstavništva Evropske investicione
banke za Zapadni Balkan
**OHRABRUJE NAPREDAK
DEKARBONIZACIJI**
- 49 **DEJAN VUKOTIĆ**
direktor Agencija za osiguranje i
finansiranje izvoza
Republike Srbije (AOFI)
**DVE DEцениJE PODRŠKE
SRPSKOM IZVOZU**
- 50 **MATTEO COLANGELI**
regionalni direktor
za Zapadni Balkan pri EBRD-u
SRBIJA JE DOBAR PARTNER
- 53 **DATALAB.RS**
**PANTHEON GRANULE ZA
SAVREMENOG MENADŽERA**
- 54 **THE INTERNATIONAL
SCHOOL OF BELGRADE (ISB)**
PODSTICANJE BLAGOSTANJA
- 56 **ANA GOVEDARICA**
potpredsednica i portparol Saveta
stranih investitora (generalna
direktorka kompanije Roche)
**ULAGANJE
U INOVACIJE SE ISPLATI**
- 58 **ALEKSANDAR LJUBIĆ**
izvršni direktor Saveta
stranih investitora
**ISKUSTVO I ZNANJE
SU NAŠA NAJVEĆA SNAGA**
- 60 **DRAGANA STIKIĆ**
kopredsednica Odbora za borbu
protiv nedozvoljene trgovine i hranu
Saveta stranih investitora
(Nestlé Adriatic S d.o.o.)
**KONSTRUKTIVNA
SARADNJA SVIH UČESNIKA**
- 61 **DRAGAN PENEZIĆ**
kopredsednik Odbora za borbu
protiv nedozvoljene trgovine
i hranu Saveta stranih investitora
(British American Tobacco)
**RAD NA TERENU TRAŽI
UNAPREĐENJE**
- 62 **DANILO MRVALJEVIĆ**
kopredsednik Odbora za finansijske
usluge Saveta stranih investitora
(Banca Intesa a.d. Beograd)
**ODRŽIVO FINANSIRANJE
JE VAŽNO ZA SRBIJU**
- 63 **DUŠAN LALIĆ**
kopredsednik Odbora za finansijske
usluge Saveta stranih investitora
(Generali Osiguranje Srbija a.d.o.)
**TREBA NAM VIŠE PROSTORA
ZA DIGITALIZACIJU**
- 64 **MILENA JAKŠIĆ PAPAN**
predsednica Odbora za ljudske resurse
Saveta stranih investitora
(Karanović & Partners o.a.d.)
**NOVO VREME TRAŽI
PROMENE U PROPISIMA**
- 65 **MARIO KIJANOVIĆ**
predsednik Odbora za infrastrukturu
i građevinarstvo Saveta stranih
investitora (SOG Law Firm in
cooperation with Kinstellar)
**DEKARBONIZACIJA PRIVREDE
VAŽNA ZA SVE GRAĐANE**
- 66 **DANILO MIJUŠKOVIĆ**
predsednik Odbora za farmaceutske
industriju Saveta stranih investitora
(Merck)
**PARTNERI ZA TEHNOLOŠKE
PROMENE**
- 67 **DRAGAN DRAČA**
predsednik Poreskog odbora
Saveta stranih investitora
(PricewaterhouseCoopers)
**PORESKI PROPISI VAŽAN
DEO JAČANJA ODRŽIVOSTI**
- 68 **ZAFIRIS LAMPADARIDIS**
predsednik Odbora za turizam i
ugostiteljstvo (Hyatt Regency Beograd)
**OGROMAN POTENCIJAL
KOJI TREBA RAZVIJATI**
- 69 **DANIEL ŠUŠNJAR**
predsednik Odbora za telekomunikacije
i digitalnu ekonomiju Saveta stranih
investitora (Yettel d.o.o.)
**GODINA DINAMIČNOG
NAPRETKA**
- 70 **NEBOJŠA LUKAČ**
predsednik Pravnog odbora
Saveta stranih investitora
(nezavisni advokat u saradnji sa PwC)
**PRIMER I PODRŠKA
DOMAĆIM KOMPANIJAMA**
- 72 **KLJUČNE PORUKE**
- 78 **REGISTAR**

Reforme i ulaganja
su dobitna formula

Srbija je izvanredno mesto za investiranje. Nastavak strukturalnih reformi i usklađivanje nacionalnih politika sa Evropskom unijom mogu samo da povećaju konkurentnost i atraktivnost zemlje za dalje investicije

Ako su velike turbulencije na globalnom tržištu učinile kompanije mnogo opreznijim u svom poslovanju, Srbija i dalje predstavlja dobro mesto za investiranje, kaže Majk Mišel, predsednik Saveta stranih investitora (FIC) i generalni direktor Yettela. Ovaj intervju posvetili smo mogućnostima koje stoje pred Srbijom, i inicijativama koje FIC pokreće da bi podržao srpsko društvo u još robusnijem privrednom rastu.

U svetlu obnovljenog interesa za proces proširenja EU i mogućnosti koje nudi Plan rasta za Zapadni Balkan, koje smatrate najvažnijim koracima koje bi Vlada Srbije trebalo da preduzme kako bi uhvatila korak i maksimalno iskoristila ove mogućnosti?

– Sasvim sigurno to će biti dalja integracija sa tržištem Evropske unije. Zemlje Zapadnog Balkana, uključujući Srbiju, treba da nastave sa strukturalnim reformama i usklađivanjem svojih politika sa Evropskom unijom kako bi povećale konkurentnost i obezbedile svoje mesto u lancu nabavke. Kombinacijom reformi i ulaganja, Plan rasta omogućiće Zapadnom Balkanu da uskoro iskoristi ključne oblasti našeg jedinstvenog tržišta, poput slobodnog kretanja robe, usluga i radnika, jedinstvenu zonu plaćanja u evrima, do transporta, energetike i jedinstvenog digitalnog tržišta, da navedem samo neke. Zemlje Zapadnog Balkana imaće pristup bespovratnim sredstvima i povoljnim kreditima u vrednosti od šest milijardi evra. To je sjajna i jedinstvena prilika i ubeđen sam da će Srbija i ostale zemlje imati kapacitet da je iskoriste, ubrzaju strateške investicije i unaprede poslovnu klimu.

Ako biste morali da napravite listu prioriteta, šta biste istakli kao najvažnije promene koje bi podstakle rast i privukle strane direktne investicije (FDI) u Srbiju?

– Srbija je sjajno mesto za investiranje, lider u regionu, sa 4,5 milijarde dolara priliva stranih direktnih investicija prošle godine. Mislim da ćemo tu cifru premašiti u

2024. Međutim, nedavna dešavanja, posebno u Evropi, narušila su lanac nabavke i uticale na već osetljiv ekosistem, kao što je ekosistem investiranja. Članice našeg Saveta nastavljaju da investiraju, ali sa oprezom. Da bi Srbija imala stabilan rast od pet odsto, ona mora imati 25 odsto investicija. Da bismo imali rast od pet odsto, nedostaje nam značajno više domaćih investicija, i tome država mora da se posveti. Ključno je da, pored stranih, podstaknemo i privatne i domaće investicije. **Kao pokretačka snaga srpske ekonomije, kako članovi Saveta stranih investitora (FIC) mogu doprineti tom cilju?**

– Hvala vam na tome što vidite Savet stranih investitora onako kako mi volimo i trudimo se da budemo prepoznati: kao pokretačka snaga srpske privrede, sa 122 kompanija članice koje su investirale više od 44 milijardi evra i koje direktno zapošljavaju više od 115.000 građana Srbije. Savet je dugoročni i pouzdan partner Vlade Republike Srbije i srpskog društva, sa velikim brojem pozitivnih strana. Na tom putu stavljamo na raspolaganje svoje znanje i ekspertizu i spremni smo da srpsko tržište još više unapredimo.

Koje su ključne prilike i izazovi za strane investitore u trenutnoj ekonomskoj klimi Srbije?

– Volim da na izazove gledam kao na mogućnosti, i to ne samo kada govorim o Savetu stranih investitora, nego uopšteno. Prema Narodnoj banci, inflacija u Srbiji je u maju ušla u ciljani koridor i veoma je važno da tako i nastavimo. Takođe, moramo da optimizujemo fiskalno opterećenje kako bismo podstakli investicije i stimulisali ekonomski rast. Neophodno je smanjiti javnu potrošnju i završiti proces restrukturiranja infrastrukturnih preduzeća, posebno u energetskom sektoru, kako bi se efikasno upravljalo fiskalnim deficitom i javnim dugom.

U poslednjih nekoliko godina, Savet stranih investitora (FIC) je organizovao značajne diskusije

PRILIKA

Primena Plana rasta za Zapadni Balkan je sjajna i jedinstvena prilika za region i ubeđen sam da će Srbija i ostale zemlje imati kapacitet da je iskoriste

PREDLOG

Da bismo imali rast od pet odsto nedostaje nam više domaćih investicija i tome država mora da se posveti

DIJALOG

Dijaloga nikada ne može da bude previše. To je jedini način da osigurate primenu novih i postojećih zakona i dalji razvoj

OTVARAMO VAŽNE TEME
2023. i 2024. godina su za nas izuzetno uspešne godine u kojima smo ostvarili odličnu saradnju sa brojnim institucijama i otvorili značajne teme kao što su ESG, transferne cene, dalji razvoj sektora telekomunikacija i zeleno finansiranje. Pred nama je još nekoliko važnih tema, a kruna našeg rada, kao i uvek, biće predstavljavanje „Bele knjige“

o ključnim pitanjima u oblasti finansijskih usluga, telekomunikacija i poljoprivrede. Koji su faktori doprineli njihovom uspehu?

– Rekao bih da su to, pre svega, spremnost na dijalog sa obe strane: poslovnog sektora i investitora, na jednoj, i Vlade Republike Srbije, na drugoj strani. Još 2017. godine osnovali smo Radnu grupu za sprovođenje preporuka iz „Bele knjige“ sa idejom da ubrzamo njihovu primenu. Izuzetno se radujemo daljem radu. Naša radna grupa je institucionalni mehanizam koji osigurava uspešan dijalog. Naravno da na tom putu „Bela knjiga“ ostaje naš najznačajniji projekat i najrelevantniji vodič na temu kako da se unapredi poslovno okruženje u Srbiji.

U 2023. i, sada, u 2024. godini nismo samo nastavili, nego i povećali naše aktivnosti. Ostvarili smo odličnu saradnju sa Narodnom bankom Srbije i ukazali na značaj

Savet je dugoročni i pouzdan partner Vlade Republike Srbije spreman da stavi na raspolaganje svoje znanje i ekspertizu na dobrobit srpskog društva

tema, kao što su ESG i transferne cene. Ove godine, Savet stranih investitora i EBRD organizovali su konferenciju na temu finansijskih usluga, sa naglaskom na zelenoj i digitalnoj agendi. Imali smo uspešan događaj pod nazivom „FIC uvid u sektor telekomunikacija“, gde smo razgovarali o tome koliku su dalje investicije u ovom sektoru važne za korisnike. Pred nama je još nekoliko važnih tema, a kruna našeg rada, kao i uvek, biće predstavljanje „Bele knjige“.

Kako ovi novi oblici dopunjuju Belu knjigu i WB Radnu grupu kao institucionalni mehanizam za kontinuirani i uspešan dijalog između Vlade Srbije i poslovne zajednice?

– Dopunjuju u velikoj meri, jer dijaloga nikada ne može da bude previše. To je jedini način da osigurate primenu novih i postojećih zakona i dalji razvoj.

Šta biste istakli kao najvažnije promene koje koriste poslovnoj zajednici i društvu, a koje su rezultat rada u okviru WB Radne grupe?

– Ekonomska aktivnost je u prvom tromesečju ubrzala na 4,7 odsto međugodišnje. Došlo je do usporavanja inflacije i većeg nivoa stranih investicija. To je jasan pokazatelj da otvoren i konstruktivan dijalog

između poslovne zajednice i Vlade Republike Srbije, kao što imamo u okviru naše Radne grupe, donose rezultate. Mislim da za kapitalne, strateške investicije mora da postoji jaka saradnja države i investitora, uvek vodeći računa o tome šta je to što mogu da urade i domaće kompanije.

PUTOVANJE SE NASTAVLJA.

The journey continues

BELGRADE
AIRPORT

POWERED BY **VINCI**
AIRPORTS

Naše ambicije su velike

EXPO 2027 je odlična prilika za naš naučni i inovacioni ekosistem, uključujući preko 700 startapa u Srbiji. Ova izložba omogućava da prikazemo domaće inovacione kapacitete i dostignuća

Vlada Republike Srbije aktivno radi na pripremama za EXPO 2027 kako bi se ovaj događaj iskoristio u cilju maksimalne promocije naših potencijala na svim nivoima, jer je EXPO pre svega prilika da se kao država predstavimo svetu kao zemlja kreativnih ljudi, kaže dr Jelena Begović ministarka nauke tehnološkog razvoja i inovacija.

Prema rečima naše sagovornice, ova specijalizovana izložba će vrlo pozitivno uticati na našu ekonomiju, pre svega direktno kroz turizam, jer se očekuje da tokom ove izložbe Srbiju poseti skoro četiri miliona ljudi. „Ali EXPO 2027 ima i širu dimenziju, jer se Srbija promovise kao privlačna destinacija za investicije zbog

Mehanizmi podrške inovacijama kroz SDI fokusiraju se na privlačenje istraživačko-razvojnih centara globalnih kompanija u Srbiju

kvalitetnih i talentovanih ljudi, kao i motivišućeg poslovnog okruženja“, navodi Begović. „Jedna od ključnih inicijativa koju će naše ministarstvo sa ponosom predstaviti je BIO4 Kampus, koji će postati centar gravitacije naših i inostranih stručnjaka, i iz akademije i

iz privatnog sektora, a koji će zajedno razvijati inovacije iz oblasti biotehnologije, biodiverziteta, biomedicine, bioinformatike i veštačke inteligencije.“

Kako napreduje ovaj veliki posao?

– Koristimo svaku priliku da privučemo još partnera kada je u pitanju projekat izgradnje BIO4 Kampusu, pa sam tako u Majncu učestvovala na konferenciji Curious2024 – Future Insight kompanije „Merck“, sa kojom imamo potpisan Memorandum o saradnji upravo u okviru zajedničkog rada na Kampusu. Predstavila sam našu ideju o BIO4 Kampusu pred eminentnim naučnicima iz celog sveta. Takođe, značajno je da napomenem da je trenutno u toku Javni poziv za iskazivanje interesovanja za iznajmljivanje prostora u BIO4 Kampusu i da svi zainteresovani mogu da se jave, a sve neophodne informacije o apliciranju mogu pronaći na sajtu Ministarstva, kao i zvaničnom sajtu BIO4 Kampusu.

BIO4 Kampus je najveći projekat u oblasti biotehnologije u Srbiji. Izgradnja ovog kompleksa napreduje planiranom dinamikom, a njegov završetak se očekuje do 2027. godine. Već sada smo uspostavili brojne međunarodne saradnje, uključujući ugovore sa velikim svetskim kompanijama kao što su „Pfizer“, „Astra Zeneca“ i „Roche“, a najskorije je potpisan Memorandum o razumevanju sa kompanijom „Medtronic“. BIO4 Kampus će postati centar za istraživanje i razvoj u biotehnologiji, pružajući vrhunske laboratorijske uslove i infrastrukturu.

Šta su vaše ambicije u budućnosti?

– Želimo da dopremo do svakog inovatora u Republici Srbiji. Umrežili smo inovacione startap centre širom zemlje i usmerili ih na bližu saradnju sa pre svega naučno-tehnološkim parkovima, ali i sa privatnim sektorom, u čemu vidimo veliki potencijal.

Nastavljamo proširenja i gradimo nove NTP-ove. U Kruševcu su u toku radovi na izgradnji regionalnog industrijsko-tehnološkog parka na 10.000 kvadratnih metara, i ovo će biti jedinstveno mesto u Srbiji, usmereno na istraživanje i razvoj usluga i proizvoda, kao i na proizvodnju. U Čačku i Nišu smo nedavno postavili kamen temeljce za ukupno 27.000 kvadrata novih prostora, iz kojih izlaze zaista sjajne inovativne kompanije. Inovacioni centar u Loznici sada radi na površini od 800 kvadrata, i to je dvadeset i četvrti inovacioni centar po redu otvoren u Srbiji. Plan u narednom periodu je i otvaranje Inovacionog centra u Novom Pazaru, a on će se prostirati na preko 1.300 kvadratnih metara.

Svako proširenje naučno-inovacione infrastrukture u Republici Srbiji koje sprovodimo činimo upravo kako bi nauka i privatni sektor mogli da se povežu čvršće, na jačoj i stabilnijoj osnovi.

RAZVOJ

EXPO 2027 i BIO4 Kampus su deo šire inicijative „Skok u budućnost“, odnosno razvoja moderne Srbije, u kojoj su nauka i inovacije motor njenog daljeg razvoja

TALENTI

Srbija je prepoznata kao mesto snažne kreativnosti i talenata kada je u pitanju IKT industrija, a mi želimo da ovo proširimo i na druge oblasti, kao što je biotehnologija

POTENCIJALI

Srbija ima sve predispozicije da postane centar za inovacije i nove tehnologije, ne samo u regionu već i šire

Jedan od ciljeva Srbije jeste i da od zemlje koja ima jaku IT industriju, koja podržava vodeće svetske kompanije, postane rasadnik sopstvenih startapova. Koliko smo u tome napredovali i koliko izgradnja naučno-tehnoloških parkova doprinosi dobrom korišćenju regionalnih resursa znanja?

– Srbija je ostvarila značajan napredak u razvoju svoje startap scene i značajno je povećana stopa izvoza IKT proizvoda i usluga u prvih pet meseci ove godine za 20,5 odsto u odnosu na isti period prošle godine. Činjenice da smo od izvoza IKT proizvoda i usluga u 2012. godini imali priliv od oko 250 miliona evra, a u 2023. godini 3,5 milijardi evra govore o tome koliko napredujemo. Danas već govorimo o proširenju kapaciteta postojećih naučno-tehnoloških parkova kako bismo mogli da što većem broju kompanija, a pre svega startap kompanijama, pružimo značajnu i mentorsku i finansijsku podršku za njihov razvoj. Razlog proširenjima kapaciteta je taj što su postojeći kapaciteti već u potpunosti popunjeni, međutim i dalje raste zainteresovanost za ovakvu podršku od strane inovatora, startap kompanija, ali i velikih kompanija koje se bave istraživanjem i razvojem.

Danas u Srbiji posluje preko 750 startap kompanija, od kojih je skoro polovina osnovana tokom prethodne dve godine. Naučno-tehnološki parkovi koje već imamo u Novom Sadu, Beogradu, Nišu, Čačku i Kruševcu, gde je u toku izgradnja, omogućavaju optimalno korišćenje regionalnih resursa znanja i pomažu u stvaranju povoljnog okruženja za razvoj

inovacija i preduzetništva. Mislim da je decentralizacija izuzetno bitna u ovom procesu jer treba omogućiti mladim ljudima da mogu da se bave inovativnim preduzetništvom u čitavoj Srbiji.

Koliko su startapi danas umreženi sa velikim kompanijama i kako država podstiče njihovo uvezivanje kroz kreiranje podsticajnog okvira?

– Ministarstvo sprovodi dva važna programa — „Program promocije i popularizacije inovacione delatnosti u Republici Srbiji“ i „Program formiranja i razvoja inovacionih inkubatora u naučno-istraživačkim organizacijama u Republici Srbiji“. Ovi programi imaju za cilj povećanje vidljivosti inovacionog ekosistema Srbije putem različitih aktivnosti, kao i uvođenje inovacionih inkubatora u naučno-istraživačke organizacije, gde će se raditi na razvoju preduzetničkih veština, pre svega u akademskoj zajednici. Treba nam više startapa koji nastaju u akademskoj zajednici.

Podršku razvoju kulture i informisanosti o startapima predstavlja naša inovaciona infrastruktura, koja uključuje petnaest Mejkers Labova u srednjim školama, četrnaest inovacionih inkubatora u naučno-istraživačkim organizacijama, 24 regionalna inovaciona startap centra, četiri naučno-tehnološka parka i tri fonda, koja finansiraju istraživanje i razvoj u Srbiji. Naravno, za startape, njihovu saradnju sa većim kompanijama, ali i sa akademskom zajednicom pre svega je zadužen Fond za inovacionu delatnost, koji kroz svoje pozive finansijski podržava ovakve oblike saradnje. Pored toga, naučno-tehnološki parkovi mesta su saradnje između subjekata inovacione delatnosti i zato su nam oni od izuzetne važnosti. Zajedno sa našim ministarstvom, Privredna komora Srbije takođe snažno podržava razvoj inovacija i preduzetništvo.

Zašto je danas neophodan razvoj R&D u privatnom sektoru i čime mi ovde možemo da se pohvalimo?

– Danas najveće svetske kompanije izdvajaju značajan deo svojih prihoda baš na istraživanje i razvoj jer im je to najbolja šansa da ostanu kompetitivni na tržištu. Jednostavno, bez razvoja, sopstvene intelektualne svojine i svojih rešenja kompanije više ne mogu uspešno da posluju. Kada u jednoj zemlji imate istraživačko-razvojne centre velikih inostranih, ali i domaćih kompanija, to je uvek dobar mehanizam za privlačenje direktnih stranih investicija, ali i za brz ekonomski rast i otvaranje radnih mesta za visokokvalifikovane i obrazovane ljude. Na taj način se makar delimično rešava takozvani odliv mozgova, a podstiče se i priliv stručnjaka iz čitavog sveta. Naša zemlja tako postaje dobra destinacija za investicije iz čitavog sveta.

Već smo pokazali da je moguće, pre svega u IT industriji, a možemo da se pohvalimo uspešnim radom naučno-tehnoloških parkova, povećanjem broja investicija u istraživanje i razvoj i rastućom saradnjom između privatnog sektora i akademske zajednice. Mehanizmi infrastrukturne podrške razvoju inovacija i pospešivanju razvoja inovacija kroz strane direktne investicije stavljaju fokus na privlačenje istraživačko-razvojnih centara globalnih kompanija u Republiku Srbiju.

Razvijamo startup ekosistem, omogućavajući mladim inovatorima pristup mentorstvu, finansijskim resursima i vrhunskoj infrastrukturi

Koliko je danas SDI u visokotehnološkim oblastima i da li smo ovde uspeli da zadržimo i unapredimo trend seljenja stranih istraživačkih jedinica u Srbiju?

– Direktno strane investicije u oblasti visoke tehnologije u Srbiji beleže značajan rast i ulaganja poslednjih godina, sa fokusom na pre svega na IKT sektor, elektroniku i oblast veštačke inteligencije. Ove tehnologije našle su zaista jako uspešnu primenu u Srbiji, odnosno razvijaju se inovacije koje ove tehnologije primenjuju u poljoprivredi, biotehnologiji, energetici i autonomnoj i inteligentnoj auto-industriji.

Srbija se pozicionira kao centar za istraživanje i razvoj u jugoistočnoj Evropi, privlačeći vodeće igrače iz različitih industrija kao što su „Stellantis“, „Toyo Tires“, MTU „Aero Engines“, „Minth Manufacturin“, „Schneider Electric“, „Rivian“, „Meita Manufacturing“, „Vorwerk Manufacturing“, „Siemens“, a od 2020. godine kroz strane direktne investicije otvoreno je preko 15.000 novih radnih mesta. Takođe, „Microsoft“ danas u svom razvojnom centru u Beogradu zapošljava preko 700 naših stručnjaka, sa tendencijom daljeg rasta. 🇷🇸

Online kredit u samo par klikova!

Addiko online keš kredit
dostupan u svakom trenutku,
uz odobrenje bez odlaska
u banku!

Addiko Bank

Vaš izbor za brze kredite

**RATA
9999 RSD**

Za iznos keš kredita od 480.000 RSD sa kamatnom stopom 12,95% (**EKS 15,32% obračunat na dan 15.08.2024.**) plaćate mesečnu ratu u iznosu od 9.999,16 RSD, mesečnu naknadu za vođenje tekućeg računa 150,00 RSD, mesečnu naknadu za vođenje kreditne partije 200 RSD uz rok otplate 68 meseci. Ukupan iznos za otplatu 679.942,50 RSD i sve to bez troškova obrade kredita.

Digitalizacija ostaje naš prioritet

Ministarstvo želi da Srbija dostigne najviše svetske standarde u oblasti elektronskih komunikacija, i tako doprinese razvoju ekonomije, inovacija i digitalnog društva

Razvoj i primena novih, modernih tehnologija u Republici Srbiji i nastavak systemske digitalizacije, odnosno digitalne transformacije prioriteti su Ministarstva informisanja i telekomunikacija. „Naš cilj je dostizanje najviših svetskih standarda razvijenosti u oblasti elektronskih komunikacija, obezbeđujući da ona bude osnov razvoja ekonomije, inovacija i digitalnog društva“, kaže Dejan Ristić, ministar informisanja i telekomunikacija.

U prethodnom periodu, na inkluzivan i transparentan način, pripremljen je Predlog strategije razvoja sistema elektronskih komunikacija do 2030. godine kojim se određuju nacionalni prioriteti u planiranju izgradnje, postavljanja i pružanja elektronskih komunikacionih mreža i usluga od interesa za Republiku Srbiju, navodi Ristić.

„Ministarstvo je posvećeno prevazilaženju digitalnog jaza i razvoju širokopolasne komunikacione infrastrukture, uključujući i infrastrukturu u ruralnim oblastima. Pored toga, važno je podizanje svesti i građana i unapređenje veština kako bi se efikasno koristili digitalnim resursima u ubrzanom razvoju digitalnog društva“, kaže naš sagovornik.

Kakva su vaša očekivanja kada je u pitanju dalji rast i razvoj IT sektora u Srbiji?

– IT sektor u Republici Srbiji pokazuje konstantan rast i razvoj poslednjih godina, a očekuje se da će se ovaj pozitivan trend nastaviti i u budućnosti.

O tome najviše govori stalni rast izvoza IKT usluga. Prema poslednjim statističkim podacima, izvoz IKT proizvoda i usluga u prvih pet meseci 2024. godine uvećan je za čak 20,5% u odnosu na isti period protekle godine.

Srbija ima potencijal da postane centar za inovacije u oblasti IT, sa akcentom na razvoj softvera, veštačke inteligencije, blokčejn tehnologije i druge napredne tehnologije.

Sve više obrazovnih ustanova uvodi programe iz oblasti informacionih tehnologija. Pored toga, brojni privatni kursevi i akademije omogućavaju prekvalifikaciju i usavršavanje, obezbeđujući kvalifikovanu radnu snagu.

Posebna pažnja posvećena je i razvoju infrastrukture i usluga neophodnih za nesmetano održavanje EXPO 2027.

IT sektor u Republici Srbiji ima veliki potencijal za inovacije, rast i razvoj. Uz podršku Vlade i sve brojnije kvalifikovane stručnjake, Srbija je na putu da postane jedan od vodećih lidera u IT industriji u regionu i šire.

Elektronsko povezivanje brojnih servisa pomoglo je poslovnoj zajednici da mnogo efikasnije obavlja brojne administrativne poslove. Šta bismo mogli očekivati na ovom planu u narednom periodu?

– Elektronska uprava u Republici Srbiji igra ključnu ulogu u modernizaciji i efikasnosti javne uprave. Ona ne samo da doprinosi boljem funkcionisanju državnih institucija već i značajno unapređuje kvalitet života građana i konkurentnost ekonomije.

U skladu sa strateškim opredeljenjima Vlade u narednom periodu intenzivno će se raditi na razvoju infrastrukture u elektronskoj upravi. Jedan od fokusa biće unapređenje Državnog centra za upravljanje i čuvanje podataka kako bi se omogućio brži i ujednačen razvoj e-uprave i smanjili troškovi nabavke, upravljanja i održavanja IKT infrastrukture koju svaki organ nabavlja za svoje potrebe. Data centar Kragujevac omogućuje sigurnu lokaciju za čuvanje rezervnih kopija podataka (bekap podataka) i aplikacija koje se nalaze u Državnom centru za upravljanje i čuvanje podataka u Beogradu, čime se obezbeđuje sigurnost i kontinuitet u pružanju e-usluga i omogućuje centralizovan razvoj pojedinačnih i deljenih e-servisa organa javne uprave.

Planira se i uspostavljanje novih i unapređenje postojećih registara i evidencija u elektronskom obliku kao podrška razvoju usluga e-uprave.

Uporedo sa napretkom digitalne transformacije otvara se i pitanje daljeg rada na informacionoj bezbednosti. Koje su ključne novosti nacrtu Zakona o informacionoj bezbednosti ?

– Novi zakon će omogućiti poboljšanje informacione bezbednosti u zemlji kroz usvajanje unapređenih regulatornih rešenja, redefinisane nadležnosti i preciznije određivanje postupaka u slučaju incidenata ili sajber pretnji, kao i jačanje institucionalnog okvira za odgovor na izazove u sajber svetu. Predloženi tekst predstavlja zakonodavni temelj za dalji razvoj unapređenja informacione bezbednosti, u skladu sa najboljim praksama i omogućiće Republici Srbiji da razvija mere za zaštitu IKT sistema i mreža kako bi se efikasno odgovorilo na sve veće izazove u oblasti informacionih tehnologija.

Najznačajnije promene uključuju izmenjenu klasifikaciju operatora IKT sistema od posebnog značaja prema nivou važnosti usluga koje pružaju. Takođe, prošireni su poslovi nacionalnog CERT-a, precizirana je obaveza prijave incidenata u IKT sistemima od poseb-

VIZIJA

Srbija ima potencijal da postane centar za inovacije u oblasti IT, sa akcentom na razvoj softvera, veštačke inteligencije, blokčejn tehnologije i druge napredne tehnologije

AUKCIJA

Tokom 2025. godine Regulatorno telo za elektronske komunikacije i poštanske usluge sprovede aukciju za 5G mrežu, čime će 5G postati dostupan za komercijalnu upotrebu

UNAPREĐENJE

Radimo na unapređenju Državnog centra za upravljanje i čuvanje podataka kako bi se omogućio brži i ujednačen razvoj e-uprave

nog značaja, redefinisana je nadležnost organa koji se bave informacionom bezbednošću i preduzete su mere za efikasniji odgovor na sajber pretnje i incidente.

U cilju unapređenja institucionalnog okvira predviđeno je i osnivanje Kancelarije za informacionu bezbednost kao posebne organizacije.

Tema aukcije frekvencija za 5G je posebno zanimljiva poslovnoj zajednici. Kada očekujete da se taj proces dogodi i koji su to po vašoj oceni benefiti 5G tehnologije za privredu i građane, a koje za državu?

– Pored fiksne širokopoljasne infrastrukture, Ministarstvo radi i na obezbeđivanju uslova za dalji razvoj mobilne širokopoljasne infrastrukture.

Naime, pored donošenja novog Zakona o elektronskim komunikacijama 2023. godine i obezbeđivanja raspoloživosti pionirskih opsega za uvođenje 5G, Ministarstvo će tokom ove godine utvrditi minimalne uslove za izdavanje pojedinačnih dozvola za korišćenje radiofrekvencijskog spektra na osnovu sprovedenog postupka javnog nadmetanja. Tokom 2025. godine Regulatorno telo za elektronske komunikacije i poštanske usluge će sprovesti aukciju. Na taj način će i u Republici Srbiji 5G postati dostupan za komercijalnu upotrebu.

Osnovne prednosti koje donose 5G mobilne mreže obuhvataju značajno povećanje protoka uz smanjenje kašnjenja, što je neophodno za efikasnu automatizaciju i druge procese od značaja za razvoj industrije. Mnogobrojni su primeri potencijalne primene 5G mreža i obuhvataju oblasti kao što su, na primer, agronomija,

auto-industrija, medicina, primena u transportu i skladištenju. I na trenutnom nivou razvoja domaće industrije razvoj 5G mreže, kao i drugih savremenih tehnologija bez sumnje će dati snažan impuls sveukupnom razvoju Republike Srbije.

Mobilni operatori sve teže pronalaze lokacije za postavljanje baznih stanica zbog regulatornih barijera iz oblasti životne sredine, što može da uspori rast industrije. Sa druge strane, to je suprotno od plana države da obezbedi kvalitetnu telekomunikacionu infrastrukturu u susret izložbi EXPO2027 i uvođenju 5G tehnologije. Kako vaše Ministarstvo može da pomogne u rešavanju ovih problema?

– U skladu sa Zakonom o elektronskim komunikacijama, imaoi pojedinačnih dozvola koje su izdate na osnovu sprovedenog postupka javnog nadmetanja više nisu u obavezi da za svaku baznu radio-stanicu u mobilnoj mreži pribave pojedinačnu dozvolu koja se izdaje po zahtevu, već se radio-stanice samo evidentiraju kod Regulatornog tela za elektronske komunikacije i poštanske usluge. Takođe, Ministarstvo zaštite životne sredine izdalo je Instrukciju o primeni odredaba određenih članova Zakona o proceni uticaja na životnu sredinu i Pravilnika o

Značajno je pojednostavljena procedura za dobijanje dozvola za postavljanje baznih radio-stanica u mobilnoj mreži

izvorima nejonizujućih zračenja od posebnog interesa, vrstama izvora, načinu i periodu njegovog ispitivanja na postavljanje baznih radio-stanica mobilne telefonije. Sa druge strane, Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture izdalo je Uputstvo o primeni odredaba određenih članova Zakona o planiranju i izgradnji, takođe sa ciljem daljeg razvoja javnih mobilnih elektronskih komunikacionih mreža.

Posebna pažnja posvećena je i razvoju infrastrukture i usluga neophodnih za nesmetano održavanje EXPO 2027. U Akcionom planu za period 2024–2027. godine, koji je pripremljen uz Predlog strategije razvoja sistema elektronskih komunikacija do 2030. godine i koji Vlada treba da donese u najskorijem periodu, predviđeno je pokrivanje kompleksa EXPO 2027 signalom 5G mreže do kraja 2026. godine. 📶

aim alliance
international
media

aim.rs

Reforme sa dalekosežnim rezultatima

Strateško partnerstvo sa Evropskom unijom u oblasti kritičnih mineralnih sirovina doprineće dugoročnom ekonomskom rastu Srbije, bržoj integraciji na jedinstveno tržište Evropske unije i ubrzanom približavanju Srbije EU

U Srbiji su u toku reforme u energetske sektoru, a Elektroprivreda Srbije (EPS) u tom kontekstu već dugo je pod lupom javnosti. Dubravka Đedović Handanović, ministarka rudarstva i energetike, navodi da su reforme u EPS-u počele prošle godine donošenjem novog Statuta i imenovanjem profesionalnog Nadzornog odbora, a novi generalni direktor EPS-a, koji nije u v.d. statusu, izabran je na konkursu. U junu je usvojen Plan transformacije koji podrazumeva konkretne strukturne, finansijske i operativne promene koje treba da unaprede kompaniju. „Cilj je da EPS bude garant energetske stabilnosti, tržišno orijentisana kompanija koja konstantno unapređuje kvalitet usluge. Prepoznati su delovi sistema na kojima je potreban intenzivniji rad, a to su pre svega investicije, jer je pred EPS-om značajan ciklus investicija na koji se dugo čekalo, a neophodno je efikasnije upravljanje projektima“, kaže Đedović Handanović.

Ona navodi da je jedan od prioriteta unapređenje digitalizacije procesa i usluga EPS-a, što će, uz efikasnije usmeravanje potencijala ljudskih resursa i preciznije upravljanje investicijama, omogućiti EPS-u da bude spreman da ispuni ciljeve koji se tiču većeg korišćenja obnovljivih izvora, dostizanja karbonske neutralnosti, uz profitabilnost i tržišnu orijentaciju i značajno unapređen odnos prema kupcima.

Šta su za vas ključni pomoci koje želite da ostvarite u domenu restrukturiranja drugih preduzeća u oblasti energetike?

– Reforme koje smo započeli u „Elektroprivredi Srbije“ treba da pokažu kako državne kompanije u energetske sektoru možemo da učinimo efikasnijim, snažnijim i uspešnijim. Verujem da kada reformisanjem najveće kompanije, gde je u prethodnim godinama bilo najviše kočnica i otpora promenama, pokažemo da je to u najboljem interesu EPS-a, njegovih zaposlenih i države kao vlasnika, onda tim putem mogu

Strateško partnerstvo sa Evropskom unijom u oblasti kritičnih mineralnih sirovina doprineće dugoročnom ekonomskom rastu Srbije, bržoj integraciji na jedinstveno tržište Evropske unije i ubrzanom približavanju Srbije EU

da idu i druga preduzeća. Rezultat toga biće snažniji i konkurentniji i elektroenergetski i gasni sektor.

Srbija je nedavno bila pohvaljena zbog zapaženih pomaka u oblasti dekarbonizacije. Šta na ovom

planu, u unapređenju institucionalnog okvira i ulaganja možemo da očekujemo?

– Pored stabilizacije energetskog sistema kako bi ispunjavao svoj glavni zadatak, da obezbedi sigurnost i stabilnost snabdevanja, Ministarstvo je u prethodnih skoro dve godine ubrzano postavljalo temelje za budući razvoj, koji će obezbediti i veću održivost energetskog sektora i više energije za potrebe privrede.

Zakon o korišćenju OIE postavio je temelj za povećavanje udela OIE na način da integracija zelenih megavata bude usklađena sa kapacitetima naše mreže. Rezultati prvih aukcija za tržišne premije pokazuju da su investitori prepoznali zakonodavni okvir kao stabilan i povoljan. Obezbedili smo više od 700 megavata novih kapaciteta iz OIE i više od milijardu evra investicija. Želimo da taj uspeh ponovimo i u drugom krugu aukcija u drugoj polovini godine, i zato se ozbiljno pripremamo i radimo analize tržišta.

Pripremljene su i izmene Zakona o energetici, koje će omogućiti prenošenje odredbi iz najnovijeg paketa energetskog zakonodavstva EU u domaće zakonodavstvo i doprineti spajanju tržišta električne energije sa EU.

Ove godine imaćemo kompletiran i strateški okvir sa ciljevima koji će trasirati razvoj energetskog sektora u naredne tri decenije. Vlada je u julu usvojila Integrisani plan za energetiku i klimu, koji je usklađen sa vizijom Evrope u pogledu dekarbonizacije energetskog sektora, a koji predstavlja svojevrsnu mapu puta Srbije u energetskoj tranziciji. Integrisani plan stavlja težište na ulaganja u obnovljive izvore energije, gde oko 3,5 gigavata novih elektrana na energiju sunca i vetra treba da bude na mreži do 2030, što znači da će se skoro svaki drugi megavat-sat proizvedene električne energije obezbeđivati iz čistih izvora. U toku je i javna rasprava o novoj Strategiji razvoja energetike do 2040. sa projekcijama do 2050, koja takođe treba da bude usvojena ove godine.

S tim u vezi je i nastavak rada Ministarstva na razmatranju opcija za korišćenje nuklearne energije. Koliko je ovo operativno moguće sprovesti imajući u vidu između ostalog i nedostatak stručnih resursa?

– Kako se budemo približavali 2050. godini, imaćemo sve veći izazov da obezbedimo dovoljne količine bazne energije, s obzirom na planirano smanjivanje proizvodnje u termoelektranama. Mi smo već kroz Integrisani plan, kroz varijacije jednog od scenarija, razmatrali uvođenje nuklearnih elektrana ukupnog kapaciteta do 1.000 MW u elektroenergetski sistem Srbije nakon 2040. godine.

Nedavno je potpisan i Memorandum o razumevanju o primeni razvoja nuklearne energije u Republici Srbiji sa stručnom i naučnom zajednicom, kojim je pokrenuta

POTENCIJAL

Potencijal projekta „Jadar“ ne svodi se samo na ono što donose rudarenje i prerada litijuma. To bi bila najveća grinfild investicija u istoriji Srbije i osnov za razvoj cele jedne industrije

PRIMER

Reforme koje smo započeli u „Elektroprivredi Srbije“ treba da pokažu kako možemo državne kompanije u energetskom sektoru da učinimo efikasnijim, snažnijim i uspešnijim

IZAZOV

Kako se budemo približavali 2050. godini, imaćemo sve veći izazov da obezbedimo dovoljne količine bazne energije, s obzirom na planirano smanjivanje proizvodnje u termoelektranama

i javna debata koja treba da obuhvati bezbednosne, pravne, organizacione, naučno-istraživačke, inženjerske i sve druge aspekte korišćenja nuklearne tehnologije. Okupili smo stručne ljude iz akademske zajednice, sa univerziteta, državnih institucija, kako bismo imali okvir za institucionalnu saradnju i angažovanje svih stručnih ljudi koji mogu da pomognu da što brže uhvatimo priključak sa zemljama koje nisu imale moratorijum na nuklearnu energiju koji mi imamo već 35 godina. Verujem da ćemo, kada damo taj zamajac, motivisati mnoge naše stručnjake i u zemlji i u inostranstvu da daju svoj doprinos da Srbija, na osnovu temeljnih ekonomskih i tehničkih analiza i analiza tržišta koje će biti urađene, donese najbolje odluke u kom pravcu bi mogao ići naš nuklearni program, uz korišćenje najboljih iskustava iz sveta.

Takođe, predloženim izmenama Zakona o energetici predviđa se ponovno uvođenje oblasti nuklearne energije, odnosno prestanak važenja Zakona o zabrani izgradnje nuklearnih elektrana i uređuju se glavni koraci u potencijalnoj mirnodopskoj primeni nuklearne energije u Srbiji, na osnovu smernica Međunarodne agencije za atomsku energiju

Vaše ministarstvo je u žiži interesovanja zbog projekta „Jadar“ i sa stanovništva očuvanja životne sredine i sa stanovništva pitanja da li će Srbija moći da bude prisutna u onom delu lanca vrednosti u korišćenju litijuma kojem se stvara značajna dodata vrednost. Opšte uzev, kada govorimo o eksploataciji mineralnih sirovina, šta smo naučili iz postojećih iskustava?

– Vizija karbonske neutralnosti do 2050. podrazumeva da energetski sistemi u narednih četvrt veka treba da prođu kroz ogromne promene. Procenjuje se da će se potražnja za nekim kritičnim sirovinama povećati 4,5 puta do 2030. godine, dok će sa druge strane potražnja za litijumom kao ključnim elementom za baterije električnih vozila i uređaja biti povećana 11 puta do 2030, a 57 puta do 2050, a vrlo mali deo neophodne količine dolazi iz evropskih rudnika.

Kada govorimo o kritičnim i strateškim mineralnim sirovinama, Republika Srbija raspolaže značajnim resursima ili potencijalom, uključujući litijum kao jedne od ključnih sirovina u energetskoj tranziciji. Memorandum o razumevanju koji je nedavno potpisan između Republike Srbije i Evropske unije predstavlja važan korak u uspostavljanju strateškog partnerstva sa Evropskom unijom u oblasti kritičnih mineralnih sirovina i razvoja lanca vrednosti koji uključuje proizvodnju baterija i električnih vozila. Održivo proizvedene baterije, kao i stvaranje celokupnog lanca snabdevanja za električna vozila, biće ključni za dekarbonizaciju transportnog i energetskog sektora i smanjenje emisija ugljen-

dioksida i u našem regionu i u EU. Ovo partnerstvo doprineće dugoročnom ekonomskom rastu Srbije, bržoj integraciji na jedinstveno tržište Evropske unije i ubrzanom približavanju Srbije EU.

Potencijal projekta „Jadar“ ne svodi se samo na ono što donose rudarenje i prerada litijuma. To bi bila najveća grinfild investicija u istoriji Srbije i osnov za razvoj cele jedne industrije koja ima potencijal za neverovatan ekonomski, privredni i društveni razvoj. Projektovana korist od zaokruživanja čitavog lanca vrednosti u Srbiji može iznositi i više od 16 odsto BDP-a godišnje.

Srbija zaista ima šansu da postane značajan igrač u globalnoj industriji litijuma, koju ne bi smela da propusti, ali samo uz maksimalno odgovoran pristup i primenu ekoloških standarda u rudarenju koji će garantovati zaštitu zdravlja ljudi i životne sredine, onako kako to rade najrazvijenije evropske zemlje, dakle po najvišim evropskim standardima, a poštujući sve zakone i propise Republike Srbije.

Najavili ste rad na izmeni Zakona o rudarstvu i geološkim istraživanjima. Šta bi njegove izmene praktično trebalo da donesu?

– Izmene Zakona o rudarstvu i geološkim istraživanjima pre svega treba da donesu prepoznavanju značaja mineralnih sirovina u delu kritičnih i strateških, usaglašavanja odredbi sa regulativom EU, veće učešće Republike Srbije u odlučivanju, što do sada nije bio slučaj. Takođe će doprineti definisanju potencijalnih strateških nalazišta, koja će isključivo biti predmet različitih vidova ugovaranja sa državom, a što će sveukupno dovesti do zaštite interesa Republike Srbije sa jedne strane, a sa druge predvidivosti za nova investiciona ulaganja.

U izradi je i Strategija upravljanja mineralnim i drugim geološkim resursima Republike Srbije za period od 2025. do 2040. godine, sa projekcijom do 2050. godine. Na ovom dokumentu radi više od 50 profesora i saradnika sa Rudarsko-geološkog fakulteta. Pored sveobuhvatne analize stanja mineralnih resursa, Strategija treba da pokaže i kakva je uloga države optimalna da na najbolji način upravljamo našim mineralnim resursima, tako da imamo najviše koristi za naš privredni rast, uz najmanje štetnog uticaja na životnu sredinu.

U prethodnom periodu, na inkluzivan i transparentan način, pripremljen je Predlog strategije razvoja sistema elektronskih komunikacija do 2030. godine kojim se određuju nacionalni prioriteti u planiranju izgradnje, postavljanja i pružanja elektronskih komunikacionih mreža i usluga od interesa za Republiku Srbiju, navodi Ristić.

„Ministarstvo je posvećeno prevazilaženju digitalnog jaza i razvoju širokopojasne komunikacione

Pažljivo, uz jasne procedure, biće analiziran svaki deo EPS da bi se precizno utvrdile ključne tačke za dalji razvoj kompanije

infrastrukture, uključujući i infrastrukturu u ruralnim oblastima. Pored toga, važno je podizanje svesti i građana i unapređenje veština kako bi se efikasno koristili digitalnim resursima u ubrzanom razvoju digitalnog društva“, kaže naš sagovornik.

Kakva su vaša očekivanja kada je u pitanju dalji rast i razvoj IT sektora u Srbiji?

– IT sektor u Republici Srbiji pokazuje konstantan rast i razvoj poslednjih godina, a očekuje se da će se ovaj pozitivan trend nastaviti i u budućnosti.

O tome najviše govori stalni rast izvoza IKT usluga. Prema poslednjim statističkim podacima, izvoz IKT proizvoda i usluga u prvih pet meseci 2024. godine uvećan je za čak 20,5% u odnosu na isti period protekle godine.

Srbija ima potencijal da postane centar za inovacije u oblasti IT, sa akcentom na razvoj softvera, veštačke inteligencije, blokčejn tehnologije i druge napredne tehnologije.

Sve više obrazovnih ustanova uvodi programe iz oblasti informacionih tehnologija. Pored toga, brojni privatni kursevi i akademije omogućavaju prekvalifikaciju i usavršavanje, obezbeđujući kvalifikovanu radnu snagu.

ERSTE
Bank

**Hajde da zajedno
stvaramo bolju
budućnost.**

www.erstebank.rs

INTERVJU DR ALEKSANDAR
MARTINOVIĆ
MINISTAR POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I
VODOPRIVREDE

Imamo i znanje i sposobnost

U narednim godinama radićemo na povećanju prinosa u poljoprivredi kroz proširenje površina koje su obuhvaćene navodnjavanjem i primenu savremenih tehnologija, da bismo generacijama koje dolaze ostavili bar onoliko koliko smo nasledili od svojih predaka

---

Poljoprivreda je izuzetno ranjiva na klimatske promene jer je u suštini „fabrika pod nebom“. Suše su sve češće i ozbiljnije, a broj dana sa ekstremnim padavinama je udvostručen u odnosu na sredinu 20. veka. „Izmenjeni klimatski uslovi već sada značajno utiču na smanjenje prinosa i povećanje međugodišnjih fluktuacija u prinosima, a Vlada Srbije i Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede prepoznaju ozbiljnost situacije i preduzimaju konkretne mere kako bi se smanjile štete i gubici u poljoprivredi“, kaže dr Aleksandar Martinović, ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.

Ministarstvo je pokrenulo brojne infrastrukturne projekte širom Srbije kojima nastoji da ojača sistem upravljanja rizicima. Izgradnjom do sada ugovorenih objekata omogućiće se navodnjavanje oko 123.000 hektara dodatnih površina poljoprivrednog zemljišta, a u pripremi su i novi projekti. Intenzivno radimo na automatizaciji protivgradne zaštite u Srbiji i do sada smo završili modernizaciju više radarskih centara. Konstantno ažuriramo i unapređujemo naše pravilnike za subvencije i prilagođavamo ih borbi protiv nastalih izmenjenih klimatskih uslova kroz nabavku opreme, a jednako je važna i sve zastupljenija podrška koju poljoprivrednim proizvođačima dajemo za osiguranje useva i životinja.

Pametna hrana je jedna od oblasti koje su u okviru Pametne specijalizacije prepoznate kao poluge privrednog rasta Srbije. Šta Vlada Srbije čini da pomogne poljoprivrednim proizvođačima, kompanijama da se izbere sa sve izazovnijim evropskim i svetskim tržištem?

– Ekonomski značaj prehrambenog sektora Republike Srbije proizlazi iz određenih prednosti koje kao zemlja imamo, ali svakako moramo gledati u budućnost i pratiti globalne trendove, zbog čega svoje aktivnosti i mere sve više usmeravamo ka proizvodima sa dodatnom vrednošću, primeni visokih tehnologija u poljoprivredi i održivim proizvodnim lancima. Merama usmerenim u primarnu proizvodnju, kao i u preradu unapređujemo produktivnost kroz smanjenje utroška radne snage i optimizacije troškova inputa, što vodi poboljšanju strukture proizvodnje, modernizaciji i stvaranju mogućnosti za proširenje asortimana i unapređenje plasmana u krajnjoj instanci. U narednom periodu instistiramo i na edukaciji i povezivanju naučno-istraživačkih institucija sa proizvođačima na svim nivoima proizvodnje i prerade poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. Promene u sektoru su brze i česte, pa konkurentni mogu biti samo oni koji imaju znanje i sposobnost da ih razumeju, donesu odgovarajuće strategije i sprovedu ih u delo, bilo da je reč o ministarstvu, poljoprivredniku ili prerađivaču.

PRIORITETI

Zakon o bezbednosti hrane je na listi prioriternih zakona za Ministarstvo. Očekujemo da ćemo predlog teksta zakona do kraja godine poslati Evropskoj komisiji na usaglašavanje

DIGITALIZACIJA

Inspekcije u okviru Ministarstva poljoprivrede započele su integraciju u softversko rešenje einspektor, što će omogućiti praćenje stanja u određenim oblastima i efikasnije vođenje evidencije nadzora

ZAŠTITA

Intenzivno radimo na automatizaciji protivgradne zaštite u Srbiji i do sada smo završili modernizaciju više radarskih centara

Da li je u planu usklađivanje Zakona o bezbednosti hrane i pratećih pravilnika sa propisima EU?

– Ovaj zakon je na listi prioriternih zakona za Ministarstvo i njegovo usklađivanje sa propisima EU je u toku. Na tome intenzivno radimo sa ciljem dostizanja najviših standarda u oblasti bezbednosti hrane. Proces uključuje prilagođavanje postojećih regulativa, uvođenje novih mera i usklađivanje sa najboljim praksama iz EU, kako bismo obezbedili najviši nivo zaštite zdravlja naših građana i kvaliteta hrane. Naš plan je da do kraja godine predlog zakona pošaljemo na usaglašavanje Evropskoj komisiji.

Koliko je daleko odmakla digitalizacija u sektoru agrara i da li postoji plan za uspostavljanje funkcionalnog IT sistema i digitalizaciju nadzora u okviru inspeksijskih službi?

– Danas, u doba Četvrtе industrijske revolucije, informacione tehnologije su nosilac promena u poljoprivredi. Kroz digitalizaciju transformišemo način na koji se bavimo poljoprivredom, čineći je efikasnijom, održivijom i otpornijom na promene. Ministarstvo nastoji da kroz mere podrške obezbedi nove tehnologije za naše proizvođače. Prošle godine uveli smo eAgrar sistem, koji je već u prvoj godini doprineo uštedi resursa, pre svega u po-

gledu vremena potrebnog za podnošenje zahteva, a ubrzan je i proces obrade i isplate subvencija. Plan je da nastavimo proces digitalizacije sa ciljem povezivanja svih sistema za kontrolu ispunjavanja uslova za dobijanje podsticaja. Dalje unapređenje omogućiće i dobijanje relevantnih podataka za bolje kreiranje mera poljoprivredne politike i ruralnog razvoja. Kada govorimo o digitalizaciji inspeksijskih službi, inspekcije u okviru Ministarstva poljoprivrede započele su integraciju u softversko rešenje elnspektor, što će omogućiti praćenje stanja u određenim oblastima i efikasnije vođenje evidencije nadzora. Takođe, na inicijativu Vlade Republike Srbije i našeg ministarstva, BioSens Institut iz Novog Sada razvio je aplikaciju „AgroInspect“ za prepoznavanje spaljivanja organskih ostataka posle žetve.

Koliko je danas za poljoprivrednike važno da imaju digitalne veštine da bi mogli da koriste platformu eAgrar i različite tehnološke inovacije u ovom domenu?

– Digitalne veštine postaju sve važnije u svim sektorima, uključujući i poljoprivredu. Tehnologije, poput pametne poljoprivrede, big data analize i veštačke inteligencije omogućavaju poljoprivrednicima da preciznije upravljaju resursima, povećaju prinose i smanje troškove proizvodnje. Digitalna pismenost pruža im priliku da ostanu konkurentni na tržištu, da brže reaguju na promene i bolje planiraju proizvodnju. Uz to, bolje upravljanje rizicima, smanjenje negativnih uticaja na životnu sredinu i smanjenje administrativnog tereta benefiti su novih tehnologija, zbog čega je važno da ih poljoprivrednici razumeju i svakodnevno koriste.

Prvi javni poziv u ovoj godini za podnošenje zahteva za odobranje projekata za IPARD podsticaje je u toku. Koliko ovi fondovi mogu da pomognu obnovi i osavremenjivanju gazdinstava u Srbiji?

– Ovakav tip podrške može značajno unaprediti obnovu i osavremenjivanje poljoprivrednih gazdinstava u našoj zemlji. Evropska unija kroz IPARD III program predviđa finansiranje u iznosu od 377 miliona evra, od kojih je 288 miliona evra iz EU, a oko 90 miliona evra iz budžeta Republike Srbije. Očekuje se da će ova podrška, zajedno sa privatnim doprinosom korisnika,

U narednom periodu instistiraćemo i na edukaciji i povezivanju naučno-istraživačkih institucija sa proizvođačima na svim nivoima proizvodnje i prerade poljoprivredno-prehrambenih proizvoda

rezultirati investicijama u srpski agrar od preko 580 miliona evra. Ovim merama podstiče se modernizacija proizvodnje, usklađivanje sa EU standardima i razvoj održivih poljoprivrednih sistema, što će značajno doprineti ekonomskom razvoju i konkurentnosti srpske poljoprivrede.

Kako vidite uticaj svih ovih promena koje se dešavaju na poljoprivredne proizvođače i industriju hrane u zemlji?

– U 21. veku izazov obezbeđivanja dovoljno hrane za sve dobio je novu dimenziju. Rast globalne populacije, zajedno sa efektima klimatskih promena i političkim dešavanjima, predstavlja ogroman zadatak za sve nas kojima je poverena odgovornost za očuvanje i unapređenje naše poljoprivrede i prehrambenih sistema. Ključno je da prihvatimo tranziciju ka novim tehnologijama održive prakse. Izborom pravih mera moramo razvijati poljoprivredu u pravcima zasnovanim na ekološkim principima, jer time smanjujemo moguće rizike od poremećaja u biološkoj ravnoteži agroekosistema i šire.

Pokrenuli smo brojne infrastrukturne projekte širom Srbije kojima nastojimo da ojačamo sistem upravljanja rizicima i odgovorimo na klimatske promene

MARJANA DAVIDOVIĆ GENERALNA DIREKTORKA,
NESTLÉ SRBIJA, CRNA GORA, SEVERNA MAKEDONIJA

Raste izvozna moć Srbije

Naša nova fabrika u Surčinu odražava posvećenost kompanije Nestlé očuvanju planete i zadovoljavanju potreba sve zahtevnijeg tržišta, kaže Marjana Davidović, generalna direktorka

Društveno odgovorno poslovanje jedan je od glavnih prioriteta kompanije Nestlé koja kontinuirano teži tome da razvija održivije prakse u svim aspektima poslovanja. U kojoj meri su njihove najbolje prakse primenjene kod nas i kakve rezultate daju, objasnila nam je generalna direktorka kompanije za Srbiju, Crnu Goru i Severnu Makedoniju.

Početak godine Nestlé je otvorio novu fabriku za proizvodnju obroka na biljnoj bazi u koju je investirano 80 miliona švajcarskih franaka. Koji je značaj otvaranje ovog pogona?

– Na tržište donosimo inovativne, ukusne i hranljive proizvode na biljnoj bazi, iz asortimana brenda GARDEN GOURMET, koji su dobri za ljude i za planetu. Zahvaljujući ovoj fabrici, Srbija postaje evropski centar za proizvodnju obroka na biljnoj bazi, što dodatno poboljšava izvozna moć Srbije, ali pomaže i lokalnu zajednicu. Zaposlili smo 220 novih kolega, a plan je da se taj broj povećava. Pored toga, ova investicija podržava i lokalne proizvođače sa ciljem održavanja jakih veza unutar zajednice i srpskog društva.

Srbija je prva zemlja u regionu u kojoj je Nestlé započeo sa primenom principa regenerativne poljoprivrede?

– Krajem 2021. globalni program smo preneli na lokalni nivo uključivši u nje-

U ovoj godini plan je da više od 6.000 hektara zemljišta bude obrađeno regenerativnim agrarnim praksama, što je dvostruko više nego u prethodnoj

ga dobavljače sušenog povrća, a zatim i proizvođače suncokreta i soje. U ovoj godini plan je da više od 6.000 hektara zemljišta bude obrađeno regenerativnim agrarnim praksama, što je dvostruko više nego u prethodnoj. Efikasna primena ovih praksi doprinosi smanjenju emisije gasova sa efektom staklene bašte, pomaže zemljištu da zadrži značajne količine organske ma-

terije, smanjuje eroziju i gubitak vlage, kao i potrošnju goriva i đubriva.

Na primer, jedna od praksi u primeni regenerativne poljoprivrede je i precizna poljoprivreda, gde se koriste roboti i dronovi. Jedan od njih, FarmDroid (robot sa autopilotom) sadi seme, smanjujući potrošnju energije i emisiju gasova jer, uz pomoć solarnih panela, radi bez potrebe za fosilnim gorivima i zamenjuje nekoliko teških mašina. Sve ove aktivnosti doprinose smanjenju ukupnog uticaja našeg poslovanja i važan su korak za našu kompaniju na putu ka ostvarenju cilja da do 2050. godine dostignemo neto nulti uticaj na životnu sredinu na globalnom nivou.

Od 2019. u Srbiji koristite samo energiju iz obnovljivih izvora, reciklirate otpad tako da ni gram ne odlazi na deponije, prerađujete otpadne vode... Očuvanje planete je jedan od vaših prioriteta?

– Društveno odgovorno poslovanje nam je visoko u prioritetima i mi kontinuirano težimo tome da razvijamo održivije prakse u svim aspektima poslovanja. Principi cirkularne ekonomije implementirani su i tokom izgradnje nove fabrike gde je 1.150 kvadratnih metara prekriveno izolacionim panelima napravljenim od reciklirane ambalaže Nestlé proizvoda. Fabrike ne stvaraju ni komad komunalnog otpada, dok se voda iz proizvodnih procesa prečišćava u sopstvenom postrojenju za prečišćavanje otpadnih voda i time čista vraća u prirodu. Godišnje se prečisti 65.000 kubnih metara vode, a u ovoj godini je, dosad, prečišćeno više od 47.000 kubnih metara, čime naša kompanija odražava dugoročnu posvećenost neto nultom uticaju na okruženje u kom posluje. Poverenje koje nam potrošači ukazuju daje nam podstrek da postavimo letvicu još više kada je u pitanju doprinos u očuvanju planete.

Radimo dobro i tako treba i da nastavimo

Srbija treba da nastavi da radi ono što je radila u prethodnih 12 godina. Na ekonomskom planu treba da očuva postignutu makroekonomsku i finansijsku stabilnost i da nastavi da sprovodi strukturne reforme

Sudeći po prognozama kretanja privrednog rasta i postepenog opadanja inflacije, turbulentna vremena su iza nas, a ispred nas novi reformski izazovi.

Jorgovanka Tabaković, guverner Narodne banke Srbije, kaže da je Srbija, zahvaljujući odgovornom vođenju ekonomske politike i pre i tokom ove globalne višedimenzionalne krize, pokazala otpornost na spoljne šokove, zadržala povoljne makroekonomske izgledе i uspela da sačuva makroekonomsku stabilnost, proizvodne kapacitete i ljudski kapital.

Najznačajnije međunarodne institucije za Srbiju u ovoj godini prognoziraju jednu od najviših stopa rasta u Evropi. „Naša aktuelna projekcija rasta bruto domaćeg proizvoda iznosi 3,8 odsto. I kretanje inflacije potvrđuje da su periodi izrazitih šokova, koji su doveli do poremećaja na međunarodnom tržištu hrane i energenata i jačanja troškovnih pritisaka na globalnom nivou, iza nas“, kaže Tabaković. „Prema našoj projekciji, inflacija će nastaviti da se kreće u granicama cilja i u srednjem roku, a njen nizak i stabilan nivo doprineće rastu investicionog poverenja i lakšem planiranju, rastu zaposlenosti i životnog standarda naših građana, kao i jačanju konkurentnosti.“

Šta su, po vašem mišljenju, sada ključni preduslovi da na krilima evropskog plana rasta za Zapadni Balkan Srbija izvuče maksimum?

– Smatram da Srbija treba da nastavi da radi ono što je radila u prethodnih 12 godina. Na ekonomskom

Naša aktuelna projekcija rasta bruto domaćeg proizvoda iznosi

3,8 odsto

STABILNOST

U Srbiji je stabilnost postala nova realnost – verujem da će po tome poslednjih 12 godina biti upisane u istoriju centralne banke

INOVATIVNOST

Svojim aktivnostima podstičemo inovacije i stvaramo preduslove da naši građani i privrednici osete prednosti korišćenja savremenih tehnologija prilikom korišćenja finansijskih usluga

TRANSPARENTNOST

Uvođenje koncepta otvorenog bankarstva ima za cilj dodatno podsticanje inovacija na tržištu i obezbeđivanje veće konkurencije i transparentnosti u oblasti pružanja platnih usluga

planu treba da očuva postignutu makroekonomsku i finansijsku stabilnost, da nastavi da sprovodi strukturne reforme, čime dalje jača makroekonomske osnove, a time i otpornost na spoljne šokove. Kao najvećoj ekonomiji u regionu, Srbiji svakako odgovara dalja ekonomska integracija regiona, ali i dalje približavanje Evropskoj uniji. Kombinacijom reformi i investicija, na kojima se ceo ovaj plan rasta za Zapadni Balkan i zasniva, Srbija i druge zemlje regiona bi trebalo da ostvare koristi kroz jedinstveno tržište, što bi podrazumevalo slobodan promet robe, usluga i radnika. Važno je da naglasimo da Srbija već ima spremne projekte za ove namene, a tu se otvara prostor i da se ostale zemlje u ovom regionu uključe.

NBS je jedna od retkih institucija koja kontinuirano usaglašava svoje propise sa evropskim standardima. Šta praktično treba da donese uvođenje koncepta otvorenog bankarstva kada govorimo o jačanju konkurencije u domenu finansijskih usluga?

– Uvođenje koncepta otvorenog bankarstva ima za cilj dodatno podsticanje inovacija na tržištu i obezbeđivanje veće konkurencije i transparentnosti u oblasti pružanja platnih usluga. Osnovna pretpostavka otvorenog bankarstva zasniva se na deljenju podataka između bankarskih i nebankarskih pružalaca platnih usluga, što podrazumeva da će banke imati obavezu da dele određeni minimalni obim informacija o računima i transakcijama svojih klijenata, uz njihovu prethodnu izričitu saglasnost. Novi pružaoci će na osnovu podataka o klijentu moći da ponude veći opseg platnih i finansijskih usluga, kao što su rešenja za prikupljanje podataka o računima kod različitih banaka na jednom mestu, bolji pregled i kontrola nad ličnim finansijama, iniciranje plaćanja preko aplikacija trećih strana bez potrebe za korišćenjem kartica i druge inovativne usluge.

Šta su dalji planovi NBS kada govorimo o daljoj digitalnoj transformaciji u finansijskom sektoru?

– Svojim aktivnostima podstičemo inovacije i stvaramo preduslove da naši građani i privrednici osete prednosti korišćenja savremenih tehnologija prilikom korišćenja finansijskih usluga, ali uz najviši stepen bezbednosti, pravne sigurnosti i zaštite korisnika. Kako bi korist od razvoja novih, ali i postojećih usluga na osnovu sve naprednije i brže tehnologije bila dostupna što većem broju građana, u toku su različite aktivnosti među kojima treba izdvojiti proces priključivanja Srbije jedinstvenom području za plaćanja u evrima, tzv. SEPA. Priključivanjem naše zemlje području SEPA, pružaoci platnih usluga u zemlji će moći da pružaju inovativne, brže, pouzdanije i jeftinije platne usluge.

Ovo se najviše odnosi na platni promet sa inostranstvom, odnosno regularna plaćanja ili doznake, koje više neće biti opterećena troškovima kao što su usluge inokorespondentskih banaka, uz mnogo kraće vreme realizacije.

Nove finansijske usluge predstavljaju teren za brojne inovacije, ali i otvaraju pitanja bezbednosti. Na šta je NBS posebno fokusirana kada govorimo o jačanju sigurnosti transakcija za korisnike, investitore i poslovnu zajednicu u celini?

– Imajući u vidu da je za kreiranje i primenu novih unapređenih bezbednosnih pravila i mehanizama potrebno određeno vreme, a da je korisnike platnih i finansijskih usluga potrebno zaštititi sada i odmah, NBS je u proteklom periodu nastojala da maksimalno iskoristi postojeće standarde i institute u ovoj oblasti kako bi se oštećeni korisnici obeštetili, a banke razvile odgovarajuće sigurnosne mehanizme za sprečavanje takvih zloupotreba. Tako je u okviru kontrolnih postupaka koji su usledili nakon prijema pritužbi korisnika naloženo bankama da uvedu određena inovativna tehnička rešenja radi unapređenja autentifikacije korisnika. Istovremeno, NBS je u okviru izmena i dopuna Zakona o platnim uslugama predvidela instrumente koji treba s jedne strane da dodatno podignu nivo sigurnosti digitalnih platnih usluga, a da s druge strane, ako se zloupotrebe i dese, obezbede brz povraćaj sredstava korisnicima.

Jedna od zanimljivih inicijativa koja se čula na nedavnom skupu FIC o finansijskim uslugama jeste primena koncepta zelenog finansiranja u Srbiji. Gde je prostor za intervenciju Narodne banke u ovom domenu?

– Kao regulator i supervizor banaka pratimo aktivnosti banaka kako u pogledu plasiranja sredstava u zelene kredite, tako i u pogledu izloženosti banaka rizicima povezanim s klimom, uz razumevanje za složenost i slojevitost ovog koncepta koji treba podstaći, ali uzimajući u obzir karakteristike domaćeg tržišta, potrebe za finansiranjem i mogućnosti koje tržišnim akterima stoje na raspolaganju. Imajući u vidu da su rizici povezani s klimom relativno nov, a uz to i prilično složen koncept, i da je taj koncept još u fazama strukturiranja i sistematizovanja na međunarodnom nivou, možemo reći da bankarski sektor Srbije u ovom trenutku na zadovoljavajući način odgovara novim tendencijama u pogledu rizika kojima su banke izložene.

Nedavno ste obeležili 140 godina rada Narodne banke Srbije. Po čemu će poslednja decenija biti upisana u istoriju centralne banke?

Srbija već ima spremne projekte vezane za plan rasta za Zapadni Balkan, a tu se otvara prostor i da se ostale zemlje u regionu uključe u njih

– Dozvolite mi da se ovom prilikom osvrnem na poslednjih 12 godina, jer je to period za koji mogu da položim račune i za koji sam odgovorna. Te 2012. godine obećala sam da ću Narodnoj banci Srbije vratiti ugled koji zaslužuje. Za svaku odluku koju smo donosili rukovodili smo se stabilnošću sistema, jer je ona u osnovi poverenja koje se njom zaslužuje. Ne rečima, već delima. U Srbiji je stabilnost postala nova realnost – verujem da će po tome poslednjih 12 godina biti upisane u istoriju centralne banke. Naši građani znaju kako su živeli pre, gledajući u kursne liste sa strepnjom i kada im je inflacija umanjivala realnu vrednost zarada. Međutim, vođenje centralne banke nije posao za koji ikada možete da kažete da ste ga konačno završili. Kao i u životu, tako i u monetarnoj politici nema konačnih pobeda. 🔄

**Yettel
Bank
je stigla!**

Yettel.Bank

Sve što te povezuje

Hrabrost i istrajnost

Procesi digitalizacije i automatizacije doprineće stvaranju moderne i efikasne Poreske uprave koja obezbeđuje održive i predvidive javne finansije i pruža digitalnu uslugu prilagođenu svakom poreskom obvezniku

Poreska uprava beleži kontinuirani rast naplate poreskih prihoda u poslednjih deset godina. Ovakav uspeh postignut je u uslovima procesa sprovođenja transformacije Poreske uprave, koji sam za sebe predstavlja prioritarnu i veoma zahtevnu aktivnost svih zaposlenih, a time i izazov za održanje nivoa naplate, kaže Dragana Marković, direktorka Poreske uprave Republike Srbije.

„Najbolja ilustracija našeg rada jeste poređenje naplate iz 2024. godine sa rezultatima naplate ostvarene u istom periodu 2014. godine, neposredno pred

Poreska uprava je mnogo uradila na razvoju analize rizika i izboru visokorizičnih obveznika za kontrolu i širenju lepeze usluga niskorizičnim obveznicima

početak realizacije našeg prvog Programa transformacije“, navodi Marković. „U odnosu na prvih sedam meseci 2014. godine, kada je naplata iznosila 1.032,4 milijardu dinara, Poreska uprava je u istom periodu 2024. godini naplatila 1.696,3 milijardi dinara, odnosno 155,5 procenata više“.

Ključne aktivnosti koje doprinose održanju i unapređenju efikasnosti u radu Poreske uprave jesu posvećenost strateškim ciljevima Programa transformacije, neprestano jačanje kapaciteta, digitalizacija kao pretpostavka buduće automatizacije, redizajn poslovnih procesa, konstantno usavršavanje zaposlenih kroz obuke, radionice i edukacije i poboljšanje interne komunikacije. „Potrebni su i jasna vizija, precizno definisani ciljevi, hrabrost, istrajnost, kao i rešenost da budete dosledni svojoj ideji i da idete napred uprkos svemu – svaki dan!“, navodi naša sagovornica.

Do koje mere Poreska uprava, korišćenjem sofisticiranih metoda kontrole, može da umanj izazove nedovoljne kapacitiranosti?

– Kao najvažnije bih naglasila to da situacija u pogledu kadrovskog kapaciteta, iako možda u ovom trenutku nije idealna, ne utiče značajno na izvršavanje planiranih radnih zadataka i ciljeva. Sveobuhvatni proces digitalizacije i automatizacije u radu doprinosi da se određene aktivnosti poreske administracije obavljaju brže i efikasnije, kao i da Poreska uprava raspolaze sa većim obimom podataka i ima mogućnost bolje analize rizika. To rezultira racionalnijim i daleko efikasnijim sistemom kontrole poreskih obveznika kojim se kontrolišu samo oni poreski obveznici za koje se analizom rizika proceni da ne izvršavaju svoju zakonsku obavezu na propisan način.

Šta su vaši ključni uspjesi u domenu suzbijanja sive ekonomije?

– Poreska uprava svim svojim aktivnostima kontrole poreskih obveznika potvrđuje ulogu jednog od ključnih nosilaca borbe protiv sive ekonomije u Republici Srbiji. Poslednjih godina kao rezultat primene unapređenih kriterijuma analize rizika uočen je trend povećanja iznosa novootkrivenih prihoda uz manji broj obavljenih kontrola. Trend smanjenja broja kontrola rezultat je i intenzivnog angažovanja na stvaranju okruženja koje podstiče dobrovoljno poštovanje propisa i preduzimanju čitavog seta mera kojima je Poreska uprava podsticala one koji ne poštuju poreske propise da to učine, ali i one koji su uredni u tome da ubuduće budu još motivisaniji.

Uvođenjem E-fiskalizacije projekta od strateškog značaja za Poresku upravu, zajedno kao društvo napravili smo snažan iskorak u borbi protiv sive ekonomije

PROPISI

Uvođenjem E-fiskalizacije kao društvo smo napravili snažan iskorak u borbi protiv sive ekonomije i doprineli opštem uređenju zajednice kroz poštovanje propisa

RESURSI

Uprkos nešto manjim kadrovskim kapacitetima nego što bismo to voleli, uspevamo da izvršavamo planirane radne zadatke i ciljeve oslanjajući se na digitalne resurse

BUDUĆNOST

Rad u novoj zgradi, sa reformisanim poslovnim procesima, omogućice da funkcionisanje Poreske uprave bude još efikasnije i operativnije

i doprineli opštem uređenju zajednice kroz poštovanje propisa. Zahvaljujući novom modelu fiskalizacije, Poreska uprava danas raspolaze podacima o prometu roba i usluga u maloprodaji u realnom vremenu, koji su uporedivi na nivou teritorije, industrijske grane i na nivou vremena izdavanja.

Za prvih šest meseci 2024. godine otkriveno je i obračunato novootkrivenih prihoda u iznosu od preko 17 milijardi dinara, što je za pet procenata više nego u istom periodu prethodne godine. Izvršeno je 1.806 kontrola evidentiranja prometa, od kojih je u 1.133 objekta izrečena mera privremene zabrane obavljanja delatnosti. Istovremeno, podneto je 508 krivičnih prijava za blizu 13 milijardi dinara izbegnutog poreza. Utvrđeni iznos izbegnutog poreza po podnetim krivičnim prijavama je za 63,2 procenata veći u odnosu na isti period 2023. godine. Takođe, identifikovana su 74 „peračka“ i „fantom“ preduzeća, koja regularnim privrednim subjektima pomažu u izbegavanju plaćanja javnih prihoda, a koji predstavljaju jedne od glavnih generatora sive ekonomije.

Koje su tehnologije za prevenciju poreskih prestupa dostupne Poreskoj upravi i da li razmišljate o korišćenju veštačke inteligencije u analizi rizika?

– Poreska uprava je mnogo uradila na razvoju analize rizika i izboru visokorizičnih obveznika za kontrolu. U svom radu zaposleni primenjuju i koriste brojne kriterijume za ocenu rizika svakog poreskog obveznika, razne statističke metode, kao i sofisticiranije metode

kao što su analiza velikih podataka, mašinsko učenje i veštačka inteligencija. Takođe, Poreska uprava je kreirala i čitavu paletu usluga koje se primenjuju u radu sa niskorizičnim obveznicima. Razvojem Napredne analitičke platforme u Sistemu za upravljanje fiskalizacijom obezbeđeno je da kontrole budu „ciljane“, a samim tim i da rad Poreske uprave postane još efikasniji.

Prošle godine centrala Poreske uprave (PU) Srbije preseljena je u sopstveni prostor, a u toku je i nastavak procesa boljeg prostornog organizovanja rada Poreske uprave u celini. Šta ove promene znače za vaš rad?

– Ovo je lepa prilika da se pohvalimo preseljenjem Poreske uprave u novu „poreski pametnu“ zgradu, specijalizovani objekat izgrađen po najvišim svetskim standardima u skladu sa potrebama zaposlenih, čime je ostvaren jedan od važnih ciljeva u okviru značajnog reformskog pravca koji se odnosi na centralizaciju rada. Koliko je to velika stvar, govori činjenica da je, istorijski posmatrano, to prvi put da Poreska uprava Republike Srbije ima namenski prostor za rad odnosno svoju zgradu.

Kada smo 2015. godine započeli Program transformacije, Poreska uprava u Beogradu bila je locirana na 28 lokacija. Sama centrala nalazila se na sedam lokacija, a pojedine filijale i na po dve-tri lokacije, što je prilično otežavalo komunikaciju i koordinaciju i povećavalo troškove poslovanja. Rad u novoj zgradi, sa reformisanim poslovnim procesima, omogućiće

Konstantno radimo na otkrivanju takozvanih peračkih preduzeća koja regularnim privrednim subjektima pomažu u izbegavanju plaćanja javnih prihoda

da funkcionisanje Poreske uprave bude još efikasnije i operativnije.

U proteklom periodu Poreska uprava je uspešno prošla kroz reformu. Šta je za vas najvažnija naredna stepenica u unapređenju efikasnosti rada Uprave?

– U ovom trenutku Poreska uprava se nalazi u realizaciji tri strateška cilja definisana Programom transformacije. Zatim, tu su i aktivnosti koje se odnose na dalji razvoj kapaciteta, kao i na nastavak postupka nabavke gotovog komercijalnog rešenja i implementacije novog poslovnog modela, čemu je prethodio redizajn poslovnih procesa.

Izvesno je da ćemo i u budućnosti nastaviti sa digitalizacijom koja je pretpostavka automatizacije poreskih procesa kojoj Poreska uprava teži. Realizacija sveobuhvatnog procesa digitalizacije i automatizacije doprineće stvaranju moderne i efikasne institucije koja obezbeđuje održive i predvidive javne finansije „nevidljivu“ za poreskog obveznika, i koja u svakom trenutku pruža digitalnu uslugu prilagođenu poreskom obvezniku.

Posvećeni poslovnoj izvrsnosti

Inos Balkan posluje u potpunoj saglasnosti sa svim zakonskim okvirima, strogim korporativnim principima i vrednostima, koje predstavljaju temelj našeg poslovanja, kaže Mirjana Radić, finansijski direktor

U ovom intervjuu finansijski direktor Inos Balkana Mirjana Radić, objašnjava šta je ključno za uspostavljanje leaderske pozicije u sektoru reciklaže metala u Srbiji, kao i zašto su smanjenje otpada, ponovna upotreba materijala i reciklaža toliko važni.

Da li su vam etičke prakse omogućile da postanete vodeća kompanija za reciklažu metala u Srbiji?

– Naša organizacija je oduvek davala prioritet punoj usklađenosti sa svim zakonskim okvirima i strogom poštovanju naših korporativnih principa i vrednosti. Ova posvećenost predstavlja temelj naših operacija, osiguravajući da svaku oblast našeg poslovanja vodimo sa najvišim nivoom integriteta i odgovornosti.

Doslednim pridržavanjem ovih standarda izgradili smo čvrstu reputaciju u industriji. Naša posvećenost etičkim praksama donela nam je poverenje klijenata, dobavljača i šire zajednice, što je bilo ključno za uspostavljanje naše leaderske pozicije u sektoru reciklaže metala u Srbiji.

Takođe, naša posvećenost ekološkoj održivosti odražava našu korporativnu odgovornost. Verujemo da vođenje industrije prevazilazi poslovni uspeh — radi se o pozitivnom uticaju na životnu sredinu i zajednicu kojoj služimo. Naše održive prakse dodatno su učvrstile našu leadersku poziciju u industriji reciklaže metala.

Uprkos приметnom napretku, srpskom tržištu je potrebna značajna reforma. Kako i u kojoj meri uspešne kompanije poput vaše, kao i udruženja poput Saveta stranih investitora, mogu tome doprineti?

– Iako je postignut napredak, srpsko tržište se još uvek suočava sa značajnim izazovima koji zahtevaju stalnu reformu. Razumemo da su ove reforme ključne kako bi tržište ostvarilo svoj puni potencijal i podržalo održivi rast.

Organizacije poput naše igraju ključnu ulogu u pokretanju ovih preko potrebnih reformi. Postavljanjem visokih standarda u oblastima poput usklađenosti, transparentnosti i inovacija ne samo da unapređujemo

Savet stranih investitora služi kao moćna platforma gde se kompanije mogu udružiti kako bi zagovarale poboljšanja u regulatornom okviru

sopstvene operacije već postavljamo reper i za druge aktere u industriji.

Pored naših pojedinačnih napora, ključno je da sarađujemo sa organizacijama poput Saveta stranih investitora. FIC služi kao moćna platforma gde se kompanije mogu udružiti kako bi zagovarale poboljšanja u regulatornom okviru. Kroz ovakva partnerstva možemo ojačati naš kolektivni glas i raditi na stvaranju poslovnog okruženja koje je povoljnije za sve učesnike.

Principi cirkularne ekonomije oblikuju buduće poslovne modele širom sveta, a posebno u EU. Da li to znači da se novi proizvodi, infrastruktura, oprema i usluge usklađuju sa principima ponovne upotrebe i reciklaže?

– Pet megatrendova koji oblikuju savremeni svet — urbanizacija, klimatske promene, tehnološki napredak, demografske promene i globalizacija — duboko su povezani sa principima cirkularne ekonomije. Cirkularna ekonomija pruža okvir za suočavanje sa izazovima koje ovi trendovi donose, dok istovremeno stvara mogućnosti za održivi razvoj i dugotrajnu ekonomsku otpornost.

Ove prakse naglašavaju važnost smanjenja otpada, ponovne upotrebe materijala i reciklaže. Kako ovi principi postaju sve prisutniji, svedoci smo značajne transformacije poslovnih modela u različitim industrijama. Novi proizvodi, novi kanali distribucije i novi sirovi materijali oblikuju potpuno drugačiju budućnost.

EU potvrđuje **posvećenost** **proširenju**

Evropska unija je čvrsto opredeljena za proširenje, a naš Plan rasta za Zapadni Balkan, uključujući i Srbiju, naglašava tu posvećenost. Ovaj plan predstavlja konkretan napor da se oživi proces proširenja u regionu. Mora biti jasno svima da sada postoji prava prilika za Zapadni Balkan, uključujući i Srbiju, da napreduje na putu ka članstvu u EU, ističe Emanuele Giaufret, ambasador i šef Delegacije Evropske unije u Republici Srbiji

On naglašava da je u trenutnom geopolitičkom kontekstu, sa ničim izazvanim i neopravdanim ratom Rusije protiv Ukrajine, proširenje postalo jedan od glavnih prioriteta EU. „Predsednica Evropske komisije Ursula fon der Lajen najavila je da će sledeća Evropska komisija imati komesara posvećenog proširenju, kao i da će se pojačati unutrašnja spremnost EU da primi nove članice“, kaže Giaufret.

Kako biste opisali trenutni zamah u procesu pristupanja Srbije EU? Koji su ključni koraci neophodni da Srbija intenzivira pregovore o članstvu?

– EU ozbiljno pristupa proširenju, a naš Plan rasta za Zapadni Balkan, uključujući Srbiju, pokazuje našu posvećenost. Kroz ovaj plan želimo da ponudimo Zapadnom Balkanu neke od prednosti članstva u EU pre samog pristupanja. Da bi Srbija iskoristila ovu ponudu, potrebno je da produbi reforme na putu ka EU, što je takođe ključno za povećanje poverenja investitora, uključujući nastavak izgradnje nezavisnog i efikasnog pravosuđa, obezbeđivanje zdravih praksi u oblasti javnih nabavki i državne pomoći, reformu energetskog sektora i jačanje borbe protiv korupcije. Generalno, napredak u oblastima vladavine prava, kao što su funkcionisanje demokratskih institucija, borba protiv korupcije, sloboda izražavanja i nezavisnost pravosuđa nastaviće da određuje ukupnu dinamiku pregovora o pristupanju, zajedno sa normalizacijom odnosa sa Prištinom u okviru dijaloga pod okriljem EU i usklađivanjem sa restriktivnim merama EU. To znači da u odsustvu napretka u ovim oblastima, nećemo moći da otvorimo preostale klastere i poglavlja.

Kako ocenjujete trenutne napore u usklađivanju domaćih propisa sa evropskim standardima?

– Srbija je značajno napredovala u pogledu usklađivanja zakonodavstva sa pravom EU u mnogim oblastima, ali naponi moraju biti pojačani ne samo zbog toga što je proces usklađivanja zakonodavstva „pokretna meta“. EU i njeno zakonodavstvo evoluiraju tokom vremena i nije lako ni za jednu vladu da održi korak u tom pogledu. Ministarstvo za evropske integracije radi odličan posao u održavanju i ažuriranju plana neophodnih zakonodavnih aktivnosti u kontekstu procesa pristupanja EU kroz dokument nazvan Nacionalni program za usvajanje pravnih tekovina EU. Nadležna ministarstva koja predlažu zakonodavstvo moraju pojačati svoje napore kako bi ispunili ciljeve navedene u ovom planu u narednim godinama, kako bi se obezbedilo dalje usklađivanje i harmonizacija sa zakonodavstvom EU. Evropska komisija ostaje posvećena pomaganju vlastima u ovom zadatku, kao i uvek.

Koje prednosti i rizike vidite za investicije i spoljnu trgovinu u Srbiji?

MOMENTUM

Mora biti jasno svima da sada postoji pravi zamah za Zapadni Balkan, uključujući i Srbiju, da napreduje na putu ka članstvu u EU

UVERENJE

Ono što stalno čujem od poslovnih lidera i generalnih direktora jeste da žele da vide Srbiju na stabilnom putu ka članstvu u EU kao uverenje za svoje investicione odluke

REFORME

Pozivamo Srbiju da unapredi javne nabavke, upravljanje državnim preduzećima, smanji nesklad između veština na tržištu rada, poveća konkurentnost u poljoprivredi i poboljša energetske efikasnost

– Srbija se u poslednjih nekoliko godina pokazala kao vrlo zanimljiva destinacija za investicije, sa rekordnim nivoima stranih direktnih investicija i stalnim rastom obima trgovine. Pored dobro poznatih prednosti Srbije kao investicione destinacije i trgovinskog partnera, kao što su njen geografski položaj, kvalitet radne snage i činjenica da je ubedljivo najveća ekonomija u regionu Zapadnog Balkana sa značajnim potencijalom za rast, proces pristupanja Srbije EU je takođe veoma važan parametar za investicione odluke. Proces pristupanja EU pruža stabilno sidro koje zemlju postavlja na predvidiv reformski put, nešto što je investitorima i privredi najpotrebnije: predvidivost, transparentnost, jednako postupanje i fer konkurenciju. To je ono što stalno čujem od poslovnih lidera i generalnih direktora – žele da vide Srbiju na stabilnom putu ka članstvu u EU kao potvrdu za svoje investicione odluke, kao opravdanje pred svojim akcionarima. Takođe je važno nastaviti unapređivanje poslovnog okruženja za mala i srednja preduzeća, jer ona igraju veoma važnu ulogu u integrisanim lancima vrednosti.

Vlada Srbije tvrdi da naporno radi na održavanju tempa kako bi dokazala svoju spremnost za otvaranje Klastera 3. Nakon značajnog zastoja, verujete li da smo na pragu dobrih vesti?

– Kao što znate, sa tehničkog stanovišta, Evropska komisija je već tri puta u svojim godišnjim izveštajima preporučila otvaranje Klastera 3. Ipak, konačna odluka je u rukama država članica EU, koje očekuju veće napore u nekim ključnim pitanjima. Konkretno, iako je progresivno usklađivanje sa spoljnom politikom EU oduvek bio zahtev, jasno je da je ruski rat agresije protiv Ukrajine značajno povećao značaj ovog aspekta u procesu pristupanja EU. To je zato što se usklađivanje u oblasti spoljne politike i bezbednosti ne posmatra samo kao tehničko pitanje već i kao znak da možemo računati na buduće članice porodice EU da budu uz nas u odbrani naših zajedničkih vrednosti i bezbednosti našeg kontinenta, što je ugroženo ruskom invazijom na Ukrajinu.

U tom smislu veoma pozdravljamo podršku koju Srbija pruža ukrajinskom narodu u različitim oblicima: direktna materijalna i finansijska pomoć, kao i pridruživanje međunarodnim forumima u odbrani međunarodnog prava u velikoj većini slučajeva. Najnoviji primer je glasanje Srbije za Rezoluciju Generalne skupštine UN o bezbednosti nuklearnih postrojenja u Ukrajini.

Šire gledano, države članice EU žele da vide doslednu posvećenost Srbije kao celine svom putu ka EU i ubrzanje u sprovođenju reformi u vezi sa EU. Ova želja da proširenje brže napreduje ogleda se u odobrenju Plana rasta za Zapadni Balkan i pripadajućeg Fonda za reforme i rast u rekordnom roku. Ponovo bih naglasio da je cilj ove neviđene inicijative da ubrza proces i obezbedi da Zapadni Balkan uživa neke od prednosti članstva u EU pre samog pristupanja, pod uslovom da sprovede ključne reforme. Države članice EU takođe žele da vide da se uticaj procesa pristupanja EU i pomoći EU objektivnije odražava u javnom diskursu i medijima.

Na kraju, napredak u normalizaciji odnosa sa Kosovom* je od suštinskog značaja za put Srbije ka EU, pored njenog značajnog doprinosa stabilnosti, bezbednosti,

Od ukupno 6 milijardi evra, oko 1,6 milijardi evra je mobilisano za Srbiju. Polovina ovih sredstava ide direktno građanima Srbije, kao budžetska podrška. Druga polovina će biti namenjena za stratešku infrastrukturu kroz Investicioni okvir za Zapadni Balkan. Oslobođanje ovih sredstava biće uslovljeno napretkom u sprovođenju reformskog plana, a svakih šest meseci napredak će biti evaluiran i sredstva će biti oslobođena. Svaka reforma će imati svoju „težinu“ i oslobodiće određenu finansijsku kompenzaciju.

U odsustvu napretka u oblastima vladavine prava, borbe protiv korupcije, slobode izražavanja i nezavisnog pravosuđa nećemo moći da otvorimo preostale klasterne i poglavlja

ekonomskom razvoju i integraciji regiona. Sporazum o putu ka normalizaciji i njegov aneks o implementaciji postali su deo obaveza Srbije iz Poglavlja 35 i samim tim obaveza Srbije na njenom putu ka EU. Štaviše, Srbija i Kosovo moraju konstruktivno da se angažuju u dijalogu koji vodi EU, kao neophodan preduslov za ostvarivanje koristi iz Plana rasta.

Brzo sastavljanje i usvajanje Plana rasta za Zapadni Balkan signalizira snažnu političku volju institucija i država članica EU u vezi sa politikom proširenja. Šta se sada očekuje od političara sa Zapadnog Balkana da bi se obezbedila potpuna implementacija plana?

– Zaista, proširenje je na vrhu agende EU i postoji jasno osećanje hitnosti unutar EU da se proširenje na Zapadni Balkan i druge aspirantske zemlje realizuje. Čvrsto verujem da Srbija i Zapadni Balkan treba da iskoriste ovaj ključni trenutak. Vreme je sada. Koraci pred nama su jasni.

Plan rasta za Zapadni Balkan predstavlja praktičnu realizaciju političke volje da se ubrza proces proširenja u Zapadnom Balkanu.

Možete li nam dati detalje o pripremi i ciljevima prve tranše za Srbiju u okviru Plana rasta?

– Prva isplata, oko 7% od ukupnog iznosa, biće izvršena nakon usvajanja reformskog plana. Naknadne isplate će zahtevati ocenu sprovođenja samog reformskog plana. Prioritetne oblasti za naredne četiri godine su jasne: unapređenje poslovnog okruženja i razvoj privatnog sektora; sprovođenje zelene i digitalne tranzicije; razvoj ljudskog kapitala i napredak u osnovnim reformama.

Želimo da vidimo kako Srbija rešava pitanja kao što su poboljšanje i konkurentnije prakse u oblasti javnih nabavki; poboljšano upravljanje državnim preduzećima; smanjenje nesklada između veština na tržištu rada; konkurentniji i održiviji poljoprivredni sektor; unapređenje energetske efikasnosti, i više od toga. Osnova svega ovoga su mere za obezbeđivanje nezavisnosti pravosuđa, pravilno funkcionisanje demokratskih institucija, borbu protiv korupcije, i oblasti kao što su inkluzija manjina. Sve su to ključna pitanja koja mogu otvoriti ili zatvoriti vrata za brz, dinamičan i održiv ekonomski rast.

Sveukupno, od ključne je važnosti da srpske vlasti obezbede proaktivnu i objektivnu komunikaciju o EU, koja je daleko najvažniji politički, trgovinski i ekonomski partner Srbije. Delegacija EU u Srbiji nastaviće da igra aktivnu ulogu u tom pogledu i da naglašava prilike i koristi koje proces integracije u EU donosi Srbiji, čak i pre samog pristupanja, uključujući tokom Nedelje prilika od 20. do 27. septembra. To je mesto i vreme gde će ljudi u Srbiji moći da saznaju šta EU ima da ponudi. 🇷🇸

Integritet je osnov svega

Značajne reference i saradnja sa vodećim kompanijama, ali i sa Vladom Srbije, nisu jedini razlog zbog kojih SGS zauzima lidersku poziciju u TIC industrije, kaže Miljan Milević, Managing Director

SGS

Zašto domaći i strani investitori, kada žele kvalitet, pouzdanost, poštovanje rokova i najviših standarda profesionalnog ponašanja, angažuju SGS Beograd, objasnio je Miljan Milević, prvi čovek kompanije. On je za naš magazin govorio i o korporativnoj kulturi, upravljačkoj strukturi, održivosti i drugim aktuelnim temama.

Čime objašnjavate uspeh vaše kompanije?

– SGS preko 145 godina pruža usluge i rešenja najvišeg nivoa i kvaliteta u svim granama industrije. Stalni uspeh u radu osigurava se našom posvećenošću ka održivosti, stalnim inovacijama u digitalna rešenja i nove tehnologije, upravljanjem sve složenijim lancem snabdevanja i stalnim praćenjem sve strožih regulatornih zahteva. U TIC industriji jedinstvenim nas čini naša mreža bez premca, koja pokriva skoro sve industrije i geografske regije. Mi smo zaista pravi partner našim klijentima, koje podržavamo širom sveta, istovremeno insistirajući na nezavisnosti i nepristrasnosti. Integritet je osnova SGS-a. Kao lideri u našoj industriji, držimo se najviših standarda profesionalnog ponašanja koji su ugrađeni u naš Kodeks integriteta. Poverenje naših kupaca i zainteresovanih strana ključ je našeg uspeha.

Može li se reći da je održivost ugrađena u vašu kulturu i način na koji poslujete?

– Nedvosmisleno je tako. Jaka upravljačka struktura u SGS osigurava da održivost ostane u središtu svih naših aktivnosti. Najviši menadžment kompanije je aktivno uključen u praćenje načina na koji se sprovodi strategija održivosti kompanije, i o tome redovno izveštavamo sve zainteresovane strane. Mi smo prva kompanija iz TIC industrije koja je objavila procenu dvostruke materijalnosti u skladu sa zahtevima Direktive o izveštavanju o korporativnoj održivosti (CSRD). CSRD značajno povećava broj informacija koje kompanije moraju dati o materijalnim ili ostalim relevantnim pitanjima održivosti.

Osim što veoma vodimo računa o sopstvenoj strategiji održivosti, omogućavamo i

pomažemo klijentima da integrišu održivost u svoju poslovnu praksu, usklađujući se sa ciljevima održivog razvoja UN (SDG) za stvaranje sveobuhvatne vrednosti.

Koja je uloga vaše kompanije u brojnim kapitalnim investicijama u oblasti infrastrukture i energetike u Srbiji?

– Skoro da ne postoji zemlja, a ni oblast privrede gde ne možemo obezbediti adekvatnu uslugu na najvišem profesionalnom nivou i biti značajna podrška investitorima u cilju uspešnog vođenja i završetka svakog projekta. Sinergijom internacionalnog i lokalnog iskustva i kompetencija mi pružamo podršku realizacijom usluga u svakoj fazi projekta, čime se rizici svode na minimum.

SGS sprovodi stručne nadzore (Construction Supervision), upravlja projektima (Project Management), Owners Engineer, Fidic Engineer, tehničke preglede, provere ispunjenja uslova zakonske regulative, kontrolu kvaliteta prilikom proizvodnje i ugradnje opreme. I strani investitori koji angažuju firme u Srbiji za proizvodnju opreme za projekte širom sveta anagažuju SGS Beograd. Među klijentima sa kojima smo uspešno sarađivali na kapitalnim projektima su EPS, Hitacchi Italia, Deutsche Bahn, Stork Holandija, Fabrike Barry Callebaut, Continental itd.

Sinergijom internacionalnog i lokalnog iskustva i kompetencija mi pružamo podršku realizacijom usluga u svakoj fazi projekta, čime se rizici svode na minimum

Strani investitori veruju našim advokatima

Advokati Nikčević Kapor Law Office su prva iskustva u građevinskom pravu sticali radeći u „Energoprojekt“ na velikim projektima u zemlji, regionu i na inostranim tržištima, kaže partner Vlado Kapor

NIKČEVIĆ | KAPOR

Otrendovima u građevinskom sektoru, specijalizaciji i segmentiranju građevinskog prava, procesu izdavanja dozvola i sporosti u rešavanju imovinsko-pravnih odnosa, očekivanjima i zahtevima stranih investitora razgovarali smo sa Vladom Kaporom iz Nikčević Kapor Law Office koji veruje da će ovaj snažan investicioni ciklus trajati godinama

Građevinski sektor je uvek u fokusu i privrede i stanovništva. Čini se da je to naročito aktuelno poslednjih godina zbog rasta cene i potražnje stanova. Kako vidite građevinski sektor u narednih pet do 10 godina?

– Beograd se već nalazi usred snažnog investicionog ciklusa, koji značajno utiče na rast potražnje za stanovima, a time i na porast cena. Očekuje se da će ovaj ciklus trajati do 2027. godine, kada će se održati EXPO, događaj koji dodatno motiviše ulaganja u nekretnine i infrastrukturu. Period nakon toga zavisice od toga koliko će investicija Srbija tada privlačiti i kakav će biti razvoj globalnih dešavanja. Svakako, u ovom trenutku verujemo da će energetska i infrastrukturni projekti ostati ključni pokretači.

S druge strane, sektor građevinarstva se ubrzano razvija i postaje sve složeniji. U okviru toga uočavamo specijalizaciju i segmentiranje građevinskog prava prema različitim granama industrije – energetika, infrastruktura i industrija. Građevinsko pravo se često prepliće sa M&A transakcijama, jer se nekretnine i zemljište sve češće posmatraju kroz objektiv korporativnih akvizicija. Mi smo svoja prva iskustva u ovoj oblasti

Građevinsko pravo se često prepliće sa M&A transakcijama, jer se nekretnine i zemljište sve češće posmatraju kroz objektiv korporativnih akvizicija

sticali radeći u „Energoprojekt“ na velikim projektima u zemlji, regionu i na inostranim tržištima, što nam je omogućilo da razvijemo dublje razumevanje zahteva i potreba različitih industrija koje sada u Srbiji postaju sve aktuelnije.

Da li domaća advokatura dobija konkurenciju iz inostranstva? Može li domaće tržište da odgovori zahtevima stranih investitora?

– Konkurencija iz inostranstva je konstantna, naročito u složenim inostranim transakcijama koje, bar kada su velike kompanije u pitanju, uvek prate globalne advokatske firme. Međutim, domaća advokatura je u trendu i odgovara zahtevima tržišta, bar u sektorima koji su neposredno povezani sa investicijama. Tu podrazumevamo građevinski sektor i infrastrukturu, energetiku, M&A, bankarske poslove i usklađenost sa međunarodnim propisima. Strani investitori, pogotovo kada se nađemo na terenu bankarskih poslova, sve češće traže pravne usluge koje pokrivaju kompleksne aspekte kao što su usklađenost sa međunarodnim sankcijama i bezbednost podataka. Svi smo svedoci toga da se pod uticajem aktuelnih globalnih dešavanja poslovanje sa bankarskim sektorom možda i najviše usložnilo i da usklađenost sa zahtevima bankarskog sistema podiže na viši nivo.

Domaći advokati se trude da stranim investitorima pruže sveobuhvatnu podršku, jer smo kroz iskustva stečena u radu sa domaćim i međunarodnim klijentima razvili fleksibilnost i razumevanje potreba tržišta. Ovo poslednje naročito važi na terenu permittinga, gde je lokalna pravna podrška neizbežna.

Pomenuli ste permitting. Da li smo efikasniji u izdavanju dozvola i administrativnim postupcima? Gde smo u odnosu na druge zemlje u regionu?

– *Permitting* je postao specijalizovana usluga koja podrazumeva pravno i tehničko-administrativno znanje. Proces izdavanja dozvola u Srbiji je poboljšana u poslednjih nekoliko godina, ali i dalje zaostajemo za nekim zemljama regiona. Smatramo da je ključna prepreka i dalje sporost rešavanja imovinsko-pravnih odnosa, što često usporava realizaciju projekata. Iako se dozvole

moгу dobiti brzo nakon što se ispune svi uslovi, imovinsko-pravni problemi koji prethode izdavanju dozvola se i dalje sporo rešavaju, te predstavljaju značajan izazov. Verujemo da će unapređenje i modernizacija u radu katastra omogućiti da ove prepreke brže prevazilazimo.

Kakva je efikasnost sudova? Da li se sudski sistem prilagođava novim trendovima?

– Sudski sistem u Srbiji se suočava sa brojnim izazovima, posebno kada je reč o složenim građevinskim i komercijalnim sporovima. Moderni ugovori, poput FIDIC ugovora, zahtevaju specifično znanje i praksu, a sudski sistem još uvek ne poseduje dovoljno mehanizama za brzo i efikasno rešavanje ovakvih sporova. Čast izuzecima, ali u većini slučajeva sudovi nemaju adekvatne uslove za specijalizaciju pri rešavanju sporova iz kompleksnih međunarodnih ugovora. Pritom, treba reći da situacija nije mnogo bolja ni u drugim zemljama regiona, pa čak i šire.

Uvođenje specijalizovanih sudskih odeljenja koja bi se bavila građevinskim sporovima doprinelo bi efikasnijem rešavanju problema u ovoj oblasti. Takođe, alternativno

Uvođenje specijalizovanih sudskih odeljenja koja bi se bavila građevinskim sporovima doprinelo bi efikasnijem rešavanju problema u ovoj oblasti

rešavanje sporova poput arbitraže sve je prisutnije, jer omogućava brže i efikasnije rezultate. Mi se trudimo da posao radimo tako da klijentima pružimo sveobuhvatan pristup u rešavanju sporova, bilo da se radi o sudskim postupcima, bilo o arbitraži.

Vaša kancelarija ima bogato iskustvo u radu na velikim infrastrukturnim projektima, naročito u građevinskom sektoru. Koje specifične izazove vidite u radu sa stranim investitorima na ovakvim projektima i kako vaša kancelarija doprinosi uspešnom prevazilaženju tih izazova?

– Strani investitori se često suočavaju sa izazovima razumevanja lokalnih propisa i rešavanja imovinsko-pravnih pitanja. Rad na značajnim infrastrukturnim projektima u različitim sektorima, uključujući energetiku i građevinarstvo, omogućio nam je da posao radimo na takav način da stranim investitorima pružimo sveobuhvatnu podršku od rešavanja imovinsko-pravnih pitanja, preko pribavljanja dozvola do pregovora i izrade ugovora, kao i day-to-day praćenja realizacije projekata.

Jedan od naših specifičnih resursa je i stalno angažovan tim inženjera i tehničkih lica, koji su specijalizovani za svakodnevne probleme u upravljanju projektima. Kombinacija pravno-tehničkog znanja nam omogućava da prepoznamo rizike u ranim fazama projekta, skrenemo klijentu i njegovim ugovornim partnerima pažnju na moguće probleme i blagovremeno ukazujemo na potencijalne ishode u pogledu administrativnih i u pogledu ekonomskih i tehničkih rizika. Primera radi, poslednjih godina smo svedoci globalnih restrikcija kretanja, prometa roba i usluga, eskalacije cena i kašnjenja na projektima koji su najvećim delom van zone uticaja ugovornih strana.

Recept za uspeh je jasan

Postoje veoma jasni koraci koji bi Srbiji omogućili da poveća stope privrednog rasta. Oni podrazumevaju mere za prelazak na potpuno tržišnu privredu, jačanje ljudskog kapitala, institucija i upravljanja i ubrzanje trgovinske razmene sa regionom i Evropskom unijom

Srbija je prethodnih godina ostvarila zavidan nivo makroekonomske stabilnosti, održala ekonomski rast i unapredila životni standard svojih građana. „Međutim, zemlja se ne približava dovoljno brzo stepenu razvoja Evropske unije“, kaže Nikola Pontara, direktor kancelarije Svetske banke u Srbiji. Naš sagovornik ovo ilustruje sledećim podatkom: Srbija će tek 2074. dostići prosečan nivo prihoda po glavi stanovnika EU ako nastavi da ostvaruje prosečnu

Za sva javna ulaganja trebalo bi utvrditi prioritete na osnovu njihove usaglašenosti sa strateškim ciljevima zemlje, a to je da su klimatski pametna i da obezbeđuju značajne ekonomske stope prinosa

godišnju stopu rasta od 3,2% – koliko je u proseku iznosio godišnji rast u proteklih pet godina.

„Mi smatramo da bi godišnja stopa rasta BDP-a Srbije mogla da se udvostruči ako se sprovedu ambiciozne strukturne reforme. Kako? U Napomenama o javnim politikama za 2024. ukazali smo na četiri oblasti na kojima je moguće raditi: (I) sprovesti reforme 'druge generacije' radi potpunog prelaska na tržišnu privredu, (II) unaprediti ljudski kapital u cilju povećanja produktivnosti koja stagnira, (III) ojačati institucije i upravljanje i (IV) ubrzati trgovinsku razmenu i integraciju sa EU i zemljama regiona“, kaže direktor kancelarije Svetske banke u Srbiji.

Istovremeno, napominje naš sagovornik, Srbija će morati da pokrene i zelenu tranziciju da bi rast bio brži i održiv. „Značajno oslanjanje na fosilna goriva ugrožava i životnu sredinu i međunarodnu konkurentnost privrede – što zahteva postepene, ali odlučne napore u cilju dekarbonizacije uz očuvanje energetske bezbednosti“, kaže Pontara.

Koje su dugoročne strategije neophodne da bi se nastavio taj uzlazni ekonomski trend?

– Prvi uslov je da se očuva napornim radom stečena makroekonomska stabilnost, ali to nije dovoljno za brz i dugotrajan rast. Osvrnuo bih se na četiri oblasti javnih politika. Reforme druge generacije odnose se na politike čiji je cilj da obezbede pogodno poslovno okruženje; unaprede konkurentnost na robnim tržištima, podstaknu dublju integraciju finansijskih tržišta, privuku strane direktne investicije (SDI) u sektore sa većom dodatnom vrednošću i postave državna preduzeća na finansijski održive osnove. Na planu ljudskog kapitala bitno je povećati stopu učešća žena, mladih i pripadnika nacionalnih manjina u radnoj snazi, očuvati i povećati javnu potrošnju na razvoj ljudskog kapitala i unaprediti skup veština radne snage tokom čitavog životnog ciklusa. Poboljšanja na strani institucija mogu podstaći privredni rast tako što će mobilisati veći obim privatnih ulaganja i osigurati da javna ulaganja usmerena na ekološki održive projekte donose značajnu ekonomsku korist. Pomenuo sam i integraciju sa jedinstvenim tržištem EU i regionom. Uvođenje „zelenih traka“ na graničnim prelazima sa zemljama EU može podstaći razvoj i povećati otpornost međunarodnih lanaca snabdevanja, naročito u prerađivačkoj industriji u kojoj Srbija uživa komparativnu prednost. Takođe, zaokruživanje Zajedničkog regionalnog tržišta, koje podržava CEFTA, može dodatno uvećati obim trgovinske razmene. Finansijska integracija, kroz učešće u programu SEPA, može da smanji troškove poslovanja, poveća efikasnost finansijskih usluga i privlačnost Srbije za investitore.

Budući da Evropska unija svojim Planom rasta za Zapadni Balkan predviđa značajna ulaganja, kako

DEKARBONIZACIJA

Značajno oslanjanje na fosilna goriva ugrožava životnu sredinu i međunarodnu konkurentnost privrede – što zahteva postepene, ali odlučne napore u cilju dekarbonizacije

TRANSPARENTNOST

Srbija treba da poveća procenat javnih ulaganja uz sprovođenje redovnih, a ne nestandardnih procedura za upravljanje javnim ulaganjima

OKRUŽENJE

Trebalo bi nastaviti sa unapređenjem poslovnog okruženja tako da se obimnija ulaganja iz privatnog sektora mogu mobilisati u cilju podrške ekonomskom rastu

Srbija može maksimalno da uveća korist od javnih investicija za svoju ekonomiju?

– Prema „Planu rasta za Zapadni Balkan“, Srbija bi mogla do 2027. da dobije do 1,7 milijardi evra. Pored toga, Vlada Srbije je u sklopu plana „Skok u budućnost – Srbija 2027“ predvidela značajne investicije u infrastrukturu. Ističemo da bi za sva javna ulaganja trebalo utvrditi prioritete na osnovu njihove usaglašenosti sa strateškim ciljevima zemlje, a to je da su klimatski pametna i da obezbeđuju značajne ekonomske stope prinosa. Saradujemo sa državnim organima kako bismo im pomogli da unaprede sistem za upravljanje javnim ulaganjima. Kada pravilno funkcionišu, ovi sistemi mogu i te kako da doprinesu efikasnosti, transparentnosti i odgovornosti korišćenja javnih resursa uz maksimalno uvećanje koristi za građane. Cilj je da Srbija poveća procenat javnih ulaganja uz sprovođenje redovnih, a ne nestandardnih procedura za upravljanje javnim ulaganjima.

Kakav bi dugoročni pristup Srbija trebalo da primeni da bi paralelno sa ekonomskim rastom obezbedila i ekološku održivost?

– Svetska banka je upravo objavila sveobuhvatnu studiju koja se bavi vezom između razvoja i klimatskih promena, „Izveštaj o klimi i razvoju“ (Country Climate and Development Report, CCDR). Što se tiče ublažavanja efekata klimatskih promena, procene navedene u ovom dokumentu ukazuju da bi Srbija morala postepeno da uloži ukupno 10,4 milijardi dolara do 2050. da bi neto emisije ugljen-dioksida svela na nulu. To je oko 1,6% BDP-a godišnje. Na strani prilagođavanja na klimatske promene, za period do 2050. procenjeni su troškovi od 21,5 milijardi dolara, odnosno 2,3% BDP-a godišnje – i to prvenstveno u sektorima vodoprivrede i saobraćaja. U odsustvu značajnih ulaganja u prilagođavanje uticaj klimatskih promena mogao bi sniziti BDP za 16% do 2050. Pored toga, kada se u obzir uzme obim ovih dodatnih postepenih ulaganja, smatramo da će privatni sektor verovatno odigrati bitnu ulogu i trebalo bi podstaći njegovo uključivanje. Za Srbiju bi bilo važno da ostvari cilj smanjenja emisija za 40,3% do 2030. (u poređenju sa 1990), u skladu sa svojim ažuriranim Nacionalno utvrđenim doprinosom. Nakon 2030. biće potrebne ozbiljne transformacije, uključujući i prestanak korišćenja uglja za proizvodnju električne energije do 2040, značajno povećanje učešća obnovljivih izvora energije, transformacija sektora saobraćaja i zgradarstva i temeljne promene u industriji, uključujući i upotrebu vezivanja i skladištenja ugljenika.

Koje su neke od delotvornih strategija za razvoj infrastrukture radi unapređenja otpornosti Srbije na efekte klimatskih promena?

– Kao prvo, već je pomenut značaj uvođenja snažnog sistema za upravljanje javnim ulaganjima i staranja o tome da većina javnih ulaganja prolazi kroz njega – jer je to ključno za izbor kapitalnih projekata na osnovu njihove ekološke održivosti i doprinosa ekonomskom rastu. Kao drugo, Srbija može da mobilise čitav spektar hibridnih vidova finansiranja i iskoristi sinergiju između javnog i privatnog kapitala za izgradnju javne infrastrukture – a pod tim podrazumevamo javno-privatna partnerstva, programe mešovitog finansiranja i finansijske instrumente u lokalnoj valuti. Za ulaganja u infrastrukturu Srbija se do sada oslanjala na javna sredstva: uporedo sa korišćenjem budžetskih alokacija i kredita dobijenih od trećih lica, u te svrhe mogu se koristiti i veće privatne investicije i raznovrsni izvori finansiranja. Postoje uspešni primeri javno-privatnih partnerstava kao što su beogradski Aerodrom „Nikola Tesla“ i postrojenje za energetska iskorišćenje komunalnog otpada u Vinči. Privlačenje dela sredstava potrebnih za ulaganje u infrastrukturu iz privatnog sektora moglo bi u budućnosti da smanji pritisak na javne finansije i omogući dostizanje ciljanog deficita i javnog duga u skladu sa novim fiskalnim pravilom.

Kako vlasti u Srbiji, međunarodne organizacije i privatni sektor sarađuju na ostvarivanju ciljeva zelene tranzicije?

– Zelena tranzicija nije nešto što države mogu da urade same. Ona će svakako zahtevati posvećenost i javna sredstva, ali i daleko aktivnije učešće privatnog sektora i podršku međunarodne zajednice. U Srbiji su primetni pomaci. Napredak u dobrom pravcu vidimo na polju obnovljivih izvora energije, gde su 2023. održane prve aukcije. Ali postoje i izazovi koje treba rešavati. Nepravilni cenovni signali i politike koje Srbija sprovodi u oblasti energetike i drugih ekološki štetnih aktivnosti dovode do visokog ekološkog otiska. Cene koje ne uzimaju u obzir ekološke troškove po društvo ohrabruju privredu i domaćinstva da neracionalno troše energiju, vodu i druge resurse, smanjujući sopstvene troškove kroz povećanje ekoloških troškova koje snosi čitavo društvo. Iz tih razloga predložili smo državi da uvede instrumente za utvrđivanje cene emisija u ugljenično intenzivnim sektorima na koje će verovatno uticati Mehanizam EU za prekogranično prilagođavanje ugljenika (CBAM), poput crne metalurgije. Utvrđivanje cena emisija doprinelo bi smanjenju emisija gasova sa efektom staklene bašte, omogućilo Srbiji da se pripremi za početak primene CBAM mehanizma EU i doprinelo povećanju javnih prihoda. Uloga međunarodnih organizacija poput Svetske banke nije samo u obezbeđivanju finansijskih sredstava pod konkurentnim uslovima već i u pružanju tehničke pomoći i analitičke podrške državama za razmatranje i sprovođenje zelenih politika.

Ako bi Srbija izostavila značajna ulaganja u prilagođavanje, uticaj klimatskih promena mogao bi sniziti BDP za 16% do 2050.

Čini se da su čitavom Zapadnom Balkanu potrebni bolji uslovi za privatna ulaganja. Koje konkretne mere bi Srbija trebalo da preduzme da bi rešila ovo već dugo prisutno pitanje?

– Smatramo da bi Srbija trebalo da nastavi sa unapređenjem poslovnog okruženja tako da se obimnija ulaganja iz privatnog sektora mogu mobilisati u cilju podrške ekonomskom rastu. Među ključnim politikama su, naročito, povećanje predvidljivosti pravnog i regulatornog okvira za nova i postojeća preduzeća, nastavak pojednostavlivanja i digitalizacije usluga koje država pruža privredi i unapređenje efikasnosti privrednih sudova u rešavanju predmeta i vođenja stečajnih i drugih postupaka. Postoji i prostor za jačanje podsticaja za rast i inovativnost privatnih kompanija, privlačenje kvalitetnijih SDI u sektorima sa većom dodatnom vrednošću i efikasniju integraciju domaćih preduzeća u globalne lance vrednosti i povećanje njihove produktivnosti.

CORD

Ohrabruje napredak dekarbonizaciji

Srbija ima jasno definisane ciljeve za dekarbonizaciju u sektoru energetike i uz podršku međunarodnih partnera može da napravi napredak i u drugim sektorima, kaže Alessandro Bragonzi, koji je do septembra bio šef regionalnog predstavništva Evropske investicione banke za Zapadni Balkan.

„Smatram da je put dekarbonizacije Srbije zasnovan na dobro osmišljenim planovima, sa konkretnim merama koje su do sada usvojene u energetsom sektoru, kao što su Integrirani nacionalni energetski i klimatski plan, izmene i dopune Zakona o energetici, Zakona o obnovljivim izvorima energije, kao i strategije nisko-karbonskog razvoja i renoviranja javnih zgrada. Prošle godine je uspešno sprovedena prva aukcija za ugovore za razlike (CfD) za proizvodnju obnovljive energije iz vetra (400 MW) i solarne energije (50 MW), a sada se pripremamo i za drugu aukciju“, kaže naš sagovornik.

Bragonzi veruje da, uz finansijsku i tehničku podršku Evropske komisije i Evropske investicione banke (EIB), Srbija postepeno napreduje i u transportnom sektoru kroz jačanje multimodalnih opcija mobilnosti strateškim ulaganjima u železničke mreže, pametnu gradsku mobilnost i vodni transport, što će obezbediti održiviju alternativu drumskom saobraćaju, koji značajno utiče na zagađenje.

I u drugim sektorima Srbija beleži napredak u usklađivanju sa relevantnim zakonodavstvom EU. „Potrebno je da se definiše lokalna strategija kao odgovor na uvođenje EU Mehanizma za prilagođavanje granica ugljenika (CBAM) – alata koji treba da uvede cenu na emisiju ugljenika koji dolaze iz zemalja van EU tokom proizvodnje ugljeno-intenzivne robe. S obzirom na to da će mehanizam stupiti na snagu 2026. godine, Srbija može iskoristiti ovu fazu tranzicije da dalje podstakne dekarbonizaciju svoje industrije“, kaže naš sagovornik.

Kako EIB podržava zelenu tranziciju u Srbiji i šta smatrate najboljom praksom uspostavljenom u Srbiji?

– Kao klimatska banka EU, EIB se obavezala na značajno povećanje ulaganja u zelenu tranziciju i ekološki održive projekte ne samo u zemljama članicama Evropske

unije već i širom sveta. U Srbiji se naša podrška decenijama ogledala u velikim infrastrukturnim projektima i kreditnim linijama za privatni sektor (posebno za mala i srednja preduzeća) preko partnerskih poslovnih banaka i nacionalnih institucija, kao i u savetodavnoj podršci javnim institucijama.

Nedavno smo potpisivanjem 80 miliona evra krenuli sa finansiranjem ugradnje oko 400.000 novih naprednih brojila za električnu energiju u korist javnog preduzeća Elektro distribucije Srbije (EDS) i građana, u okviru šireg programa modernizacije elektroenergetske mreže. Ova nova moderna brojila pomoći će da se smanje gubici električne energije, poboljšaju stope naplate i efikasnije integrišu sve veće količine obnovljivih izvora energije u distributivnu mrežu. Dugoročno gledano, ovaj projekat će omogućiti srp-

Stojimo na raspolaganju Srbiji da pomognemo realizaciji važnih projekata koji doprinose dekarbonizaciji, podizanju digitalne pismenosti i jačanju ekonomskog razvoja i integracije u tržište Evropske unije

skim domaćinstvima da precizno prate i optimizuju potrošnju energije.

Takođe, u junu smo odobrili kredit od 200 miliona evra za Elektroprivredu Srbije (EPS) radi unapređenja kapaciteta za proizvodnju obnovljive energije kroz rekonstrukciju postojećih hidroelektrana (HE), što će pomoći da se uvedu veće količine isprekidanih izvora energije (poput vetra i sunca) u elektroenergetski sistem.

Kada su u pitanju projekti manjih razmera, zajedno sa komercijalnim bankama (kao što je preko 100 miliona evra dodeljenih Banca Intesi Beograd) sprovodimo kreditne linije kako bismo obezbedili povoljno finansiranje MSP za njihove projekte obnovljive energije i energetske efikasnosti. Takođe, u okviru „EU za Zelenu agendu u Srbiji“, koju je razvila

IZAZOVI

Na Zapadnom Balkanu su neusklađenost veština, masovna migracija radnika, nedostatak kvalifikovanih radnika, kao i nezaposlenost mladih ključni izazovi tržišta rada.

USPEH

Dosadašnja apsorpcija sredstava EIB od strane Srbije se može smatrati zadovoljavajućom i drago nam je da zemlja počela da integriše održivost i klimatske ciljeve u svoju strategiju razvoja.

Evropska komisija, pružamo tehničku pomoć za realizaciju najboljih inovativnih zelenih ideja srpskih kompanija ili javnih organizacija, s ciljem da se smanji uticaj klimatskih promena, poboljša adaptacija na njih, smanji zagađenje vazduha i životne sredine, kao i gubitak biodiverziteta. Inicijativu je finansijski podržala Evropska unija, a sprovede je Ujedinjene nacije (UNDP) i Ministarstvo zaštite životne sredine Srbije, u saradnji sa Ambasadorom Švedske i EIB, uz dodatna sredstva vlada Srbije, Švedske i Švajcarske.

Baš kao što digitalne i zelene transformacije preoblikuju pejzaž globalne ekonomije, veštine su se pojavile kao prioritet za dalju konkurentnost i u EU i u regionu. Kako vidite napredak u ovoj oblasti u Srbiji i kako EIB podržava takve inicijative?

– EU je već donela strategije radi smanjenja trenutnog raskoraka u veštinama, koje su ključni faktor uspeha digitalne i zelene tranzicije. Oko 42% Evropljana nemaju osnovne digitalne veštine, dok će 18 miliona ljudi morati da bude prekvalifikovano da bi Evropa postigla svoje klimatske ciljeve (prema Svetskom ekonomskom forumu).

Na Zapadnom Balkanu neusklađenost veština, masovna migracija radnika, nedostatak kvalifikovanih radnika, kao i nezaposlenost mladih, ključni su izazovi tržišta rada. Pored toga, više od polovine proizvodnog potencijala žena između 15 i 64 godina je i dalje neiskorišćeno u regionalnim ekonomijama, prema proceni Saveta za regionalnu saradnju.

Da bi se izborila sa digitalnim i obrazovnim nedostacima, Srbija je pokrenula nekoliko dobro definisanih i ciljanih inicijativa. Na primer, projekat Povezane škole koji je podržan sa 70 miliona evra zajma EIB obuhvatio je preko 3.800 škola koje su opremljene brzim pristupom internetu. Projekat ima za cilj da podstakne digitno opismenjavanje mladih i time dovede do razvoja ekonomije zanosvane na znanju i tehnološkom napretku.

Srbija je napravila značajan napredak u IKT sektoru u okviru obrazovnog sistema u pogledu tempa digitalne transformacije. Šta je sa drugim sektorima i na šta ukazuje potražnja na tržištu rada o

neophodnim daljim koracima da bi se obezbedila kvalifikovana radna snaga?

– Migracija radne snage nastavlja da remeti tržište rada u regionu i posebno je vidljiva u nedostatku kvalifikovane radne snage u IT sektoru, građevinarstvu, proizvodnji, turizmu i zdravstvu. Prema procenama Ujedinjenih nacija, blizu 5 miliona ljudi sa Zapadnog Balkana je 2020. živelo u inostranstvu (od oko 17 miliona stanovnika).

Iako Srbija ima nižu stopu emigracije od svojih suseda, neusklađenost veština utiče na zapošljivost mladih, sa oko 24% nezaposlenih. Takođe, skoro polovina stanovništva trenutno je van radne snage. Zakon i strategija o dualnom obrazovanju Srbije, usvojeni 2017. godine, postavili su nacionalni model preduzetničkog obrazovanja, koji se smatra ključnim za rešavanje postojećeg nedostatka pravih veština. EIB podržava ovaj program sa kreditom od 40 miliona evra koji je namenjen izgradnji regionalnih centara za srednju stručnu obuku i doživotno učenje.

Realizujete velike projekte u održivoj i energetskej tranziciji koji podržavaju pristupanje regiona Evropskoj uniji (EU). Koliko efikasno koristimo ta sredstva u Srbiji?

– Podržavamo razvoj velikih projekata u oblasti obnovljive energije kao što je izgradnja vetroelektrane u BiH, solarne fotonaponske elektrane u blizini Prištine i modernizacija električne mreže u Srbiji. Osim energetike, EIB takođe doprinosi postepenom prelasku na čistije opcije prevoza rehabilitacijom železničke deonice Beograd–Niš na Koridoru 10 i poboljšanjem plovnih puteva duž Dunava i Save, uz projekte u oblasti održivog saobraćaja i zaštite životne sredine koji se realizuju širom Zapadnog Balkana.

Dosadašnja apsorpcija sredstava od strane Srbije se može smatrati zadovoljavajućom i drago nam je da zemlja je počela da integriše održivost i klimatske ciljeve u svoju strategiju razvoja.

Kako EIB planira da podrži planove Srbije u vezi sa Ekpo 2027?

– EIB svoje finansijske aktivnosti i ciljeve usklađuje sa politikom EU za region. Blisko saradujemo sa Evropskom komisijom i drugim partnerskim međunarodnim finansijskim institucijama u okviru finansijskog instrumenta pod nazivom Investicioni okvir za Zapadni Balkan (WBIF), koji pomaže da se ubrza priprema projekta i obezbede najpovoljniji finansijski aranžmani.

Pri tome, nastojimo da se uskladimo sa nacionalnim prioritetima u smislu strateških investicija sa dugoročnim pozitivnim društvenim, ekonomskim i ekološkim uticajem. Iako nismo bili uključeni u finansiranje projekata EXPO 2027, uvereni smo da će dosadašnja ulaganja

EIB stoji uz Srbiju i njene ljude u želji da im pomogne da iskoriste mogućnosti koje donosi Plan rasta za Zapadni Balkan

EIB-a u infrastrukturu, energiju, nauku i tehnologiju imati pozitivan efekat i na nove projekte.

Šta smatrate najvažnijim koracima za Srbiju da u potpunosti iskoristi mogućnosti koje pruža Plan rasta EU za Zapadni Balkan?

– Plan rasta može ubrzati proces pristupanja EU i podstaći ekonomski rast, kao i stvaranje zajedničkog regionalnog tržišta. Cilj je da se regionalnim ekonomijama omogući postepeno pristupanje određenim oblastima jedinstvenog tržišta EU kako bi se omogućilo slobodno kretanje roba, usluga, ljudi i kapitala.

EIB stoji uz Srbiju i njene ljude u želji da im pomogne da iskoriste mogućnosti koje donosi Plan rasta. Kako bi odobrila dodelu sredstava, Evropska komisija će pratiti da li su ispunjeni svi koraci i postignuti rezultati utvrđeni Reformskom agendom. Takođe, pratiće i druge parametre kao što su makrofinansijska stabilnost, dobro upravljanje javnim finansijama i transparentnost.

Pored toga, Evropska komisija je nedavno usvojila novi finansijski paket od 1,2 milijarde evra u okviru Ekonomskog i investicionog plana, uključujući i 300 miliona evra grantova EU za projekte iz oblasti održivog transporta, zaštite životne sredine i za male biznise na Zapadnom Balkanu. Zajedno sa našim partnerima stojimo na raspolaganju da pomognemo realizaciji ovih projekata, koji će ubrzati ekonomski razvoj regiona i njegovu snažniju integraciju u tržište Evropske unije.

DEJAN VUKOTIĆ DIREKTOR AGENCIJA ZA OSIGURANJE
I FINANSIRANJE IZVOZA REPUBLIKE SRBIJE (AOFI)

Dve decenije podrške srpskom izvozu

Zadatak AOFI je da srpskim izvoznicima omogući kontinuirano poslovanje, opstanak na postojećim tržištima i da im pomognu da lakše izađu na nova, kaže Dejan Vukotić, prvi čovek ove agencije

Ministarstvom privrede i Ministarstvom finansija, učinimo sve da i u periodu pred nama još više i jače olakšamo poslovanje našim izvoznicima kroz realizaciju postojećih i nekih novih programa.

Osiguranje potraživanja nije jedina usluga koju nudite... Tu su i izdavanje garancija, kratkoročno kreditiranje, faktoring i podrška inovativnoj privredi. Ovo poslednje je novo?

– AOFI, kao institucija koja promoviše i podržava izvoz Republike Srbije, razvio je niz proizvoda i usluga kako bi omogućio izvozno orijentisanim privrednim društvima da ravnopravno sa inostranom konkurencijom učestvuju u tržišnoj utakmici na međunarodnom tržištu. Naši proizvodi i usluge postavljeni su tako da mogu da prate naše izvoznike od momenta ugovaranja izvoznog posla, pa sve do naplate ostvarenog izvoza.

Podrška inovativnoj privredi je neophodna jer i ekonomija nema istu strukturu razvoja kao nekada, pa je to razlog da se potpomogne razvoj i tehnološkog preduzetništva. Mi činimo sve što je moguće kako bismo napredovali u svim pravcima.

Rast izvoza iz 2023. nastavljen je i u prvih šest meseci ove godine, a AOFI je ispratio trend rasta srpskog izvoza, i to ne samo u povećanju broja osiguranika, tj. klijenata, već i u broju limita, tj. njihovih kupaca. Osiguravamo kupce naših izvoznika u preko osamdeset zemalja na svim kontinentima, a kao dodatak nudimo klijentima i otkup osiguranih potraživanja čime dodatno jačamo njihovu tržišnu i finansijsku poziciju.

U julu naredne godine vas čeka veliki i važan jubilej – 20 godina postojanja i rada. Dočekujete ga sa velikim planovima i još većim zadovoljstvom rezultatima?

– Svaki jubilej obavezuje, zahteva detaljne analize i planove. To činimo na mesečnom nivou, ali 20 godina postojanja će zaokružiti izuzetno značajan i turbulentan period. Naravno, ponosni smo na naš rad uz ideju da uvek možemo još više i još bolje. Svi sektori marljivo rade, imamo dinamiku, ali moramo da idemo u korak sa zahtevima i trendovima. Prilazimo planovima ozbiljno, razumevajući različite perspektive, izazove i zahteve. Razumevanje iskrenih potreba naših klijenata, a za poboljšanje srpske privrede uz timski rad koji nam je uvek bio važan, siguran sam da uspeh i rezultati neće izostati!

U susret velikom i važnom jubileju – 20 godina postojanja – Dejan Vukotić, direktor Agencije za osiguranje i finansiranje izvoza Republike Srbije, upoznao nas je sa dosadašnjim radom i rezultatima, kao i sa ambicioznim planovima koji se prave u skladu sa potrebama i željama naših izvozno orijentisanih preduzeća, ali i u skladu sa perspektivama i izazovima.

Osiguranjem potraživanja AOFI obezbeđuje izvoznicima sigurnost i izvesnost u naplati, što je preduslov za normalno poslovanje, posebno u vreme krize. Raste i broj zahteva klijenata i zemalja koje pokrivete?

– Svakako, naš primarni cilj, a i obaveza je da srpskim izvoznicima pomognemo da očuvaju svoju likvidnost putem osiguranja potraživanja, ali i faktoring poslova. Naš značaj posebno dolazi do izražaja kada se uspore ili prekinu lanci dobavljača, kao i u situaciji kada srpski izvoznici izlaze na nova tržišta. Broj zahteva za osiguranje potraživanja od strane klijenata ima konstantan trend rasta, što predstavlja jasan znak da smo na dobrom putu. U saradnji sa Vladom Republike Srbije, posebno sa

Podrška inovativnoj privredi je neophodna jer i ekonomija nema istu strukturu razvoja kao nekada, pa je to razlog da se potpomogne razvoj i tehnološkog preduzetništva

Srbija je **dobar partner**

Zalaganjem za reforme i pronalaženjem partnera posvećenih međunarodnim standardima Srbija se pozicionirala kao jedna od zemalja u koje smo najviše ulagali

Sa gotovo 850 miliona evra novih investicija prošle godine Srbija se svrstala među pet najvećih tržišta EBRD-a, zajedno sa Turskom, Poljskom, Ukrajinom i Egiptom. „To znači da smo, gledano u relativnim odnosima poput BDP-a ili broja stanovnika, zapravo investirali mnogo više u Srbiju nego u te veće ekonomije“, izjavio je Matteo Colangeli, regionalni direktor za Zapadni Balkan pri Evropskoj banci za obnovu i razvoj (EBRD).

EBRD je institucija koja deluje na osnovu potražnje, nastojeći da pruži dodatnu podršku komercijalnim investitorima i izgradi održive tržišne ekonomije kroz

projekte koje finansiramo, objašnjava naš sagovornik. Dva ključna faktora za povećanje obima investicija u bilo kojoj zemlji su zamah reformi i pronalaženje partnera posvećenih međunarodnim standardima koje zahtevamo. „Jedan od ključnih podsticaja za nas u 2023. godini bio je ubrzanje energetske tranzicije u Srbiji, trend koji nastavljamo da pratimo, uz sve veću saradnju sa vlastima u oblastima ekološke infrastrukture, inovacija i regionalne povezanosti“, rekao je Colangeli. „Još jedan važan partner koji smo razvili u zemlji tokom godina jeste bankarski sektor, kroz koji godišnje usmeravamo više od 300 miliona

evra u realnu ekonomiju, uglavnom malim i srednjim preduzećima. Smatram da su sve ove solidne osnove ključne za nastavak značajnih investicija u Srbiju u narednim godinama.“

Kako novi plan EBRD-a do 2028. godine predviđa izgradnju zelenih, inkluzivnih i digitalizovanih ekonomija u Srbiji?

– Naša strategija za Srbiju fokusira se na tranziciju ka zelenoj energiji, smanjenje infrastrukturnog jaza i otključavanje potencijala privatnog sektora, naročito malih i srednjih preduzeća. Ubrzanje uvođenja obnovljivih izvora energije biće ključno za prvi prioritet, uključujući nastavak podrške vlastima u alokaciji kapaciteta privatnim investitorima putem transparentnih i dobro strukturisanih aukcija. Želimo da pomognemo Srbiji da privuče snažne investitore i smanji cenu zelene energije kroz konkurenciju, što je od suštinskog značaja za njenu ekonomiju. Drugi aspekt energetske tranzicije je smanjenje otpada. Postoje značajne mogućnosti i finansijski podsticaji, naročito za investicije u energetske efikasnost zgrada. Podstićaćemo ove investicije kroz sve kanale – kreditne linije sa komercijalnim bankama, saradnju sa preduzećima za daljinsko grejanje i finansiranje unapređenja javnih zgrada u saradnji sa opštinama i centralnom vladom. Što se tiče smanjenja infrastrukturnog jaza, fokus će biti na jačanju železničke mreže Srbije i značajnom ubrzanju ulaganja u ekološku infrastrukturu kako bi se unapredili standardi u upravljanju otpadom, tretmanu otpadnih voda i kvalitetu vazduha u srpskim gradovima. Konačno, kada je reč o konkurentnosti privatnog sektora, produbićemo naš fokus na inovacije, stvarajući prilike za talentovane mlade preduzetnike u Srbiji i pomažući tradicionalnim sektorima ekonomije, poput agrobiznisa, da podignu standarde i održivost.

Uz kredit od 300 miliona evra EPS-u i tehničku pomoć za reforme energetske sektora, koji su očekivani ishodi ove podrške i kako će ona uticati na energetske sektor Srbije?

– Naš kredit od 300 miliona evra EPS-u imao je za cilj jačanje kratkoročne likvidnosti u vreme nestabilnosti i poremećaja na regionalnim energetske tržištima. Dok paket tehničke pomoći koji smo obezbedili uz to finansiranje, a koji se trenutno sprovodi, ima za cilj dugoročnu otpornost kompanije i šireg energetske sektora na buduće šokove. Napredak sa prvom aukcijom za obnovljive izvore energije, na primer, bio je deo te podrške i usklađen je sa ambicioznijim ciljevima za penetraciju obnovljivih izvora energije do 2030. godine u nacionalnom energetske i klimatske planu Srbije. EPS nesumnjivo igra ključnu ulogu u energetske sistemu zemlje i u njenoj tranziciji i iz

PRIORITET

Ulaganje u infrastrukturu koja omogućava inovacije jasno je ključno za konkurentnost ekonomije i stoga postaje sve veći prioritet za nas

INVESTICIJE

Nastavićemo sa značajnim ulaganjima u narednim godinama, fokusirajući se na ključne evropske železničke koridore, zajedno sa Evropskom unijom i Evropskom investicionom bankom

POSVEĆENOST

Sa skoro 70 zaposlenih u našem regionalnom centru u Beogradu u mogućnosti smo da pružimo ne samo investicije već i savetodavnu podršku malim i srednjim preduzećima i startapovima, kao i tehničku pomoć

tog razloga smo mobilisali značajne grant resurse kako bismo obezbedili tehničku pomoć u širokom spektru kritičnih oblasti za performanse kompanije, uključujući korporativno upravljanje i upravljanje rizicima, kao i pomoć u oblikovanju dugoročne strateške orijentacije kroz akcioni plan za dekarbonizaciju i povezano planiranje ljudskih resursa radi razvoja veština i znanja potrebnih za njegovu implementaciju.

EBRD je ulagao u infrastrukturu koja omogućava inovacije, uključujući naučno-tehnološke parkove. Kako vidite doprinos ovih investicija ukupnom ekonomskom razvoju i konkurentnosti Srbije?

– Ulaganje u infrastrukturu koja omogućava inovacije ključno je za konkurentnost ekonomije i stoga postaje sve veći prioritet za nas. Tokom poslednjih godina finansirali smo razvoj širokopojsnog interneta u ruralnim područjima zemlje, stvarajući digitalnu povezanost potrebnu za uspeh preduzeća i preduzetnika u manjim zajednicama. Prošle godine smo se obavezali da ćemo uložiti 80 miliona evra u naučno-tehnološke parkove u Nišu, Čačku i Kruševcu, kao i u objekte u okviru projekta BIO4 u Beogradu. Srbija je prva zemlja u kojoj podržavamo ovu vrstu infrastrukture, što je potvrda partnerstva koje smo razvili sa vlastima u oblasti inovacija. Ovo partnerstvo spremni smo da proširimo kako kroz dodatne investicije, tako i kroz tehničku pomoć koja će biti dostupna rastućoj mreži naučno-tehnoloških parkova, kako bi se nastavilo unapređenje njihovih performansi i rezultata. Pored infrastrukture, direktno se angažujemo i sa lokalnim startapima i akceleratorima kroz program „Star Venture“, koji ima za cilj da im obezbedi pristup međunarodnom znanju i ekspertizi. Cilj je da što više startapa dostigne nivo na kojem postaju zanimljivi međunarodnim investitorima, stvarajući na taj način populaciju uspešnih startapa koja će dodatno pozicionirati Srbiju na mapi fondova rizičnog kapitala.

U kontekstu finansiranja održive infrastrukture i jačanja regionalne povezanosti, koji su prioriteti EBRD-a za Srbiju do 2028. godine i kako se oni usklađuju sa širim regionalnim ciljevima?

– Imamo snažan plan važnih projekata u oblasti železnice i ekološke infrastrukture, kako u Srbiji, tako i u regionu. Na primer, finansiramo brzu železničku vezu između Beograda i Niša, deo Panevropskog koridora 10 koji povezuje centralnu Evropu sa Solunom u Grčkoj. Ovo je naša najveća pojedinačna investicija do sada u zemlji, a omogućena je zahvaljujući odluci Srbije da finansira ovu ključnu infrastrukturu uz podršku evropskih partnera, koristeći značajna sredstva iz grantova. Pored toga, podržavamo železnički sektor u podizanju standarda bezbednosti i pružamo sveobuhvatnu tehničku pomoć

Kada govorimo o intraregionalnoj povezanosti, da li biste rekli da Srbija u potpunosti koristi sve mogućnosti koje su joj dostupne?

– Mislim da je Srbija u poslednjih nekoliko godina ostvarila značajan napredak u pogledu unapređenja i širenja svoje transportne infrastrukture i ponosni smo na ulogu koju smo u tome odigrali. Aerodrom u Beogradu se pozicionira kao regionalno čvorište i kao model uspešnog javno-privatnog partnerstva. Putna povezanost unutar zemlje i sa susednim državama stalno se poboljšava. Posebno smo zadovoljni rastućim strateškim fokusom zemlje na železnički sektor kao zeleniji i sigurniji način transporta. Zajedno sa Evropskom unijom i Evropskom investicionom bankom, nastavicemo sa značajnim ulaganjima u narednim godinama, počevši od ključnih evropskih železničkih koridora. Paralelno sa razvojem infrastrukture, regionalna povezanost moraće da napreduje i u smislu efikasnijih graničnih prelaza, smanjenja birokratije i čekanja, kako bi se povećala trgovina i ekonomska integracija.

Šta izdvaja EBRD od drugih institucionalnih investitora u oblastima infrastrukture, zelene energije i drugih pokretača rasta?

– Ono što EBRD izdvaja jeste njen fokus na privatni sektor (oko dve trećine našeg godišnjeg poslovanja u Srbiji) u kombinaciji sa snažnim angažmanom sa vlastima na reformama i infrastrukturnim ulaganjima koja su potrebna za otključavanje potencijala zemlje.

za poboljšanje upravljanja i operativnih performansi u državnim železničkim preduzećima. Kada je reč o zaštiti životne sredine, finansiramo nacionalni program upravljanja otpadom, sa ciljem modernizacije nekoliko regionalnih sistema i povećanja stope reciklaže. To je ključno za smanjenje zagađenja, stvaranje prilika u cirkularnoj ekonomiji i približavanje Srbije standardima EU. Što se tiče kvaliteta vazduha, naša podrška prvenstveno je usmerena na dekarbonizaciju sistema daljinskog grejanja i investicije u energetske efikasnost zgrada. Nedavno smo potpisali kredit od 30 miliona evra (uz značajnu donatorsku podršku iz Švajcarske, EU i Vlade Austrije) za uvođenje naprednih tehnologija – uključujući solarno-termalne sisteme, toplotne pumpe, geotermalnu energiju i povratak otpadne toplote u mrežama daljinskog grejanja deset gradova. Pored finansiranja, pružamo podršku u pripremi i implementaciji projekata kako bi se osigurala pravovremena i efikasna realizacija. Sa našom podrškom Srbija je izgradila kredibilitet kao partner za javno-privatna partnerstva kroz projekte aerodroma Beograd i čvrstog otpada Vinča, a verujemo da se taj model može primeniti i na druge važne infrastrukturne projekte gde se razmatra učešće privatnog sektora i njegovo znanje.

Naša strategija za Srbiju fokusira se na tranziciju ka zelenoj energiji, smanjenje infrastrukturnog jaza i otključavanje potencijala privatnog sektora, posebno malih i srednjih preduzeća

Još jedna specifičnost je naša sposobnost da pružimo čitav spektar finansijskih rešenja – od duga do projektnih finansija i kapitala – širokom spektru klijenata – od velikih globalnih investitora do centralnih i lokalnih vlasti, državnih preduzeća, lokalnih kompanija i finansijskih institucija. Na kraju bih pomenuo i našu snažnu lokalnu prisutnost, sa skoro 70 zaposlenih u našem regionalnom centru u Beogradu, što nam omogućava da pružamo ne samo investicije već i savetodavnu podršku (posebno malim i srednjim preduzećima i startapovima) i tehničku pomoć, uključujući podršku vlastima u osmišljavanju i implementaciji reformi koje su potrebne kako bi se nastavilo približavanje zemlje Evropskoj uniji.

PANTHEON

Granule za savremenog menadžera

Moderni menadžeri sve više se oslanjaju na digitalne alate kako bi unapredili efikasnost i transparentnost svog poslovanja. Bez obzira na to da li se radi o upravljanju kadrovima, putnim nalogima, skladištima ili servisom na terenu, PANTHEON Granule su moćan alat koji omogućava precizno praćenje i upravljanje svim aspektima poslovanja, smanjujući administrativne zadatke i pružajući menadžerima uvid u realnom vremenu za bolje donošenje odluka.

Kadrovi

Granula Kadrovi omogućava sveobuhvatno vođenje kadrovske evidencije i administraciju zaposlenih, od samog prijema, preko praćenja učinka do prekida radnog odnosa. Pored osnovnih funkcija kao što su upravljanje personalnim dosijeima, sistem pruža alate za obračun plata, vođenje evidencije o bolovanjima, odmorima i prekovremenom radu. Kroz Kadrove zaposleni mogu lako pregledati svoje platne liste u Dokumentaciji, sačuvati ih na svoj računar ili ih čak odštampati. Menadžeri imaju jasan uvid u strukturu kadrova, što omogućava brže donošenje strateških odluka o upravljanju ljudskim resursima.

Putni Nalozi

Granula Putni nalozi pojednostavljuje sve aspekte upravljanja službenim putovanjima, uključujući izdavanje i odobravanje putnih naloga, obračun troškova i naknada, čak i preko pametnog telefona. Ovaj alat pojednostavljuje brze akcije poput dodavanja novog naloga i vozila, preračunavanje dnevnica, dodavanje troškova, praćenje puta direktno na karti i još mnogo toga. Izdvojili bismo jednostavan pregled i upravljanje nalogima koji su stalno dostupni

zaposlenima, kao i unapređenu integraciju sa računovodstvenim sistemima koja omogućava trenutni prenos putnih naloga sa dokumentacijom u PANTHEON.

Putni nalozi takođe obuhvataju digitalizaciju prateće dokumentacije kao što su računi za gorivo, smeštaj i druge troškove, što dodatno smanjuje administrativne

**Za više informacija o
PANTHEON poslovnim
rešenjima posetite
Datalab.rs
ili nam pišite na
prodaja@datalab.rs**

zadatke i ubrzava proces povraćaja sredstava.

Dokumentni sistem i zadaci

Dokumentni sistem digitalizuje i organizuje poslovnu dokumentaciju. Granula omogućava kreiranje, praćenje i arhiviranje svih poslovnih dokumenata, kao i delegiranje zadataka među zaposlenima.

Kontrolna tabla

Ova granula omogućava menadžerima da dobiju pregled ključnih pokazatelja performansi (KPI) u realnom vremenu na svim uređajima sa web browserom. Vizuelno predstavljeni podaci pomažu u donošenju informisanih odluka, olakšavajući planiranje i praćenje rezultata poslovanja.

B2B naručivanje i Servis na terenu

Granula B2B naručivanja pojednostavljuje proces naručivanja između poslovnih partnera, dok Servis na terenu omogućava praćenje rada servisnih timova na terenu, automatizaciju servisa i praćenje istorije usluga kod klijenata.

Inventar skladišta i Popis osnovnih sredstava

Granula Inventar skladišta pruža pregled stanja skladišta u svakom trenutku, što omogućava efikasno praćenje zaliha, smanjenje gubitaka i optimizaciju nabavke. Sa druge strane, Popis osnovnih sredstava je modul koji omogućava detaljno vođenje evidencije o osnovnim sredstvima preduzeća.

Uz PANTHEON Granule savremeni menadžeri imaju sveobuhvatan alat za upravljanje ključnim segmentima poslovanja, sa posebnim naglaskom na efikasnost u vođenju kadrova i upravljanju putnim nalogima, čime se postižu značajne uštede u vremenu i resursima.

Podsticanje blagostanja

U Međunarodnoj školi u Beogradu (ISB), blagostanje nije samo koncept; to je ključna vrednost. Pristupamo blagostanju holistički, pružajući podršku fizičkom, mentalnom, emocionalnom i socijalnom zdravlju svakog člana naše zajednice. Podsticanjem ravnoteže i razvoja, ISB stvara okruženje u kojem se svi osećaju cenjeno, povezano i osnaženo da napreduju

Sekundarni direktor Erik Lutley objašnjava: „Blagostanje u ISB-u znači stvaranje prostora u kojem se svaka osoba oseća duboko prihvaćenom i vrednom.“ Ova posvećenost je integrisana u naš program matičnih odeljenja, koji uključuje dnevne provere i nedeljne časove Socijalno-emocionalnog učenja (SEL). Sa odnosom 1:12 nastavnika i učenika, ovaj program razvija snažne veze, omogućavajući personalizovanu podršku svakom učeniku. Na osnovnom kampusu, dr Zalba, direktor osnovne škole, deli slično gledište: „Blagostanje je održavanje uravnoteženog načina života u kojem učenici, nastavnici i osoblje mogu da napreduju.“ Učenici osnovne škole učestvuju u kratkim pauzama za odmor i aktivnostima usmerenim na izražavanje svojih emocija i izgradnju samosvesti. Školski psiholog i politike koje podržavaju blagostanje osoblja, kao što je ograničenje e-poruka van radnog vremena, dodatno doprinose stvaranju uravnoteženog okruženja.

Oba kampusa naglašavaju mentalno i emocionalno blagostanje kroz zajedničke događaje kao što su Međunarodni dan, festivali umetnosti i roštilj dobrodošlice. U učionici se socijalne veštine razvijaju kroz lekcije o emocijama, rešavanju konflikata i samozastupanju, čime emocionalno blagostanje postaje svakodnevni prioritet. „Ove veštine su ključni deo našeg kurikuluma“, kaže dr Zalba. „Učimo učenike kako da budu dobri prijatelji i kako da izraze svoje potrebe.“

Blagostanje u ISB-u znači stvaranje prostora u kojem se svaka osoba oseća duboko prihvaćenom i vrednom ~ Erik Lutley

Fizičko blagostanje se promovise kroz časove fizičkog vaspitanja, sportske aktivnosti posle škole i događaje poput Jesenjeg trčanja. Naše novo igralište na osnovnom kampusu podstiče timski rad i fizički razvoj, dok inicijative kao što je „Voćni petak“ promovisu zdravu ishranu. Gospodin Lutley ističe kako se ovi napori uklapaju u šire ciljeve blagostanja ISB-a: „Preduzeli

smo proaktivan pristup u pogledu ishrane i fizičke aktivnosti. Naša unapređena školska kuhinja i inicijative poput 'Voćnog petka' promovisu zdrav način života i za učenike i za osoblje.“

Blagostanje se takođe odnosi i na osoblje i porodice, kroz događaje koje organizuje Komitet za dobro raspoloženje, kao i prilike za učešće porodica u školskim aktivnostima. Mentalno zdravlje ostaje prioritet, naročito tokom stresnih perioda, poput vremena ispita, uz podršku kao što su zdravi obroci i uravnotežena procena.

Profesionalni razvoj je još jedan ključni aspekt blagostanja u ISB-u. Nastavnici prolaze obuke o emocionalnoj inteligenciji i restaurativnim praksama, što ih osposobljava da podrže emocionalni rast učenika i neguju brižno, poverljivo okruženje. „Zapošljavamo nastavnike sa iskustvom u socijalno-emocionalnom učenju i emocionalnoj inteligenciji“, dodaje dr Zalba. „Naš cilj je da izgradimo školu u kojoj se svi osećaju podržano, sa poverenjem i pažnjom.“

Konačno, promovisanje blagostanja u ISB-u podrazumeva negovanje kulture pažnje, poverenja i povezanosti. Kako dr Zalba zaključuje: „Škola koja brine je dobro mesto za učenje.“ Svojim sveobuhvatnim pristupom blagostanju, ISB osigurava da njihova zajednica ostane srećna, zdrava i uspešna.

Growing Community, Shaping Global Citizens, Inspiring Lifelong Learners

ISB is an international collaborative learning community that inspires, prepares, and empowers its students to succeed and contribute positively to society.

www.isb.rs

THE INTERNATIONAL
SCHOOL OF BELGRADE
SINCE 1948

Ulaganje u inovacije se isplati

Inovacije i nove tehnologije u Srbiji sada se vide kao investicija, a poslovna zajednica i država zajedno postavljaju dugoročne strategije za održivi razvoj i inkluzivni rast

Uprkos ogromnim izazovima, Srbija je uspela da sačuva ekonomske veze sa svim tradicionalnim ekonomskim partnerima uprkos podeljenostima koje ne jenjavaju. Ekonomija Srbije u prvoj polovini godine beleži pozitivna kretanja, što pokazuje i privredni rast, zatim usporavanje inflacije, kao i visok priliv stranih direktnih investicija. Mere oko otvaranja tržišta rada sačuvaće konkurentnost poslovnih operacija u Srbiji. Monetarna stabilnost pojačava predvidljivost poslovanja, a očuvani lanci snabdevanja omogućavaju kontinuitet u radu, smatra Ana Govedarica, potpredsednica i portparol Saveta stranih investitora.

„Vrlo je značajno da među donosiocima odluka vidimo puno razumevanja za inovacije i nove tehnologije u gotovo svim oblastima i da se na njih sve manje gleda kao na trošak, a sve više na investiciju koja će vratiti i više od uloženog“, kaže Govedarica. „Dobar primer je ulaganje u inovacije u zdravstvu, kroz obezbeđivanje inovativnih lekova i dijagnostike, kao i sve snažniju digitalizaciju koja već sada značajno popravlja ishode lečenja pacijenata i efikasnost zdravstvenog sistema. Investiranje u inovacije

u zdravstvu je ključno jer poboljšava kvalitet lečenja i povećava efikasnost. Kada se sagleda celina, svi zdravstveni i društveni aspekti, ulaganje u inovacije smanjuje troškove. Inovacije podstiču ekonomski rast, ali i konkurentnost zdravstvenog sektora“, kaže naša sagovornica.

Iz vašeg iskustva i prakse FIC-a, koji su najuspešniji načini saradnje između poslovne zajednice i Vlade za postizanje efikasnih i produktivnih rešenja za ekonomiju i društvo?

– Implementacijom čitavog niza programa saradnje Vlada i poslovna zajednica mogu zajedno raditi na stvaranju ekonomskog i društvenog okruženja koje je efikasno, produktivno i održivo.

Investiranje u inovativne lekove, dijagnostiku i digitalizaciju ključno je za poboljšanje kvaliteta lečenja i efikasnosti zdravstvenog sistema

Javno-privatna partnerstva već daju odlične rezultate, pogotovo kada su u pitanju infrastrukturni projekti, inovacije i nove tehnologije. Takođe, formiranje savetodavnih tela koja okupljaju predstavnike Vlade, poslovnog sektora i akademske zajednice za zajedničko rešavanje ekonomskih izazova dobra su osnova za napredak domaće ekonomije.

Važno je uključivanje poslovne zajednice u proces kreiranja i reforme regulativa kako bi se osiguralo da zakoni i propisi podržavaju ekonomski rast i inovacije. Treba zajednički razvijati programe za obuku i obrazovanje koji odgovaraju potrebama tržišta rada i unapređuju veštine radne snage.

Ne manje važno je zajednički raditi na osiguravanju transparentnosti u javnim nabavkama i poslovanju kako bi se izbegle korupcija i nepotizam. Istovremeno treba raditi i na promovisanju principa društveno odgovornog poslovanja gde kompanije aktivno doprinose zajednici i okolini.

Razvijanje dugoročnih strategija i ciljeva u kojima učestvuju i poslovna zajednica i država sa fokusom na održivi razvoj i inkluzivni rast doneće dobrobit svima.

Na kraju važno je i meriti efikasnost svih ovih aktivnosti kroz postavljanje jasnih ciljeva i pokazatelja učinka za praćenje napretka i uspeha zajedničkih inicijativa.

Na koje strateške inicijative se FIC fokusira kako bi unapredio regulative i povećao pravnu sigurnost za investitore u Srbiji?

– Odbori su okosnica rada Saveta, platforma na kojoj članovi Saveta razmenjuju ideje, dele najbolje prakse i zajednički formulišu predloge kako da se prevaziđu postojeće regulatorne prepreke i unaprede poslovanje. Trenutno u okviru Saveta radi devet odbora, što najbolje ilustruje da u FIC-u postoji razumevanje da je ekonomiju moguće unaprediti samo istovremenim radom na više polja. Transparentnost u poslovanju, borba protiv nedozvoljene trgovine, unapređenje finansijskih usluga, infrastruktura i građevinarstvo, ljudski resursi, zakonodavstvo, poreska politika, zdravstvo i farmacija, telekomunikacije, digitalizacija, turizam i ugostiteljstvo u fokusu su tih odbora i udruženja u celini.

Kako FIC saraduje sa zainteresovanim stranama kako bi promovisao održive poslovne prakse?

– FIC praktikuje stalnu razmenu znanja, iskustava i informacija, otvoreni dijalog i organizaciju tematskih konferencija i sastanaka, kao i zajednički rad u raznim telima. FIC je jedina organizacija, poslovno okruženje koje okuplja i bilateralne privredne strane komore i na taj način može se reći zastupa interese šire poslovne zajednice u Republici Srbiji koja ima zajednički, jedinstveni cilj da Srbija bude još bolje mesto za poslovanje i investiranje na dobrobit svih njenih građana. FIC ima institucionalan okvir za saradnju sa Vladom Republike Srbije kroz Radnu grupu za sprovođenje preporuka iz „Bele knjige“ Saveta stranih investitora čijim radom predsedava predsednik Vlade.

Kako FIC široj javnosti prenosi ključne zaključke iz „Bele knjige“?

– Događaj prezentovanja publikacije „Bele knjige“ je najveći ekonomsko-politički događaj u zemlji u poslednjih 20 i više godina i kojem prisustvuju najviši predstavnici Vlade Republike Srbije, privredna i društvena zajednica, kao i predstavnici diplomatskog kora. Zaključci su uvek izneti na koncizan i razumljiv način. Uvek su utemeljeni na podacima dobijenim iz opsežnih analiza.

DIJALOG

FIC praktikuje stalnu razmenu znanja, iskustava i informacija, otvoreni dijalog i organizaciju tematskih konferencija i sastanaka, kao i zajednički rad u raznim telima

STRUČNOST

Prezentacija „Bele knjige“ je najveći ekonomsko-politički događaj u Srbiji, okuplja visoke predstavnike Vlade i privrede, a zaključci su jasni i temelje se na detaljnim analizama

SARADNJA

Implementacijom javno-privatnih partnerstva i stvaranjem savetodavnih tela, Vlada i poslovna zajednica mogu stvoriti efikasno, produktivno i održivo ekonomsko i društveno okruženje.

OKUPLJAMO POSLOVNU ZAJEDNICU

FIC je jedina organizacija koja okuplja strane bilateralne privredne komore i na način da zastupa interese poslovne zajednice u Srbiji sa ciljem da Srbija postane još bolje mesto za poslovanje i investiranje, na dobrobit svih njenih građana

Iskustvo i znanje su naša najveća snaga

Naša snaga su naše članice koje nesebično dele svoja najnovija, posebno organizaciono-tehnološka znanja i iskustva iz drugih privrednih ambijenata i iniciraju praktične predloge za brži razvoj Srbije.

Savet stranih investitora (FIC) pouzdan je partner više od dvadeset godina ne samo svojim članicama već i široj društvenoj zajednici uključujući i državne organe na svim nivoima, kaže Aleksandar Ljubić, izvršni direktor Saveta stranih investitora.

To je posebno došlo do izražaja tokom najvećih izazova u poslednjih desetak godina poput pandemije kovida 19 ili ekonomske krize koja je nastala usled rusko-ukrajinskog sukoba, što je rezultiralo ozbiljnim poremećajima u lancima snabdevanja, kao i inflatornim pritiscima na srpsku privredu.

„Snagu FIC-u daju naše članice, renomirane globalne kompanije koje nesebično dele svoja najnovija, posebno organizaciono-tehnološka znanja i iskustva iz drugih privrednih ambijenata i iniciraju praktične predloge kako da se određeni izazovi prevaziđu“, kaže Ljubić.

Među brojnim doprinosima FIC-a da se prevaziđu izazovi sa kojima se Srbija suočila jeste uspostavljanje i funkcionisanje tzv. zelenih koridora u saradnji sa Evropskom komisijom i EU delegacijom koji su omogućili pojednostavljenje procedura na graničnim prelazima sa minimalno potrebnim vremenom zadržavanja, što je u uslovima pandemije bilo od presudnog značaja posebno u prvim nedeljama i mesecima. „FIC je nastavio da se zalaže za njihovo proširenje na zemlje Zapadnog Balkana sa ciljem da se zaštite lanci snabdevanja, te da se obezbedi da i roba i transportni radnici mogu da putuju gde god im je potrebno bez odlaganja“, kaže Ljubić.

Kako je udruženje prilagodilo svoje strategije kako bi podržalo članove u vremenima ekonomske neizvesnosti?

– Vremena koje karakteriše ekonomska neizvesnost su prava prilika da, pre svega članstvo, oseti prednosti koje pruža naša poslovna organizacija. Ne samo duh zajedništva već i praksa deljenja znanja, iskustava i jačanja međusobnog poverenja presudni su kako bi svi akteri iz izazovnih vremena izašli neoštećeni sa jedne strane, ali i osnaženi sa druge strane.

Kako FIC koristi svoje znanje i iskustvo da doprinese unapređenju srpskog tržišta i poboljšanju životnog standarda građana?

– Naše članice već duže od dvadeset godina posluju sa domaćim, pre svega, malim i srednjim preduzećima kao svojim ključnim dobavljačima. Ova partnerstva omogućavaju srpskim preduzećima da postanu deo globalnih lanaca snabdevanja, odnosno, da se integrišu u evropske i globalne privredne tokove. Pored toga, srpska mala i srednja preduzeća imaju priliku da kroz saradnju sa globalnim kompanijama steknu uvid u najnovija tehnološka rešenja, kao i da deo tehnoloških trendova kroz navedena partnerstva primene u svom poslovanju. Ništa manji značaj nema i korporativna kultura, kao i različita organizaciona rešenja koje donose naše članice na srpsko tržište, što unapređuje konkurentnost srpskog MSP sektora i, posledično, pozitivno utiče na životni standard građana. Često ističemo da su naše članice kompanije koje su već u Srbiji i koje su ne samo prepoznale Srbiju kao dobro mesto za ulaganje već su i životno zainteresovane da privreda Srbije raste i da srpsko društvo u celini beleži napredak.

Koji su ključni prioriteti koje je FIC identifikovao za izgradnju boljeg ekonomskog okruženja u Srbiji i kako se ovi prioriteti sprovode?

– Mi u FIC-u smo duboko svesni činjenice da je srpska privreda duboko integrisana u EU, iako je Srbija još uvek u statusu kandidata i nije institucionalno integrisana u EU. Upravo zbog toga moramo da naglasimo da su naša očekivanja i dalje ostala nepromenjena. Ključni prioritet u svakom smislu je intenziviranje pregovora sa EU o članstvu Republike Srbije, kao i harmonizacija domaćih propisa sa evropskim standardima. Pored

toga, prioriteti FIC-a obuhvataju unapređenje u devet prioriternih oblasti: porezi, radno-pravni odnosi, inspeksijski nadzor i bezbednost hrane, unapređenje ukupne infrastruktura i tržišta nekretnina, digitalizacija, farmaceutska industrija, ekološki propisi, zakon o deviznom poslovanju, te turizam i ugostiteljstvo.

Kako FIC koristi „Belu knjigu“ za saradnju sa nacionalnim akterima i podsticanje konkurentnijeg poslovnog okruženja u Srbiji?

– „Bela knjiga“ je ključni projekat Saveta stranih investitora, koja je jedinstvena po tome što je pišu same članice na osnovu svog ogromnog stručnog znanja, praktičnog iskustva i posvećenosti. Nadalje, „Bela knjiga“ je naša osnovna platforma za dijalog sa državom i zajednicom o poboljšanju propisa, odnosno poslovne i investicione klime u Republici Srbiji koja je postala ključni input za ekonomski deo godišnjeg izveštaja Evropske komisije o napretku Srbije u procesu evrointegracija. Savet stranih investitora je razvio jedinstvenu, objektivnu metodologiju merenja napretka i ispunjavanja preporuka svojih članica koje se godišnje prezentuju u „Beloj knjizi“. Indeks „Bela knjige“ upoređuje i rangira ostvareni napredak u svim temama koje su u fokusu

„Bela knjige“. Takođe, FIC je jedina organizacija, odnosno, poslovno udruženje koje ima institucionalan okvir za saradnju sa Vladom Republike Srbije kroz Radnu grupu za sprovođenje preporuka iz „Bela knjige“ Saveta stranih investitora, čijim radom predsedava predsednik Vlade. Ova ideja je nastala januara 2017. godine, na inicijativu tadašnjeg premijera Aleksandra Vučića, koji je prepoznao važnost subliminiranih iskustava globalnih kompanija i njihovih preporuka o tome u kom pravcu treba raditi kako bi Srbija postala još bolje mesto za investiranje. Svakako prošlogodišnje rekordne strane direktne investicije govore u prilog tome da su se dosadašnji naponi isplatili, te da je poslovna klima u Srbiji značajno unapređena. Takođe, mi u FIC-u duboko verujemo da ćemo i sa novom Vladom Republike Srbije ostvariti dobru saradnju i otvoreni dijalog, te da ćemo nastaviti da razvijamo partnerski odnos kroz institucionalni okvir Radne grupe, sa ciljem nastavka ekonomskog rasta i daljeg unapređenja životnog standarda građana Srbije.

DOBROBIT

Naše članice su kompanije koje su već prepoznale Srbiju kao dobro mesto za ulaganje i koje su životno zainteresovane da privreda Srbije raste i da srpsko društvo u celini beleži napredak

OČEKIVANJA

Veoma smo svesni činjenice da je srpska privreda duboko integrisana u EU i zato su i naša očekivanja o ubrzanju nastavka evropskih integracija ostala nepromenjena

CILJ

FIC je nastavio da se zalaže za proširenje zelenih koridora na zemlje Zapadnog Balkana sa ciljem da se zaštite lanci snabdevanja, te da se obezbedi da i roba i transportni radnici putuju gde god im je potrebno

Vremena koje karakteriše ekonomska neizvesnost su prava prilika da, pre svega članstvo, oseti prednosti koje pruža naša poslovna organizacija

Potrebna konstruktivna saradnja svih učesnika

Sistem bezbednosti hrane mora se stalno unapređivati. Svi u lancu, od primarnih proizvođača do donosilaca propisa, trebalo bi da beskompromisno i kontinuirano rade na poboljšanju

Jedno značajno područje za poboljšanje je usaglašavanje srpskog zakonodavstva sa EU, za čije konkretno napredovanje je neophodna potpuna revizija Zakona o bezbednosti hrane. Nedostaci trenutnog zakonodavnog okvira otežavaju potpunu harmonizaciju, kao i donošenje svih propisa i podzakonskih akata, zbog razlika u kategorizaciji, procedurama, nazivima podzakonskih akata i sl. Drugačija metodološka pravila za izradu propisa od onih u EU dodatno otežavaju harmonizaciju.

Za unapređenje kontrole hrane u Srbiji preporuka je jačanje administrativnih kapaciteta inspeksijskih službi, referentnih laboratorija i dosledna primena pristupa analize rizika kod zvaničnih kontrola. Nadležnosti u

kontroli hrane su podeljene između ministarstava zdravlja i poljoprivrede, ali postoje razlike u primeni kontrolnih procedura uz nedostatak jasnih smernica. Transparentno definisanje i dosledna primena ovih nadležnosti, uz kontinuirani rad na njihovom unapređivanju, deo su naših preporuka. Donošenje Zakona o službenim kontrolama, usklađenog sa EU uredbom, značajno bi doprinelo unapređenju ove oblasti.

Odbor podržava harmonizaciju propisa Poglavlja 12, sa ciljem zaštite potrošača, uklanjanja trgovinskih barijera i olakšavanja poslovanja u industriji hrane i trgovinskoj razmeni sa EU. Preporučujemo i reviziju drugih propisa radi rešavanja sukoba nadležnosti koji uzrokuju nesigurnost u poslovanju na domaćem tržištu i u spoljnotrgovinskoj razmeni, kao što su Zakon o trgovini i Zakon o bezbednosti hrane.

Smatramo da je potrebno pojednostaviti procedure kontrolnih tela, za efikasne, proporcionalne i jasne mere za zaštitu zdravlja, što uključuje i primenu modela analize rizika i centralizaciju informacija. Preporučujemo intenziviranje implementacije akcionog plana za rešavanje problema u spoljnotrgovinskoj razmeni i pojednostavljenje administrativnih procedura. Za postizanje ovih ciljeva potrebna je konstruktivna saradnja svih učesnika.

Dajemo predloge za stvaranje kvalitetnijeg prehrambenog sektora

Uspešna identifikacija problema koji proizilaze iz preklapanja nadležnosti različitih Ministarstava i predlozi za prevazilaženje istih, s ciljem unapređenja poslovnog okruženja za domaće subjekte u prehrambenom sektoru

Borba protiv sive ekonomije u lancu snabdevanja hranom doprinosi i bezbednosti. Hrana koja se nalazi u legalnim tokovima je podvrgnuta kontroli na bezbednost. Nema informacija o kontroli bezbednosti hrane u nlegalnim tokovima.

Sankcionisanjem onih koji posluju na sivom tržištu štiti se i položaj subjekata koji se pridržavaju propisa. Uvođenje akciznih markica za kafu nije postiglo željene rezultate, dok ostavlja registrovanim uvoznicima i proizvođačima dodatne namete. Treba razmotriti revidiranje mera kako bi se omogućilo usmeravanje troškova na ulaganja i unapređenje proizvodnje hrane, uz fokus na kontroli i primenu odgovarajuće kaznene politike za one koji namerno krše zakon.

Rad na terenu traži unapređenje

Efikasnija kontrola i sankcionisanje nelegalne trgovine mora konstantno da se unapređuje kako bismo osigurali poštovanje propisa, fer tržišno takmičenje i jednake uslove za sve

Usvajanje novog Programa za suzbijanje sive ekonomije 2023–2025. i Akcionog plana za njegovo sprovođenje potvrdili su nastavak sistemskog pristupa u borbi protiv sive ekonomije, sa tri prioriteta cilja – jačanje kapaciteta inspekcija i prekršajnih sudova, unapređenje postupka poreskog nadzora i fiskalno i administrativno rasterećenje legalnog poslovanja.

Da borba protiv sive ekonomije i nedozvoljene trgovine daje rezultate, potvrđuju i podaci da je u 2023. godini nastavljen rast naplate poreskih prihoda, i to 16,3% u odnosu na 2022. godinu. Ukupni poreski prihodi države u 2023. godini iznosili su 2.593 milijardi dinara, dok je ukupan iznos obračunatih novootkrivenih prihoda u 2023. godini skoro 35 milijardi dinara, što je gotovo četvrtina više nego u 2022.

I pored toga što se svest o značaju suzbijanja sive ekonomije povećala u prethodnim godinama, moramo biti svesni da je u Srbiji njen obim i dalje relativno visok, uz primetnu tendenciju pada. Ovakav trend postignut je zahvaljujući razumevanju države o potrebi saradnje sa privredom i ekspertskim telima, što je dalje dovelo do definisanja i uspostavljanja aktivnosti na institucionalnom unapređenju uslova poslovanja i sistema kontrole nelegalne trgovine.

Prostor za unapređenje vidljiv je najpre u radu na terenu i daljoj reformi inspeksijskog nadzora koja podiže kvalitet i efikasnost rada inspeksijskih službi. Efikasnija kontrola i sankcionisanje nelegalne trgovine mora konstantno da se unapređuje, kako bismo osigurali

poštovanje propisa, fer tržišno takmičenje i jednake uslove za sve.

Stanje u inspeksijskim službama je i dalje alarmantno, imajući u vidu manjak kadra, loš materijalni status i tehničku opremljenost, kao i izuzetno visoku prosečnu starost inspektora. Takođe, inspeksijske službe treba da budu osigurane neophodnom administrativnom i pravnom podrškom, sa stalnim usvajanjem inovativnih rešenja.

Jedna od najznačajnijih preventivnih mera, koju mi kao članovi FIC-a stalno naglašavamo, jeste adekvatan sistem kažnjavanja nelegalne trgovine, te je potrebno izvršiti specijalizaciju sudija za prekršaje u materiji suzbijanja sive ekonomije i pratiti rad prekršajnih sudova u tim postupcima. Kada je reč o merama u oblasti akciznih proizvoda, najosetljivije su i dalje one koje se tiču duvana, nafte i kafe, na šta se mora obratiti posebna pažnja kada je reč o inspeksijskoj kontroli.

Kontakt centar republičkih inspekcija dokazuje svoju svrhu, jer je u prethodne tri godine primio više od 50.000 predstavlja. Narativ o važnosti suzbijanja sive ekonomije postao je sve češći i važniji, a građani svesniji svoje uloge u poreskom sistemu i važnosti poštovanja zakona.

Za dalje jačanje svesti građana i privrede, a samim tim i jačanje javnih finansija neophodni su koordinisan rad državnih službi, kontinuirana saradnja sa odgovornom privredom i edukacija građana.

Kompanije okupljene u FIC-u su kao i uvek do sada spremne za svaki vid angažovanja na tom planu, pre svega zahvaljujući stručnim telima koja analiziraju propise i praksu na tržištu, na osnovu čega ukazuju i na oblasti koje se moraju poboljšati.

**Predlažemo
specijalizaciju
sudija**

**Nastavak sistemskog
pristupa države u borbi protiv
sive ekonomije je
preduslov jačanja
javnih finansija**

Održivo finansiranje je važno za Srbiju

Kroz organizaciju javnih događaja koji okupljaju relevantne sagovornike iz sveta kreatora javnih politika i biznisa i kroz rad našeg odbora stvaramo nove ideje za unapređenje finansijskog tržišta

Tržište kapitala u Srbiji još uvek ne može se smatrati adekvatno razvijenim budući da su banke i dalje dominantne institucije zadužene za intermedijaciju viškova kapitala i njihovo usmeravanje prema tražiocima kredita. To, međutim, nas iz FIC-a ne obeshrabruje da kao i do sada ulažemo značajne napore i iniciramo nove pomake kroz saradnju sa državnim organima i svim relevantnim tržišnim učesnicima, a kako bi se u najvećoj meri otklonile sve regulatorne, infrastrukturne i institucionalne prepreke za produbljivanje tržišta obveznica i akcija – ključnih nosećih stubova jednog diversifikovanog tržišta kapitala.

Nedavno održana, druga po redu, FIC-ova konferencija o finansijskim uslugama okupila je niz eminentnih predstavnika stručne javnosti baš sa ovim ciljem – da svi zajedno razmenimo mišljenja i konkretizujemo dalje zajedničke korake u procesu razvoja i produbljivanja tržišta. Tom prilikom guverner NBS gospođa Tabaković je, između ostalog, istakla primer izuzetno dinamičnog razvoja IPS (Instant Payment System) sistema kojim se višestruko unapređuje režim platnog prometa građana i privrede, najavila saradnju sa kompanijom „Rakuten“, koji će omogućiti da se preko popularne aplikacije „Viber“ mobilnim telefonom obavlja platni promet za određene tipove transakcija. Pored toga, bilo je reči o tehnološkim

**Predlažemo
uvođenje novih
finansijskih usluga i
instrumenata**

**FIC će ostati posvećen unapređenju
regulatornog, infrastrukturnog i
institucionalnog okvira u cilju
produbljivanja tržišta obveznica i
akcija, ključnih nosećih stubova
jednog diversifikovanog
kapitalnog tržišta**

alatima koji na bezbedan način omogućavaju brojnije transakcije uz istovremeno efikasniju intermedijaciju među učesnicima na finansijskom tržištu, kao i o novim oblicima dužničkog finansiranja koji podržavaju tzv. Zelenu agendu. Posebno su istaknute „Održive obveznice“ (ESG bonds), kao vrste dužničkih hartija od vrednosti kojima će država i kompanije prikupljati sredstva po povoljnim uslovima za finansiranje projekata koji doprinose ekološkim i socijalno važnim aspektima očuvanja životnog okruženja i održivog funkcionisanja inkluzivnog društva. Ovakvi primeri snažnog tehnološkog razvoja u segmentu pružanja finansijskih usluga i instrumenata finansiranja projekata održivog razvoja, daju dalji podstrek razvoju konkurencije u sektoru finansijskih usluga i pojavu novih dinamičnih fintech kompanija koji će postepeno preuzimati sve veći deo tržišnog kolača od tradicionalnih igrača u ovom segmentu, a na dobrobit korisnika usluga.

S obzirom na to da je Srbija potpisnica Pariskog klimatskog dogovora, očekuje se da održivo finansiranje bude sve više u fokusu poslovanja kompanija. Država je svojim uspešnim akcijama izdavanja održivih euro-obveznica postavila zlatni standard drugim kompanijama u razvoju ovog važnog i vrlo perspektivnog segmenta tržišta kapitala. Ove godine se očekuju i značajni rezultati državne inicijative za emitovanjem korporativnih obveznica od strane kompanija i inkorporiranje ovih instrumenata na trgovanje na Beogradskoj berzi.

Treba nam više prostora za digitalizaciju

Važno je da zakonodavac prepozna značaj digitalizacije i da svojom aktivnošću ohrabruje učesnike na finansijskom tržištu da što više digitalizuju svoje poslovanje, vodeći računa o svojim klijentima

Liberalizacija elektronskog plaćanja je jedno od najvažnijih i najbolje sprovedenih poboljšanja na finansijskom tržištu. Svi smo prvo prepoznali potrebu za liberalizacijom elektronskog plaćanja kada su nam postale dostupne usluge koje se plaćaju isključivo na ovaj način. Nakon toga zakonodavac i regulator su svojom aktivnošću postavili dobre temelje za zakonito i sigurno elektronsko plaćanje, što je ohrabrilо naše klijente da se odvaže da sve više koriste elektronsko plaćanje koje daleko više od tradicionalnih načina plaćanja odgovara ritmu života današnjeg čoveka.

Osim uticaja na naše klijente, banke su ovim hrabrim koracima osavremenile poslovanje i drugih pružalaca finansijskih usluga. Primera radi, elektronsko plaćanje je osnažilo i osiguravajuća društva da razvijaju digitalne proizvode.

Pored liberalizacije elektronskog plaćanja, kao jedan od važnih pomaka izdvojio bih i medijaciju koja se na finansijskom tržištu sve više prepoznaje kao adekvatan način rešavanja sporova. Dugoročna saradnja ne postoji tamo gde postoje sudski sporovi. Osim toga, pružaoци finansijskih usluga i zbog konkurentnosti moraju da teže prijateljskom odnosu sa svojim klijentima. Kada dođe do spornih situacija, klijenti i u finansijskim transakcijama, kao i u svakodnevnom životu, očekuju razumevanje i priliku za dogovor sa druge strane. Medijacija je najbolji način pokazivanja razumevanja i okvir za postizanje dogovora, a pored toga je i bez dileme jedan od najboljih pokazatelja održivog poslovanja na finansijskom tržištu.

Održivo poslovanje uopšte, kao obaveza svih nas, nije moguće bez digitalizacije. Zakonodavni okvir u kojem se kreću finansijske institucije nam još uvek ne ostavlja mnogo prostora za digitalizaciju. Masovno učestvovanje naših građana na finansijskom tržištu (zajedno sa obimnom dokumentacijom koja mora biti u fizičkom obliku, dovodi do pitanja kako na finansijskom tržištu poslovati pre svega ekološki održivo? Jedini siguran način je digitalizacija. Zbog toga smatram da je važno da zakonodavac prepozna značaj digitalizacije i da svojom aktivnošću ohrabruje učesnike na finansijskom tržištu da što više digitalizuju svoje poslovanje, vodeći računa o svojim klijentima. Interesantno je da i naši klijenti prilikom izbora

pružalaca finansijskih usluga, sve više uzimaju u obzir odnos finansijske institucije prema održivom poslovanju.

**Doprinosimo
inovacijama u
finansijskom sektoru**

**Najveći uspeh Odbora
jeste organizovanje
druge konferencije
o finansijskim
uslugama**

U narednom periodu nas očekuje javna rasprava o novom predlogu Zakona o zaštiti korisnika finansijskih usluga. Pored uobičajenih načina zaštite naših klijenata, u toku glavne rasprave svi zajedno treba da prepoznamo temu održivog poslovanja

kao izuzetno relevantnu. Ovog puta i kao znak našim klijentima da imamo zajedničke ciljeve.

Gledajući uvek u budućnost, digitalizacija je pružanje ruke novim generacijama koje se tek uključuju aktivno na tržište. Dočekajmo ih spremniji nego ikada pre!

Novo vreme traži promene u propisima

Među brojnim predlozima za unapređenje radno pravnog okvira iznetih u „Beloj knjizi“, izdvajamo potrebu izmena Zakona radu, u cilju omogućavanja elektronskog potpisivanja dokumenata

Od poslednjih značajnijih izmena Zakona o radu sprovedenih 2014. godine, Odbor za ljudske resurse konstantno ukazuje na potrebu daljih izmena radnopravne regulative i prilagođavanja propisa izmenama koje su se dogodile u načinu i organizaciji rada svuda u svetu. Iako su mnoge od ovih promena inicijalno bile rezultat nametnutih okolnosti, uslovljenih globalnom pandemijom, pokazalo se vrlo brzo da je reč o novim oblicima rada, koji predstavljaju našu novu stvarnost i koji zahtevaju da ih i zakonodavac prepozna i uredi na način koji neće usporavati poslovanje ili destimulisati fleksibilnost.

Predlozi za unapređenje radnog pravnog okvira izneti u „Beloj knjizi“ su brojni, ali ono što već niz godina izaziva najveću pažnju naših članica jeste potreba da Zakon o radu izričito reguliše mogućnost elektronskog potpisivanja dokumenata, što podrazumeva njegovo usklađivanje sa Zakonom o elektronskom dokumentu, kao i izmene različitih administrativnih procedura u oblasti rada. Istovremeno, i podzakonske akte bi trebalo izmeniti na način da se bliže uredi napredni elektronski potpis, čime bi se omogućilo jednostavno i efikasno elektronsko potpisivanje dokumenata, preko platformi kao što je DocuSign, koje su prepoznate kao pouzdane i validne na teritoriji EU.

Takođe, u praksi postoji potreba za podzakonskim aktima koji bi regulisali organizaciju bezbednosti i zdravlja na radu od kuće, odnosno na daljinu. Međutim, Zakon o bezbednosti i zdravlju na radu ne predviđa mogućnost donošenja tih podzakonskih akata, te je potrebno da zakon tu mogućnost predvidi, kao i da se potom donesu podzakonski

Podzakonski akti su potrebni radi regulisanja bezbednog i zdravog rada od kuće

Članice Saveta će nastaviti da se zalažu za unapređenje radno pravne regulative sa fokusom na prilagođavanje propisa savremenim oblicima rada koji su naša nova stvarnost

akti koji bi regulisali specifičnosti akta o proceni rizika, preventivnih mera, obuke zaposlenih i podele odgovornosti između zaposlenog i poslodavca, prilikom rada od kuće, odnosno na daljinu.

Obračun naknade zarade za vreme godišnjeg odmora, plaćenog odsustva i drugih odsustava sa rada je davna boljka i trebalo bi da bude izmenjen na način da osnovicu za obračun naknade zarade predstavlja ugovorena osnovna mesečna zarada zaposlenog, uvećana za minuli rad. Na taj način, zaposleni bi za vreme odsustava sa rada dobili pravičan iznos naknade zarade, koji bi odgovarao onome što ostvaruju kada rade. Za razliku od toga, sadašnje zakonsko rešenje, uzimajući u obzir prethodni dvanaestomesečni prosek zarade, kao osnovicu za obračun, u koju ulaze i bonusi i druga vanredna primanja zaposlenih, dovodi do toga da zaposleni mogu ostvariti veća primanja kada ne rade pa često i do apsurdnih disproporcija između primanja koja zaposleni ostvaruju kada rade i kada odsustvuju sa rada. Isplate bonusa danas više nisu retkost i sve je veći broj poslodavaca koji trpe posledice ovako neracionalnih zakonskih rešenja, koja destimulišu nagrađivanje zaposlenih, otežavaju budžetska planiranja i podstiču kulturu fingiranih odsustava sa rada.

Dekarbonizacija privrede važna za sve građane

U građevinskom sektoru su napravljene brojne važne pomoci ka prilagođavanju zelenoj agendi, ali u oblasti digitalne transformacije ima još mnogo prostora za napredak

Za sve nas, ne samo kao privrednike već i kao građane Republike Srbije, uslovi i kvalitet životne sredine u kojoj živimo predstavljaju jedno od ključnih pitanja. Prepoznavanje i definisanje pojmova „zelene gradnje“ i ostalih elemenata zelene agende kroz propise koji regulišu izgradnju, kao i to da se pri planiranju i izgradnji nepokretnosti mora voditi računa o energetske efikasnosti, održivim materijalima i tehnologijama i upravljanju otpadom i zaštiti vode i vazduha jeste nešto što nam iz takve vizure predstavlja jako bitnu novinu.

Kada govorimo striktno o građevinskoj industriji, jedan od ciljeva koji smatramo veoma bitnim jeste da se Katastar vodova svojim načinom funkcionisanja i dostupnošću korisnicima približi Katastru nepokretnosti. Jedan od glavnih preduslova za to je ispunjen izmenom Zakona o postupku upisa u katastar nepokretnosti i katastar infrastrukture i uvođenjem Katastra infrastrukture. Bitno unapređenje je i rešavanje, makar na papiru, pitanja svojinskih odnosa na zemljištu i pomešanih oblika državne i privatne svojine, ukidanjem konverzije prava korišćenja u pravo svojine na građevinskom zemljištu uz naknadu za najširi mogući krug lica.

Vidan napredak je napravljen i u energetske sektoru,

Zelena tranzicija u fokusu FIC

Ono što se tiče svih nas, ne samo kao lica koja rade, već i žive u Republici Srbiji, jesu uslovi i kvalitet životne sredine koja nas okružuje. Prepoznavanje i definisanje pojmova „zelene gradnje“ i ostalih elemenata zelene agende kroz propise koji regulišu izgradnju, kao i to da se pri planiranju i izgradnji nepokretnosti mora voditi računa o energetske efikasnosti, održivim materijalima i tehnologijama, ali i upravljanju otpadom i zaštiti vode i vazduha, jeste nešto što nam iz takve vizure predstavlja jako bitnu novinu

toru, kroz uvođenje elektronskih servisa za postupke izdavanja i produženja energetske dozvola, sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije, kao i postupke koji se odnose na izradu studije o proceni uticaja na životnu sredinu.

Kada govorimo o digitalnoj transformaciji u ovom sektoru i unapređenju procedura, čini se da sa praktičnog aspekta upravni organi i građevinska industrija nisu u dovoljnoj meri bili pripremljeni za implementaciju novih rešenja u oblasti izgradnje, pa se željeni efekti ovakvih zakonodavnih rešenja tek očekuju u nekom, nadajmo se, doglednom periodu.

Svakako, ono što ostaje kao bitan aspekt svakog upravnog postupka jeste pitanje efikasnosti, pa je potrebno dalje jačanje upravnih kapaciteta kako bi se napravio pomak i u tom pogledu.

U fokusu odbora biće podrška reformi Katastra nepokretnosti, poboljšanje efikasnosti i vremena za dobijanje građevinskih dozvola, kao i nastavak saradnje sa Ministarstvom rudarstva i energetike na zelenoj tranziciji i dekarbonizaciji privrede.

Partneri za tehnološke promene

Farmaceutska industrija u Srbiji može da ponudi državi iskustvo i ekspertizu za tehnološki napredak u oblastima kao što su digitalizacija u zdravstvu i primena veštačke inteligencije

U Odboru za farmaceutsku industriju Saveta stranih investitora mišljenja smo da je ključno unapređenje u farmaceutskoj industriji u Srbiji sve veće ulaganje države za dostupnost novih terapijskih opcija. To u praksi znači veću dostupnost lekova i bolju zdravstvenu zaštitu za pacijente u Srbiji. Ipak, ova sredstva još uvek nisu dovoljna da bi se u potpunosti zadovoljile sve potrebe pacijenata i još uvek nismo na nivou dostupnosti lekova kakvu imamo u Evropskoj uniji, ali svakako da jesmo na dobrom putu.

Globalno gledano, živimo u izuzetno izazovnom okruženju kada je u pitanju snabdevanje lekovima. Svedoci smo globalnih nestašica nekih izuzetno bitnih lekova. Ekonomska kriza, ratni sukobi, nedostatak radne snage, povećani troškovi proizvodnje samo su neki od razloga za potencijalno ugrožavanje snabdevanja. S obzirom na sve navedeno, uloga farmaceutske industrije u Srbiji postaje sve značajnija. Siguran sam da će industrija u saradnji sa državom raditi na tome da omogući što stabilnije snabdevanje lekovima.

Da bi se održala i unapredila dostupnost inovativnih i generičkih lekova u Srbiji, neophodno je fokusirati se na nekoliko ključnih koraka: dugoročne uštede kroz primenu efikasne i savremene terapije uz preventivne mere, analiza efikasnosti primene terapije i ubrzanje procedura registracije i ulaska što većeg broja inovativnih i generičkih lekova na Liste lekova u Srbiji.

Aktivan dijalog institucija, kompanija i eksperata je neophodan uslov da bi se danas uopšte govorilo o napretku zdravstva.

**Lakši pristup
zdravstvenoj
zaštiti za sve**

**Želimo da radimo na unapređenju
dijaloga i boljoj i efikasnijoj saradnji
sa državnim institucijama, od koje bi
svaki građanin trebalo da ima brži
i lakši pristup zdravstvenoj
zaštiti**

U Srbiji imamo napredak u građenju partnerskog odnosa i unapređenja dijaloga sa Ministarstvom zdravlja, sa Republičkim fondom za zdravstveno osiguranje i Agencijom za lekove i medicinska sredstva, kako bi se omogućilo pružanje što efikasnije i bolje zdravstvene zaštite svim građanima.

Takođe, želim da istaknem da farmaceutska industrija u Srbiji može da ponudi državi iskustvo i ekspertizu za tehnološki napredak u oblastima kao što su digitalizacija u zdravstvu i primena veštačke inteligencije. Digitalizacija u zdravstvu i primena veštačke inteligencije donose mnoge prednosti, od unapređenja dijagnostike, preko personalizovane medicine prilagođenu potrebama pacijenata, do ubrzanja administrativnih procesa koje postaju efikasnije, oslobađajući vreme zdravstvenim radnicima za direktnu brigu o pacijentima.... Brza obrada i deljenje medicinskih podataka poboljšavaju analitiku i procenu efikasnosti različitih terapijskih opcija. Sve ove promene zajedno čine zdravstveni sistem efikasnijim, preciznijim i pristupačnijim, gde farmaceutska industrija može pomoći u različitim partnerskim projektima sa državnim institucijama.

I zbog toga ćemo i mi u Odboru za farmaceutsku industriju Saveta stranih investitora, biti veoma aktivni, jer ovo vreme vidimo kao pravo vreme za pokretanje novih ideja i novih rešenja.

Želimo da radimo na unapređenju dijaloga i boljoj i efikasnijoj saradnji sa državnim institucijama, od koje bi svaki građanin trebalo da ima brži i lakši pristup zdravstvenoj zaštiti.

Poreski propisi važan deo jačanja održivosti

Za razliku od drugih EU zemalja, u Srbiji se ne naziru promene u poreskim propisima koje bi podržale principe OECD i Zelene agende, a nema ni bitnih izmena domaćih poreskih propisa

Značajne promene u oblasti oporezivanja koje se odvijaju na međunarodnom nivou, kao što su OECD Pillar 2 inicijativa za uvođenje globalnog minimalnog poreza na dobit od 15% koju je prihvatio i implementirao veći broj razvijenih zemalja, uvođenje takse na proizvode sa visokim sadržajem ugljenika (Carbon Border Adjustment Mechanism) na nivou EU i drugo, posredno i neposredno utiču i na srpski poreski sistem i poreske obveznike. Ove promene mogu dovesti do smanjenja atraktivnosti poreskih podsticaja koje Srbija pruža stranim investitorima, kao i promene uslova i/ili povećanja troškova poslovanja

domaćih kompanija koje su deo većih međunarodnih grupacija i/ili koje imaju značajan izvoz u inostranstvo. Za razliku od većeg broja drugih zemalja u EU i okruženju, koje reaguju i prilagođavaju svoje poreske sisteme aktuelnim i nadolazećim promenama, zasad se ne naziru potencijalne promene u domaćim poreskim propisima u tom pogledu.

Nažalost nije bilo ni bitnih izmena domaće poreske regulative, osim u vezi sa unapređenjem rada sistema elektronskih faktura i otklanjanjem uočenih problema i poteškoća u praksi. Unapređenje sistema elektronskih faktura će doprineti boljem i jednostavnijem izveštavanju sa jedne strane i preciznijem i sveobuhvatnijem uvidu Poreske uprave u poslovanje privrednih subjekata sa druge strane. Međutim, poreski obveznici se suočavaju da izazovom da blagovremeno reaguju na ove promene prilagođavanjem svojih poslovnih informacionih sistema, što iziskuje značajno vreme i resurse.

U najavi je priprema zakona o e-otpremnicama, što bi dodatno trebalo da donese digitalizaciji poslovanja privrednih subjekata, a time i dugoročno većoj efikasnosti i smanjenju troškova.

Što se tiče carinskih propisa, Srbija je prošle godine zaključila Sporazum o slobodnoj trgovini sa Kinom koji je u julu ove godine stupio na snagu.

Pošto domaći poreski propisi nisu menjani, nije bilo pomaka u pogledu problema na koje Savet

Podržavamo transparentnost u promeni propisa

Savet stranih investitora će nastaviti da se zalaže za nastavak dijaloga i unapređenje poreske regulative i prakse, uporedo sa većom transparentnošću i blagovremenim stavljanjem na uvid javnosti i javnu raspravu planiranih izmena poreskih propisa

stranih investitora već godinama ukazuje. I dalje ne vidimo značajniju spremnost za dijalogom na strani državnih organa. Radna grupa za primenu preporuka iz „Bele knjige“ Saveta stranih investitora ni ove godine nije bila aktivna u oblasti poreza.

Ogroman potencijal koji treba razvijati

Turistička i ugostiteljska industrija Srbije imaju snažan potencijal za rast i mogućnosti za poboljšanje kada je reč o globalnoj konkurentnosti

Turistička i ugostiteljska industrija prolazi kroz značajne promene pod uticajem nekoliko novih trendova. Globalno, održivi turizam dobija na značaju, jer putnici sve više preferiraju ekološke opcije. Takođe, raste potražnja za personalizovanim iskustvima jer turisti traže jedinstvene avanture. Digitalna transformacija takođe igra ključnu ulogu, unapređujući gostujuće iskustvo, od rezervacije do odjavljivanja, putem veštačke inteligencije, virtualne stvarnosti i analitike podataka. U Srbiji, dok se ovi globalni trendovi usvajaju, industrija se suočava sa sopstvenim izazovima. Jedno od najvažnijih pitanja je razvoj infrastrukture. Uprkos bogatom kulturnom i prirodnom nasleđu Srbije, nedostatak adekvatne infrastrukture, naročito u ruralnim područjima, ograničava turistički potencijal zemlje.

Sezonske oscilacije u potražnji takođe predstavljaju izazov, stvarajući finansijsku nestabilnost za preduzeća koja zavise od sezonskih ponuda. Još jedan ključni izazov je nedostatak kvalifikovane radne snage. Industrijama su potrebni profesionalci koji su vešti u tradicionalnom ugostiteljstvu, kao i u modernim tehnologijama, ali trenutni obrazovni okviri u Srbiji ne zadovoljavaju u potpunosti ove potrebe. Odbor za turizam i ugostiteljstvo FIC-a aktivno se bavi ovim izazovima sa ključnim preporukama.

Prvo, zalažemo se za sveobuhvatan razvoj infrastrukture, sa fokusom na transport, smeštaj i promociju manje poznatih destinacija. Investiranjem u ruralni turizam, Srbija može privući širi spektar turista i rasteretiti popularne lokacije.

Drugo, preporučujemo unapređenje obrazovnih programa u skladu sa trendovima

Ciljane preporuke za bolje veštine radnika

Srbija se suočava sa infrastrukturnim nedostacima, sezonskim oscilacijama u turizmu i manjkom veština u radnoj snazi. FIC se aktivno bavi ovim izazovima kroz ciljne preporuke

u industriji. Saradnja između obrazovnih institucija i privatnog sektora je od vitalnog značaja za razvoj kurikuluma koji će biti fokusirani na digitalne veštine, korisničku podršku i održivost.

Povećanje kvalifikovane radne snage je ključno za održavanje standarda usluge i prilagođavanje evoluirajućim globalnim zahtevima. Na kraju Odbor naglašava važnost javno-privatnih partnerstava u podsticanju inovacija i rasta. Bliža saradnja između Vlade i predstavnika industrije može stvoriti podržavajuće okruženje za turizam, uključujući reformske politike koje podstiču investicije i pojednostavljaju regulative. Zaključno, iako izazovi postoje, turistička i ugostiteljska industrija Srbije ima značajan potencijal za rast. Fokusiranjem na infrastrukturu, obrazovanje i saradnju Srbija može ojačati svoju poziciju kao konkurentna i atraktivna destinacija na globalnoj turističkoj karti. 🌐

Godina dinamičnog napretka

Protekla godina je obeležena značajnim napretkom za Odbor za telekomunikacije i digitalnu ekonomiju, što odražava našu posvećenost unapređenju inovacija i regulatorne izvrsnosti

Srbija je u prethodnoj godini doživela mnoge novine u sektoru, a poseban akcenat bio je na uvođenju novog Zakona o elektronskim komunikacijama. Ovaj zakon je ne samo poboljšao zaštitu potrošača već je i povećao predvidivost poslovnog okruženja za telekom operatere. Iako je usklađivanje sa novim pravilima i dalje u toku, saradujemo sa RATEL-om i Ministarstvom informisanja i telekomunikacija na podzakonskim aktima kako bismo obezbedili da rešenja predviđena EU Kodeksom elektronskih komunikacija budu implementirana na

**Spremni smo da podržimo
napore Vlade**

**Spremni smo da se uključimo
u diskusije u sektoru telekomunikacija
i digitalne ekonomije i doprinesemo
svojim znanjem u kreiranju
digitalne budućnosti Srbije**

način koji najbolje odgovara specifičnostima našeg tržišta.

Gledajući unapred, registracija pripejd korisnika, koja mora biti završena do 10. februara 2025. godine, predstavlja veliki izazov. Ovaj proces će uticati na više od tri miliona postojećih korisnika, kao i na sve nove. Neki bi rekli da će ovo biti jedan od najzahtevnijih administrativnih poduhvata od zamene starih biometrijskih pasoša novim, koja se dogodila pre mnogo godina. Kako bismo obezbedili da ovaj proces bude digitalan, efikasan i pouzdan, blisko saradujemo sa svim zainteresovanim stranama, uključujući inovativne kompanije i regulatore.

Idući ka 2025. godini, očekujemo da će licitacija 5G spektra biti jedan od ključnih pokretača digitalnih transformacija. Naše robusne 4G mreže, koje su među najkvalitetnijim u Evropi, pružaju snažnu osnovu za tehnološki napredak. Zbog toga sam uveren da ćemo brzo izgraditi 5G mrežu, uz podršku i demonstraciju najsavremenijih tehnoloških rešenja već za Expo 2027.

U svojim zagovaračkim aktivnostima, Odbor i dalje naglašava potrebu za modernizacijom zastarelih ekoloških propisa koji ometaju izgradnju neophodne digitalne infrastrukture, uključujući mobilne bazne stanice. U ovoj eri računarstva u oblaku i veštačke inteligencije dostizanje potrebnog skoka u kapacitetu i odzivu mreže je nemoguće bez odgovarajućeg regulatornog okvira za izgradnju odgovarajućih mreža.

Vođeni rezultatima naučne studije o elektromagnetnim poljima (EMF), koju je sproveo Elektronski fakultet, aktivno saradujemo sa Ministarstvom zaštite životne sredine i drugim zainteresovanim stranama kako bismo rešili ove izazove.

Regulatorni okvir u Srbiji se priprema za dalju transformaciju. Nedavno je Skupština Srbije usvojila izmenu Zakona o platnim uslugama, koja uključuje PSD2 Direktivu, što predstavlja značajan pomak. Ovo će konačno omogućiti

direktno plaćanje putem mobilnih operatera (Direct Carrier Billing), što je tema koja je godinama bila na agendi našeg Odbora. Pored toga, Vlada Srbije priprema uvođenje nekoliko ključnih zakona u oblastima veštačke inteligencije, elektronske uprave i elektronskog identiteta (EIDAS 2).

Primer i podrška domaćim kompanijama

Kao promoteri globalnih standarda održivosti, članice FIC-a mogu pomoći Srbiji da uskladi svoje poslovanje s najvišim ekološkim kriterijumima

U cilju ubrzanja zelene tranzicije Srbija bi mogla da unapredi svoj regulatorni okvir u oblasti zaštite životne sredine jačanjem zakonodavstva u okviru zaštite životne sredine, odnosno njegovim usklađivanjem sa standardima EU kao što su Direktiva o kvalitetu vazduha i Direktiva o industrijskim emisijama. Proces usklađivanja uključuje donošenje novih zakona i/ili izmena/dopuna postojećih u različitim sferama uključujući i cirkularnu ekonomiju i obnovljive izvore. Kako bi se osiguralo da te zakonodavne promene imaju uticaja, potrebno je i generalno povećanje kapaciteta institucija. Jačanjem kapaciteta regulatornih tela, inspekcijских službi i sudstva obezbeđuje se pravilna i efikasna primena aktuelnih i novih propisa. Da bi se ispratilo pozitivan uticaj gorenavedenih mera, bitno je razvijanje savremenog sistema za kontinuirani monitor-

ing stanja životne sredine, kao i redovno izveštavanje javnosti o napretku u implementaciji zelenih politika. Uz to je bitno da se obezbedi edukacija radi podizanja svesti o zaštiti životne sredine, a to se može postići kroz pokretanje kampanja o važnosti zaštite životne sredine i promocije održivih praksi među građanima i privrednicima.

Članice FIC-a, posebno velike multinacionalne kompanije, imaju kapacitet da značajno utiču na unapređenje zelene tranzicije. Strane kompanije sa sobom donose nove tehnologije, globalne standarde i najbolje prakse u oblastima kao što su korporativno upravljanje i zaštita životne sredine. Kroz partnerstvo sa stranim kompanijama, domaće firme mogu da unaprede svoje operacije uz primere naprednih tehnologija i inovativnih rešenja koje te kompanije donose sa sobom na tržište. Strane kompanije isto tako doprinose razvoju lokalne radne snage kroz specijalizovane programe obuke koje nude svojim zaposlenima. Upravo su to aspekti koje mi u FIC-u posebno ističemo i u okviru kojih naše članice, pored direktnog finansijskog doprinosa, daju najveći doprinos srpskoj ekonomiji.

Radi boljeg iskorišćavanja mogućnosti rasta u skladu sa Expo 2027 i Planom rasta EU, poslovna klima se može poboljšati kroz mere koje olakšavaju proces investiranja i pružanja sigurnosti investitorima. U to ulazi: simplifikacija birokratije za izdavanje dozvola kroz napredne digitalne sisteme koji će olakšati ove procese; stabilna poreska politika koja nudi olakšice investitorima, pogotovo u sektorima od strateškog značaja; efikasne mere za

borbu protiv korupcije i unapređenje transparentnosti u javnim nabavkama i poslovnim transakcijama; ulaganje u modernizaciju transportne, energetske i digitalne infrastrukture; unapređenje podrške malim i srednjim preduzećima kroz pristup povoljnim kreditima i subvencijama itd. Unapređenje ovih aspekata pomoći će Srbiji da stvori povoljniju poslovnu klimu i da privuče više investicija.

Podizanje svesti o zaštiti životne sredine ključno

Ključna je edukacija radi podizanja svesti o zaštiti životne sredine, kroz pokretanje kampanja o važnosti zaštite životne sredine i promocije održivih praksi među građanima i privrednicima

privuče više investicija.

WHITE

Proposals for improvement of the business environment in Serbia

BOOK

Foreign Investors Council

KLJUČNE PORUKE

MIKE MICHEL

Predsednik Saveta stranih investitora (generalni direktor Yettel-a)

REFORME I ULAGANJA SU DOBITNA FORMULA

Srbija je izvanredno mesto za investiranje. Nastavak strukturalnih reformi i usklađivanje nacionalnih politika sa Evropskom unijom mogu samo da povećaju konkurentnost i atraktivnost zemlje za dalje investicije

JELENA BEGOVIĆ

ministarka nauke, tehnološkog razvoja i inovacija

NAŠE AMBICIJE SU VELIKE

EXPO 2027 je odlična prilika za naš naučni i inovacioni ekosistem, uključujući preko 700 startapa u Srbiji. Ova izložba omogućava da prikazemo domaće inovacione kapacitete i dostignuća

DEJAN RISTIĆ

ministar informisanja i telekomunikacija

DIGITALIZACIJA OSTAJE NAŠ PRIORITY

Ministarstvo želi da Srbija dostigne najviše svetske standarde u oblasti elektronskih komunikacija, i tako doprinese razvoju ekonomije, inovacija i digitalnog društva

DUBRAVKA ĐEDOVIĆ HANDANOVIĆ

ministarka rudarstva i energetike

REFORME SA DALEKOSEŽNIM REZULTATIMA

Strateško partnerstvo sa Evropskom unijom u oblasti kritičnih mineralnih sirovina doprineće dugoročnom ekonomskom rastu Srbije, bržoj integraciji na jedinstveno tržište Evropske unije i ubrzanom približavanju Srbije EU

KLJUČNE PORUKE

**DR ALEKSANDAR
MARTINOVIĆ**

ministar poljoprivrede,
šumarstva i vodoprivrede

**IMAMO I ZNANJE
I SPOSOBNOST**

U narednim godinama radićemo na povećanju prinosa u poljoprivredi kroz proširenje površina koje su obuhvaćene navodnjavanjem i primenu savremenih tehnologija, da bismo generacijama koje dolaze ostavili bar onoliko koliko smo nasledili od svojih predaka

**JORGOVANKA
TABAKOVIĆ**

guverner NBS

**RADIMO DOBRO I TAKO
TREBA I DA NASTAVIMO**

Srbija treba da nastavi da radi ono što je radila u prethodnih 12 godina. Na ekonomskom planu treba da očuva postignutu makroekonomsku i finansijsku stabilnost i da nastavi da sprovodi strukturne reforme

**DRAGANA
MARKOVIĆ**

direktorka PURS

HRABROST I ISTRAJNOST

Procesi digitalizacije i automatizacije doprineće stvaranju moderne i efikasne Poreske uprave koja obezbeđuje održive i predvidive javne finansije i pruža digitalnu uslugu prilagođenu svakom poreskom obvezniku

**AMBASADOR
EMANUELE
GIAUFRET**

šef Delegacije
Evropske unije u Srbiji

**EU POTVRĐUJE
POSVEĆENOST PROŠIRENJU**

Evropska unija je čvrsto opredeljena za proširenje, a naš Plan rasta za Zapadni Balkan, uključujući i Srbiju, naglašava tu posvećenost. Ovaj plan predstavlja konkretan napor da se oživi proces proširenja u regionu. Mora biti jasno svima da sada postoji prava prilika za Zapadni Balkan, uključujući i Srbiju, da napreduje na putu ka članstvu u EU

KLJUČNE PORUKE

NICOLA PONTARA

Direktor Kancelarije
Svetske Banke U Srbiji

RECEPT ZA USPEH JE JASAN

Postoje veoma jasni koraci koji bi Srbiji omogućili da poveća stope privrednog rasta. Oni podrazumevaju mere za prelazak na potpuno tržišnu privredu, jačanje ljudskog kapitala, institucija i upravljanja i ubrzanje trgovinske razmene sa regionom i Evropskom unijom

ALESSANDRO BRAGONZI

odlazeći šef
regionalnog
predstavništva
Evropske investicione
banke za Zapadni
Balkan

OHRABRUJE NAPREDAK U DEKARBONIZACIJI

Stojimo na raspolaganju Srbiji da pomognemo realizaciji važnih projekata koji doprinose dekarbonizaciji, podizanju digitalne pismenosti i jačanju ekonomskog razvoja i integracije u tržište Evropske unije

MATTEO COLANGELI

regionalni direktor
za Zapadni Balkan pri EBRD-u

SRBIJA JE DOBAR PARTNER

Zalaganjem za reforme i pronalaženjem partnera posvećenih međunarodnim standardima Srbija se pozicionirala kao jedna od zemalja u koje smo najviše ulagali

ANA GOVEDARICA

potpredsednica i
portparol Saveta
stranih investitora
(generalna direktorka
kompanije Roche)

ULAGANJE U INOVACIJE SE ISPLATI

Inovacije i nove tehnologije u Srbiji sada se vide kao investicija, a poslovna zajednica i država zajedno postavljaju dugoročne strategije za održivi razvoj i inkluzivni rast

KLJUČNE PORUKE

**ALEKSANDAR
LJUBIĆ**

izvršni direktor Saveta stranih investitora

**ISKUSTVO I ZNANJE
SU NAŠA NAJVEĆA SNAGA**

Naša snaga su naše članice koje nesebično dele svoja najnovija, posebno organizaciono-tehnološka znanja i iskustva iz drugih privrednih ambijenata i iniciraju praktične predloge za brži razvoj Srbije

**DRAGANA
STIKIĆ**

kopredsednica Odbora za borbu protiv nedozvoljene trgovine i hranu Saveta stranih investitora (Nestlé Adriatic S d.o.o.)

**POTREBNA KONSTRUKTIVNA
SARADNJA SVIH UČESNIKA**

Sistem bezbednosti hrane mora se stalno unapređivati. Svi u lancu, od primarnih proizvođača do donosilaca propisa, trebalo bi da beskompromisno i kontinuirano rade na poboljšanju

**DRAGAN
PENEZIĆ**

kopredsednik Odbora za borbu protiv nedozvoljene trgovine i hranu Saveta stranih investitora (British American Tobacco)

**RAD NA TERENU
TRAŽI UNAPREĐENJE**

Efikasnija kontrola i sankcionisanje nelegalne trgovine mora konstantno da se unapređuje kako bismo osigurali poštovanje propisa, fer tržišno takmičenje i jednake uslove za sve

**DANILO
MRVALJEVIĆ**

kopredsednik Odbora za finansijske usluge Saveta stranih investitora (Banca Intesa a.d. Beograd)

**ODRŽIVO FINANSIRANJE
JE VAŽNO ZA SRBIJU**

Kroz organizaciju javnih događaja koji okupljaju relevantne sagovornike iz sveta kreatora javnih politika i biznisa i kroz rad našeg odbora stvaramo nove ideje za unapređenje finansijskog tržišta

KLJUČNE PORUKE

DUŠAN LALIĆ

kopredsednik Odbora
za finansijske usluge
Saveta stranih investitora
(Generali Osiguranje Srbija a.d.o.)

TREBA NAM VIŠE PROSTORA ZA DIGITALIZACIJU

Važno je da zakonodavac prepozna značaj digitalizacije i da svojom aktivnošću ohrabruje učesnike na finansijskom tržištu da što više digitalizuju svoje poslovanje, vodeći računa o svojim klijentima

MILENA JAKŠIĆ PAPAC

predsednica Odbora za
ljudske resurse Saveta
stranih investitora
(Karanović&Partners
o.a.d.)

NOVO VREME TRAŽI PROMENE U PROPISIMA

Među brojnim predlozima za unapređenje radno pravnog okvira iznetih u „Beloj knjizi“, izdvajamo potrebu izmena Zakona radu, u cilju omogućavanja elektronskog potpisivanja dokumenata

MARIO KIJANOVIĆ

predsednik Odbora za infrastrukturu i
građevinarstvo Saveta stranih
investitora (SOG Law Firm
in cooperation with Kinstellar)

DEKARBONIZACIJA PRIVREDE VAŽNA ZA SVE GRAĐANE

U građevinskom sektoru su napravljeni brojni važni pomaci ka prilagođavanju zelenoj agendi, ali u oblasti digitalne transformacije ima još mnogo prostora za napredak

DANILO MIJUŠKOVIĆ

predsednik Odbora za
farmaceutsku industriju
Saveta stranih
investitora (Merck)

PARTNERI ZA TEHNOLOŠKE PROMENE

Farmaceutska industrija u Srbiji može da ponudi državi iskustvo i ekspertizu za tehnološki napredak u oblastima kao što su digitalizacija u zdravstvu i primena veštačke inteligencije

KLJUČNE PORUKE

**DRAGAN
DRAČA**

predsednik Poreskog odbora
Saveta stranih investitora
(PricewaterhouseCoopers)

**PORESKI PROPISI VAŽAN
DEO JAČANJA ODRŽIVOSTI**

Za razliku od drugih EU zemalja, u Srbiji se ne naziru promene u poreskim propisima koje bi podržale principe OECD i Zelene agende, a nema ni bitnih izmena domaćih poreskih propisa

**ZAFIRIS
LAMPADARIDIS**

predsednik Odbora za
turizam i ugostiteljstvo
Saveta stranih investitora
(Hyatt Regency Beograd)

**OGROMAN POTENCIJAL
KOJI TREBA RAZVIJATI**

Turistička i ugostiteljska industrija Srbije ima snažan potencijal za rast i mogućnosti za poboljšanje kada je reč o globalnoj konkurentnosti

**DANIEL
ŠUŠNJAR**

predsednik Odbora
za telekomunikacije i digitalnu
ekonomiju Saveta stranih
investitora (Yettel d.o.o.)

GODINA DINAMIČNOG NAPRETKA

Protekla godina je obeležena značajnim napretkom za Odbor za telekomunikacije i digitalnu ekonomiju, što odražava našu posvećenost unapređenju inovacija i regulatorne izvrsnosti

**NEBOJŠA
LUKAČ**

predsednik Pravnog
odbora Saveta stranih
investitora (nezavisni
advokat u saradnji
sa PwC)

**PRIMER I PODRŠKA
DOMAĆIM KOMPANIJAMA**

Kao promoteri globalnih standarda održivosti, članice FIC-a mogu pomoći Srbiji da uskladi svoje poslovanje s najvišim ekološkim kriterijumima

**Foreign
Investors
Council**

UPRAVNI ODBOR

Predsednik Saveta:

MIKE MICHEL,

generalni direktor kompanije Yettel

Potpredsednik Saveta:

ANA GOVEDARICA,

generalna direktorka kompanije Roche

Članovi:

MARKO JOVIĆ,

direktor regulatornih i veleprodajnih poslova kompanije A1 Srbija

FRANCOIS BERISOT,

generalni direktor Aerodroma Beograd

IVAN RAKIĆ,

rukovodeći partner centralnog klastera CESA regiona kompanije Ernst&Young

MATTEO COLANGELI,

regionalni direktor EBRD-a za Zapadni Balkan

ALESSANDRO BRAGONZI,

šef Regionalnog predstavništva Evropske investicione banke (EIB) za Zapadni Balkan

DAWID SOLD,

generalni direktor kompanije G4S Secure Solutions

Dr RONALD SEELIGER,

predsednik i generalni direktor kompanije Hemofarm

GORAN PEKEZ,

direktor korporativnih poslova i komunikacija za Zapadni Balkan u kompaniji JT International

MARJANA DAVIDOVIĆ,

generalni direktor kompanije Nestlé Adriatik južni region (Srbija, Crna Gora, Severna Makedonija)

ZORAN PETROVIĆ,

predsednik Izvršnog odbora CEO kompanije Raiffeisen banka

MILJAN MILEVIĆ,

generalni direktor kompanije SGS Beograd za Srbiju i Crnu Goru

Savet stranih investitora
Gospodar Jevremova 47, IV sprat,
11000 Beograd, Srbija
Telefon: 011 3281 958/965
E-mail: office@fic.org.rs
Web: www.fic.org.rs

ODBORI

Odbor za borbu protiv nedozvoljene trgovine i hranu

Kopredsednik za borbu protiv nedozvoljene trgovine:

DRAGAN PENEZIĆ,

(British American Tobacco)

Kopredsednica za hranu:

DRAGANA STIKIĆ,

(Nestlé Adriatic S)

Odbor za finansijske usluge

Kopredsednik:

DANILO MRVALJEVIĆ

(Banca Intesa)

Kopredsednik:

DUŠAN LALIĆ

(Generali osiguranje)

Potpredsednik:

PREDRAG MILADINOVIĆ,

(VP Law Firm)

Odbor za ljudske resurse

Predsednica:

MILENA JAKŠIĆ PAPAC,

(Karanović & Partners)

Potpredsednik:

ĐORĐE MILOVANOVIĆ,

(Yettel)

Odbor za infrastrukturu i građevinarstvo

Predsednik:

MARIO KIJANOVIĆ,

(SOG u saradnji sa Kinstellar)

Potpredsednica:

TATJANA ISAKOV

NIS a.d. Novi Sad (Naftna industrija Srbije)

Pravni odbor

Predsednik:

NEBOJŠA LUKAČ,

(PricewaterhouseCoopers)

Potpredsednica:

DUBRAVKA KOSIĆ,

(K&F Advokati)

Odbor za farmaceutsku industriju

Predsednik:

DANILO MIJUŠKOVIĆ

(Merck)

Potpredsednica:

JELENA MLINAREVIĆ

(PHOENIX grupa Srbija)

Poreski odbor

Predsednik:

DRAGAN DRAČA,

(PricewaterhouseCoopers)

Potpredsednica:

VANJA KORAČ,

(Philip Morris Services)

Odbor za telekomunikacije i digitalnu ekonomiju

Predsednik:

DANIEL ŠUŠNJAR,

(Yettel)

Potpredsednica:

NEDA TESLIĆ,

(A1 Srbija)

Odbor za turizam i ugostiteljstvo

Predsednik:

ZAFEIRIOS LAMPADARIDIS,

(Hyatt Regency Beograd)

IZVRŠNA KANCELARIJA

ALEKSANDAR LJUBIĆ,

izvršni direktor;
aleksandar.ljubic@fic.org.rs

RENATA PINDŽO,

direktorka za komunikacije;
renata.pindzo@fic.org.rs

JELENA LAZAREVIĆ,

direktorka za pravne poslove;
jelena.lazarevic@fic.org.rs

KOVIJKA NIKOLIĆ,

rukovodilac kancelarije;
koviljka.nikolic@fic.org.rs

TAMARA KAPOR,

saradnik na regulatornim poslovima;
tamara.kapor@fic.org.rs

A1 SRBIJA D.O.O.

Milutina Milankovića 1ž, 11070 Beograd
 Tel: 060 1234, Fax: 060 1231
 E-mail: PR@a1.rs
 Web: www.a1.rs
 Datum ućlanjenja: 2007

ACB D.OO. BEOGRAD – DRUŠTVO ZA POSREDOVANJE U OSIGURANJU

Francuska 37/1 floor, 11000 Beograd
 Tel: +381 11 7854 600, E-mail: office@acb.rs
 Web: www.acb.rs; www.aon.com
 Datum ućlanjenja: 2023

ADDIKO BANK A.D. BEOGRAD

Milutina Milankovića 7v, 11070 Beograd
 Tel: +381 11 2226 000
 E-mail: office.rs@addiko.com
 Web: www.addiko.rs
 Datum ućlanjenja: 2002

AFI EUROPE SERBIA D.O.O.

Tadije Sondermajera 11a, sprat 17, 11070 Beograd
 Tel: 011 2090 525
 E-mail: office@afi.global;
 Web: afieuropeserbia.com
 Datum ućlanjenja: 2005

ALMA QUATTRO D.O.O. BEOGRAD

Dositjeva 20, 11000 Beograd
 Tel: +381 11 2028 900, +381 11 2028 920
 E-mail: office@almaquattro.rs
 Web: www.almaquattro.rs
 Datum ućlanjenja: 2020

ARDAGH METAL PACKAGING SERBIA D.O.O.

Omladinskih brigada 88, Airport City Business Park
 11070 Beograd, Tel: +381 11 7151 100,
 E-mail: am.serbia@ardaghgroup.com
 Web: www.ardaghgroup.com
 Datum ućlanjenja: 2020

BALL CORPORATION, BEVERAGE PACKAGING EMEA, BEOGRAD

Batajnićki drum 21A, 11080 Zemun – Beograd
 Tel: +381 11 3770 600/602, Fax: +381 11 3770 752
 Web: www.ball.com
 Datum ućlanjenja: 2004

BANCA INTESA A.D. BEOGRAD

Milentija Popovića 7b, 11070 Beograd
 Tel: +381 11 3108 888
 E-mail: kabinet@bancaintesa.rs
 Web: www.bancaintesa.rs
 Datum ućlanjenja: 2004

BARRY CALLEBAUT SOUTH EAST EUROPE D.O.O.

Karadjordjeva 2-4, 1000 Beograd
 Tel: +381 11 3532 805
 E-mail: jelena_vujnovic@barry-callebaut.com
 Web: www.barry-callebaut.com
 Datum ućlanjenja: 2020

BAYER D.O.O. BEOGRAD

Omladinskih brigada 88b, 1070 Beograd
 Tel: +381 11 2070 200
 E-mail: office.support.rs@bayer.com
 Web: www.bayer.rs
 Datum ućlanjenja: 2009

BDK ADVOKATI

Bulevar kralja Aleksandra 28, 11000 Beograd
 Tel: +381 11 3284 212, Fax: +381 11 3284 213
 E-mail: office@bdkadvokati.com
 Web: www.bdkadvokati.com
 Datum ućlanjenja: 2011

BELAGA MANAGEMENT COMPANY D.O.O

Kralja Milana 35, 11000 Beograd
 Fax: +381 11 7555 700
 E-mail: begbs_hotel@hilton.com
 Web: local: Hilton Belgrade global: www.hilton.com/en/
 Datum ućlanjenja: 2022

BELGRADE AIRPORT D.O.O.

47 Aerodrom Beograd Street, 11180 Beograd 59
 Tel: +381 11 2094 802
 E-mail: kabinet@beg.aero,
 Web: www.beg.aero
 Datum ućlanjenja: 2019

BOJOVIC DRASKOVIC POPOVIC & PARTNERS A.O.D BEOGRAD

Francuska 27, 1000 Beograd
 Tel: +381 11 7850 336
 Web: www.bd2p.com, Mail: office@bd2p.com
 Datum ućlanjenja: 2013

BPI D.O.O. SOMBOR

Venac Radomira Putnika 1, 25000 Sombor
 Tel: +381 25 5150 161, +381 25 5150 162
 Fax: +381 25 5150 185
 Web: www.bpi-holding.com
 Datum ućlanjenja: 2010

BRITISH AMERICAN TOBACCO VRANJE A.D. VRANJE

Bulevar Milutina Milankovića 1ž, 11070 Beograd
 Tel: +381 60 3108 700,
 Web: www.bat.com
 Datum ućlanjenja: 2002, Founder

BRITISH-SERBIAN CHAMBER OF COMMERCE

6 Lower Grosvenor Place, SW1W 0EN London, UK
 Dositjeva 15, 11000 Beograd
 Tel: +44 020 7630 1777, E-mail: office@britserbcham.com
 Web: www.britserbcham.com
 Datum ućlanjenja: 2020

CARLSBERG SRBIJA D.O.O.

Proleterska 17, 21413 Celarevo
 Tel: +381 21 7550 600, Fax: +381 21 7550 658
 E-mail: info@carlsberg.rs
 Web: www.carlsbergsrbija.rs
 Datum ućlanjenja: 2005

CETIN D.O.O. BEOGRAD – NOVI BEOGRAD

Omladinskih brigada 90, 11070 Beograd
 Tel: +381 63 444 222
 E-mail: info@cetin.rs
 Web: www.cetin.rs; www.cetin.eu
 Datum ućlanjenja: 2021

CTP INVEST

Megarska 9, 11070 Beograd – CTPark Belgrade City
 Tel: +381 65 433 4444
 E-mail: petar.kolognat@ctp.eu
 Web: www.ctp.eu
 Datum ućlanjenja: 2019

CWP EUROPE (CWPR SERVICES D.O.O.)

Masarikova 5, floor 20, 11000 Beograd
 Tel: +381 11 7850 020
 E-mail: office.serbia@cwpr.global
 Web global: Grid Connected | CWP Global
 Datum ućlanjenja: 2023

DAD DRÄXLMAIER AUTOMOTIVE D.O.O.

Skladišna hala 1, Zrenjaninski park
 Lokacija Bagljaš Aerodrom, 23000 Zrenjanin
 Tel: +381 23 519 340
 Web: www.draexlmaier.com
 Datum ućlanjenja: 2017

DATALAB SR D.O.O.

Bul. Bulevar Arsenjaja 99v
 11000 Belgrade, Tel: +381 11 404 8604
 E-mail: info@datalab.rs
 Web: local: www.datalab.rs global: www.datalab.eu
 Datum ućlanjenja: 2023

DDOR NOVI SAD A.D.O.

Bulevar Mihajla Pupina 8, 1000 Novi Sad
 Tel: +381 21 4886 000, Korisnički centar: 0800 303 301
 E-mail: ddor@ddor.co.rs
 Web: www.ddor.rs
 Datum ućlanjenja: 2012

Foreign Investors Council

DELHAIZE SERBIA

Jurija Gagarina 14, 11000 Beograd
Tel: 0800 3537 030, Fax: +381 11 7153 910
E-mail: office@delhaize.rs
Web: local: www.maxi.rs global: www.aholddelhaize.com
Datum uclanjenja: 2023

DELOITTE ADVISORY D.O.O.

Terazije 8, 1000 Beograd
Tel: +381 11 3812 100, Fax: +381 11 3812 112
E-mail: ceyuinfo@deloittece.com
Web: Deloitte Serbia
Datum uclanjenja: 2003

DELTA HOLDING DOO

Vladimira Popovića 8a, 11070 Beograd
Tel: +381 11 2011 611, +381 11 2011 921
E-Mail: office@deltaholding.rs
Web: www.deltaholding.rs
Datum uclanjenja: 2014

DEUTSCH-SERBISCHE WIRTSCHAFTSKAMMER (AHK SERBIEN)

Topličin venac 19a, 11000 Beograd
Tel: +381 11 2028 010, Fax: +381 11 3034 780
E-mail: info@ahk.rs, Web: www.serbien.ahk.de/sr;
www.serbien.ahk.de, Datum uclanjenja: 2014

EKO SERBIA A.D.

Member of HelleniQ Energy
Tošin bunar 274a, 11070 Novi Beograd
Tel: +381 11 2061 500, E-mail: office@helleniq-petroleum.rs
Web: www.ekoserbia.com
Datum uclanjenja: 2004

ERNST & YOUNG CONSULTING D.O.O. BEOGRAD

Vladimira Popovića 8a, 11070 Beograd
Tel: +381 11 2095 800
E-mail: ey.office@rs.ey.com
Web: www.ey.com/sr_rs
Datum uclanjenja: 2004

ERSTE BANK A.D. NOVI SAD

Bulevar oslobođenja 5, 21000 Novi Sad
E-mail: info@erstebank.rs, Erste Poslovní centar,
Bulevar Milutina Milankovića 3a, 11070 Novi Beograd
Tel: 0800 201 201, +381 60 4848 000
Web: www.erstebank.rs, Datum uclanjenja: 2005

EURO LITHIUM BALKAN D.O.O. VALJEVO

Divci b.b. 14222 Valjevo
Tel: +381 69 1508 190
E-mail: info@elbplus.rs
Web: www.elbplus.com; www.elbplus.rs
Datum uclanjenja: 2023

EUROBANK DIREKTNA A.D. BEOGRAD

Vuka Karadžića 10, 11000 Beograd
Tel: 0800 1111 44
E-mail: office@eurobank-direktna.rs
Web: www.eurobank-direktna.rs
Datum uclanjenja: 2003

EUROPEAN INVESTMENT BANK

Vladimira Popovića 38-40
11070 Novi Beograd
Tel: +381 11 3121 756
Web: www.eib.org
Datum uclanjenja: 2017

EUROTELESITES D.O.O. BEOGRAD

Milutina Milankovića 3v,
11070 Novi Beograd
E-mail: office.serbia@eurotelesites.com
Web: www.eurotelesites.rs
Datum uclanjenja: 2023

EVROPSKA BANKA ZA OBNOVU I RAZVOJ

Španskih boraca 3
11070 Beograd
Tel: +381 11 2120 530
Web: www.ebrd.com
Datum uclanjenja: 2016

EXLRT D.O.O.

Mornarska 7, 21000 Novi Sad
Tel: +381 21 6301 548, +381 21 6392 826
E-mail: info@exlrt.com; office@exlrt.com
Web: www.exlrt.com
Datum uclanjenja: 2010

FCA SRBIJA D.O.O. KRAGUJEVAC

Kosovska 4
34000 Kragujevac
Web: www.fiatserbija.rs; www.fiat.rs
Datum uclanjenja: 2011

FERRING PHARMACEUTICALS D.O.O. BEOGRAD-STARI GRAD

Gospodar Jevremova 47, 11000 Beograd
Tel: +381 11 4048 800
Web: www.ferring.com
Datum uclanjenja: 2018

FRESENIUS MEDICAL CARE SRBIJA D.O.O.

Beogradski put bb, 26300 Vršac
Tel: +381 11 3951 000, Fax: +381 11 3951 009
E-mail: office.srb@freseniusmedicalcare.com
Web: www.freseniusmedicalcare.com
Datum uclanjenja: 2013

FRIKOM D.O.O.

Zrenjaninski put bb, 11213 Beograd
Tel: +381 11 2074 100, Fax: +381 11 2074 148
E-mail: office@frikom.rs
Web: www.frikom.rs
Datum uclanjenja: 2019

G4S SECURE SOLUTIONS D.O.O.

Viline vode 6, 11000 Beograd
Tel: +381 11 2097 900, Fax: +381 11 2097 946
E-mail: office@rs.g4s.com
Web: www.g4s.rs
Datum uclanjenja: 2009

GEBRÜDER WEISS D.O.O. DOBANOVCI

Beogradska 85, 11272 Dobanovci
Tel: +381 11 3715 200, Fax: +381 11 3715 201
E-mail: office.beograd@gw-world.com
Web: www.gw-world.com/rs; www.gw-world.com/at
Datum uclanjenja: 2020

GENERALI OSIGURANJE SRBIJA A.D.O.

Španskih boraca 3,
11070 Novi Beograd
Tel: +381 11 2220 555
Web: www.generalis.rs; www.generalis.com
Datum uclanjenja: 2016

GRUNDFOS SRBIJA D.O.O.

Obilazni put Sever 21, 22320 Indija
Tel: +381 22 367 300, Fax: +381 22 367 302
E-mail: grundfosserbija@grundfos.com
Web: www.grundfos.rs; www.grundfos.com
Datum uclanjenja: 2013

HAD BMP A.D. BEOGRAD (HYATT REGENCY BEOGRAD)

Milentija Popovića 5, 11000 Beograd
Tel: +381 11 301 1234 E-mail: belgrade.regency@hyatt.com
Web: local: hyattregencybelgrade.com
global: www.hyatt.com Datum uclanjenja: 2022

HALKBANK A.D. BEOGRAD

Milutina Milankovića 9e, 11070 Novi Beograd
Tel: +381 11 204 11 81
E-mail: office@halkbank.rs
Web: www.halkbank.rs
Datum uclanjenja: 2024

HEMOPHARM A.D.

Beogradski put bb, 26300 Vršac
 Tel: +381 11 3811 200
 E-mail: svakodobro@hemofarm.com
 Web: www.hemofarm.rs
 Datum uclanjenja: 2013

HUAWEI TECHNOLOGIES D.O.O.

Omladinskih brigada 90D
 11070 Beograd
 Web: www.huawei.com
 Datum uclanjenja: 2020

IKEA SRBIJA D.O.O.

Astrid Lindgren 11
 11231 Beograd
 Web: www.ikea.com
 Datum uclanjenja: 2008

INOS BALKAN D.O.O.

Mirka Obradovića BB, 14000 Valjevo
 Tel: +381 14 221 560
 E-mail: contact@inosbalkan.com
 Web: www.inosbalkan.com
 Datum uclanjenja: 2017

INTESA LEASING D.O.O. BEOGRAD

Milentija Popovića 7b, 11070 Beograd
 Tel: +381 11 2025 400
 E-mail: ilbhead@intesaleasing.rs
 Web: www.intesaleasing.rs
 Datum uclanjenja: 2010

JELEN DO D.O.O. (CARMEUSE SERBIA)

Jelen Do bb, 31215 Jelen Do, Požega
 Tel: +381 31 590 599, Fax: +381 31 590 570
 E-mail: jelen-do@carmeuse.rs
 Web: www.carmeuse.com
 Datum uclanjenja: 2015

JT INTERNATIONAL A.D. SENTA

Subotički drum 17, 24400 Senta
 Tel: +381 11 2050 300
 Fax: +381 11 2050 301
 Web: www.jti.com
 Datum uclanjenja: 2003

K&F ADVOKATI

Knez Mihailova 17, 11000 Beograd
 Tel: +381 11 3345 195
 E-mail: office@kfadvokati.com
 Web: www.kfadvokati.com
 Datum uclanjenja: 2021

KARANOVIĆ & PARTNERS O.A.D.

Resavska 23, 11000 Beograd
 Tel: +381 11 3094 200, Fax: +381 11 3094 223
 E-mail: serbia@karanovicpartners.com
 Web: www.karanovicpartners.com
 Datum uclanjenja: 2003

KENTKART SOUTHEAST EUROPE D.O.O.

Makenzijeva 24, 11000 Beograd
 Tel: +381 11 7155 171, Fax: +381 11 7155 171
 E-mail: office@kentkart.rs
 Web: www.kentkart.rs
 Datum uclanjenja: 2014

KLEEMANN LIFTOVI D.O.O.

Obradovića Sokak 50, 22310 Šimanovci
 Tel: +381 22 409 000
 E-mail: serbia@kleemannlifts.com
 Web: www.kleemannlifts.com
 Datum uclanjenja: 2019

KNAUF INSULATION D.O.O.

Batajnički drum 16b, 11080 Beograd
 Tel: +381 11 3310 800, Fax: +381 11 3310 801
 E-mail: office.belgrade@knaufinsulation.com
 Web: knauf.com/sr-RS
 Datum uclanjenja: 2011

KONCERN BAMBI A.D.

Đorđa Stanojevića 14, 3rd floor, 11070 Beograd
 Đure Đakovića bb, 12000 Požarevac
 Tel: +381 11 2222 555, E-mail: office@bambi.rs
 Web: local: www.bambi.rs global: www.bambi.rs/en
 Datum uclanjenja: 2023

KONSTRUKTOR KONSALTING

Oslobođenja 10, 11000 Beograd, Rakovica
 Tel: +381 11 2562 231
 E-mail: office@konstruktorgrupa.com
 Web: www.konstruktorgrupa.com
 Datum uclanjenja: 2018

KPMG D.O.O. BEOGRAD

Milutina Milankovića 1j, 11070 Beograd
 Tel: +381 11 2050 500, Fax: +381 11 2050 550
 E-mail: info@kpmg.rs
 Web: www.kpmg.rs
 Datum uclanjenja: 2002

LAW OFFICE MIROSLAV STOJANOVIC IN COOPERATION WITH WOLF THEISS

Poslovni centar Ušće, Bulevar Mihajla Pupina 6,
 11070 Beograd, Tel: +381 11 3302 900,
 Fax: +381 11 3302 925, E-mail: beograd@wolftheiss.com
 Web: www.wolftheiss.rs Datum uclanjenja: 2003

LEITNERLEITNER CONSULTING D.O.O. BEOGRAD

Kneza Mihaila 1-3, 11000 Beograd
 Tel: +381 11 6555 105, E-mail: beograd.office@leitnerleitner.com
 Web: https://www.leitnerleitner.rs/serbia/sr/about-us
 https://www.leitnerleitner.com/de/at
 Datum uclanjenja: 2020

LUKOIL SRBIJA D.O.O. BEOGRAD

Bulevar Mihajla Pupina 165d, 11070 Beograd
 Tel: +381 11 2220 200, Call center: 0800 222 882
 Fax: +381 11 2220 294
 E-mail: office@lukoil.rs Web: www.lukoil.rs
 Datum uclanjenja: 2009

MARSH D.O.O. ZA POSREDOVANJE U OSIGURANJU BEOGRAD

Omladinskih brigada 88a, 11070 Novi Beograd
 Tel: +381 11 3130 409 E-mail: marsh.serbia@marsh.com
 Web: https://www.marsh.com/rs/en/home.html; http://www.mmc.com/ Datum uclanjenja: 2019

MERCK D.O.O.

Omladinskih brigada 90v, 11070 Beograd
 Tel: +381 11 2175 761, Fax: +381 11 2176 781
 E-mail: merck@merck.rs
 Web: www.merck.rs; www.merckgroup.com
 Datum uclanjenja: 2020

MESSER TEHNOGAS A.D.

Banjčki put 62, 11000 Beograd
 Tel: +381 11 3537 200 Fax: +381 11 3537 291
 E-mail: postoffice@messer.rs
 Web: www.messer.rs
 Datum uclanjenja: 2002 Founder

METROPOL PALACE D.O.O.

Bulevar kralja Aleksandra 69, 11000 Beograd
 Tel: +381 11 3333 100
 E-mail: reception@metropolpalace.com
 Web: www.metropolpalace.rs
 Datum uclanjenja: 2017

MINI PANI D.O.O.

Hipodromska 2d, 24000 Subotica
 Tel: +381 24 621 521 Fax: +381 24 621 522
 E-mail: info@minipani.com
 Web: www.minipani.com
 Datum uclanjenja: 2012

MK GROUP

Bulevar Arsenija Črnaojevića 59b, 11070 Belgrade
 Tel: +381 11 3539 555
 E-mail: info@mkgroup.rs
 Web: local: www.mkgroup.rs global: mkgroup.rs/en/
 Datum uclanjenja: 2023

Foreign Investors Council

MORAVACEM D.O.O.

Branka Ristića 8, 35254 Popovac
Tel: +381 35 572 200 Fax: +381 35 572 207
E-mail: general-info@moravacem.rs
Web: www.moravacem.rs; www.crh.com
Datum uclanjenja: 2016 Founder

NESTLÉ ADRIATIC S D.O.O.

Železnička 131, 11271 Beograd-Surčin
Tel: +381 11 2019 301 Fax: +381 11 3132 022
E-mail: info@rs.nestle.com
Web: www.nestle.rs
Datum uclanjenja: 2002 Founder

NIS A.D. NOVI SAD (NAFTNA INDUSTRIJA SRBIJE)

Narodnog fronta 12, 21000 Novi Sad
Tel: +381 21 4811 111
E-mail: office@nis.rs Web: www.nis.rs
Datum uclanjenja: 2011

NLB KOMERCIJALNA BANKA AD BEOGRAD

Svetog Save 14, 11000 Beograd
Tel: 011/3080 100 Fax: 011/3441 335
E-mail: kontakt.centar@nlbbk.rs
Web: www.nlbbk.rs
Datum uclanjenja: 2022

NOKIA SOLUTIONS AND NETWORKS SERBIA D.O.O. BEOGRAD

Đorđa Stanojevića 14, 11070 Beograd
Belgrade Office Park, Building II, First Floor
Tel: +381 11 2281 920 Web: nokia.com
Datum uclanjenja: 2009

OGRAK SERBIA PRIME SITE ONE AG BEOGRAD

Velisava Vulovića 51, 11000 Beograd
Tel: +381 60 8800 106 Fax: +381 11 3441 335
Web: local: www.serbiaprimesiteone.com
global: www.jangroup.ch
Datum uclanjenja: 2022

OTP BANKA SRBIJA A.D. NOVI SAD

Trg slobode 5, 21000 Novi Sad Tel: +381 21 421 077,
+381 11 3011 555 Fax: +381 11 3132 885
E-mail: Retail banking stanovnistvo@otpbanka.rs
Corporate clients privreda@otpbanka.rs
Web: www.otpbanka.rs Datum uclanjenja: 2002 Founder

OTP LEASING SRBIJA

Headquarters: Bulevar Zorana Đinđića 50 a/b
Post and work with clients: Bulevar Mihajla Pupina 111,
11070 Beograd Tel: +381 11 2221 369 Fax: +381 11 2221
388 E-mail: otpleasing.srbija@otpsrbija.rs Web: www.
otpplingsrbija.rs Datum uclanjenja: 2011

PEPSICO

Đorđa Stanojevića 14, 11070 Beograd
Tel: +381 11 3637 000 Fax: +381 11 3637 069
E-mail: belgrade.office@pepsico.com
Web: www.pepsico.com; www.pepsico.rs;
LinkedIn: PepsiCoZB Datum uclanjenja: 2009

PERNOD RICARD SRBIJA D.O.O.

Bulevar oslobođenja 211, 11000 Beograd
E-mail: ser.info@pernod-ricard.com
Web: https://www.pernod-ricard.com/sr/
locations/serbia
Datum uclanjenja: 2003

PETRIKIĆ & PARTNERI A.O.D. IN COOPERATION WITH CMS REICH-ROHRWIG HAINZ

Krunska 73, 11000 Beograd
Tel: +381 11 3208 900 Fax: +381 11 3208 930
E-mail: belgrade@cms-rrh.com
Web: www.cms-rrh.com Datum uclanjenja: 2004

PHILIP MORRIS SERVICES D.O.O. BEOGRAD

Bulevar Zorana Đinđića 64a,
11070 Beograd
Tel: +381 11 2010 800
Web: www.pmi.com
Datum uclanjenja: 2004

PHOENIX GRUPA SRBIJA

Bore Stankovića 2, 11030 Beograd
Tel: +381 11 3538 100
E-mail: office@phoenixpharma.rs
Web: www.phoenixpharma.rs
Datum uclanjenja: 2016

PRICEWATERHOUSECOOPERS D.O.O.

Airport City Belgrade, Omladinskih brigada 88a
11070 Beograd Tel: +381 11 3302 100
Fax: +381 11 3302 101 E-mail: rs_pwc_office@pwc.com
Web: www.pwc.rs
Datum uclanjenja: 2002 Founder

PROCREDIT BANK

Milutina Milankovića 17, 11000 Beograd
Tel: +381 11 2077 906
E-mail: srb.info@procredit-group.com
Web: www.procreditbank.rs
Datum uclanjenja: 2004

RAIFFEISEN BANKA A.D. BEOGRAD

Đorđa Stanojevića 16, 11070 Beograd
Tel: +381 11 3202 100
E-mail: info@raiffeisenbank.rs
Web: www.raiffeisenbank.rs
Datum uclanjenja: 2002

RAIFFEISEN LEASING D.O.O.

Đorđa Stanojevića 16, 11070 Beograd
Tel: +381 11 2207 400 Fax: +381 11 2289 007
E-mail: info.leasing@raiffeisen-leasing.rs
Web: www.raiffeisen-leasing.rs
Datum uclanjenja: 2003

RAJIĆEVA MS D.O.O. BEOGRAD (HOTEL MAMA SHELTER)

Knez Mihailova 54A, 11000 Beograd
Tel: +381 11 3333 000 E-mail: belgrade@mamashelter.com
Web: mamashelter.com/belgrade/
Datum uclanjenja: 2022

RAUCH SERBIA D.O.O.

Šesta Lička 2, 15220 Koceljeva
Tel: +381 15 361 800; +381 11 265 2225
E-mail: office.serbia@rauch.cc
Web: www.rauch.cc
Datum uclanjenja: 2011

RIO TINTO

Rio Sava Exploration d.o.o.
Milutina Milankovića 1i, 11070 Beograd
Tel: +381 11 4041 430
Web: www.riotinto.com; www.riotintoserbia.com
Datum uclanjenja: 2004

ROCHE D.O.O.

Vladimira Popovića 8a, 11070 Beograd
Tel: +381 11 2022 803 Fax: +381 11 2022 808
E-mail: serbia.office@roche.com
Web: www.rochesrbija.rs; www.roche.com
Datum uclanjenja: 2013

SAVA NEŽIVOTNO OSIGURANJE A.D.O. BEOGRAD

Bulevar vojvode Mišića 51, 11000 Beograd
Tel: +381 11 777 39 39
E-mail: info@sava-osiguranje.rs
Web: www.sava-osiguranje.rs
Datum uclanjenja: 2015

SECURITAS SERVICES D.O.O. BEOGRAD

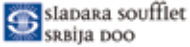
Autoput za Zagreb 18, 11080 Beograd
Tel: +381 11 2284 051
E-mail: office@securitas.co.rs
Web: securitas.co.rs; securitas.com
Datum uclanjenja: 2024

SGS BEOGRAD D.O.O.

Jurija Gagarina 7b, 11070 Beograd
Tel: +381 11 7155 275, +381 11 7155 277
Fax: +381 11 2284 241
E-mail: sgs.beograd@sgs.com
Web: www.sgs.rs Datum ućlanjenja: 2016

SIEMENS D.O.O. BEOGRAD

Omladinskih brigada 90v, 11070 Beograd
Tel: +381 11 2096 001 Fax: +381 11 2096 007
E-mail: office.rs@siemens.com
Web: local: www.siemens.rs global: www.siemens.com
Datum ućlanjenja: 2023

SLADARA SOUFFLET SRBIJA D.O.O.

Industrijska zona 2, 21400 Baćka Palanka
Tel: +381 21 752 910
Fax: +381 21 6042 399
Web: www.soufflet.com
Datum ućlanjenja: 2004

SOG IN COOPERATION WITH KINSTELLAR

Bulevar Mihajla Pupina 6/IV, 11070 Beograd
Tel: +381 11 3210 200
E-mail: office@sog.rs
Web: www.kinstellar.com/locations/detail/belgrade-serbia
Datum ućlanjenja: 2023

STMG CONSULTANCY D.O.O.

Nevesinjska 7, 11000 Beograd, Tel: +381 11 3535 400
E-mail: info@stmgconsultancy.com, sasa.trajkovic@stmgconsultancy.com
Web: www.stmgconsultancy.com
Datum ućlanjenja: 2006

STRAUSS ADRIATIC D.O.O.

Miloša Obilića 41, 22310 Šimanovci
Tel: +381 22 40 80 00, Fax: +381 22 4080 67
E-mail: info@strauss-group.rs
Web: local: www.strauss-group.rs
global: www.strausscoffee.com Datum ućlanjenja: 2023

TARKETT D.O.O. BAĆKA PALANKA

Industrijska zona 14,
24000 Baćka Palanka
E-mail: info.tarkettadoo@tarkett.com
Web: https://www.tarkett.rs/; www.tarkett-group.com
Datum ućlanjenja: 2024

TELEKOM SRBIJA A.D. BEOGRAD

Takovska 2
11000 Beograd
E-mail: fic.telekom@telekom.rs
Web: www.telekom.rs
Datum ućlanjenja: 2007

TETRA PAK PRODUCTION D.O.O. BEOGRAD

Milutina Milankovića 9ž, sprat 2, 11070 Beograd
Tel: +381 11 2017 333
Fax: +381 11 2017 380
Web: www.tetrapak.com/en-rs
Datum ućlanjenja: 2002 Founder

THE COCA-COLA COMPANY (BARLAN S&M D.O.O.)

Batajnićki drum 18, 11080 Beograd
Tel: +381 11 3081 100 Fax: +381 11 3081 166
E-mail: jtrninc@coca-cola.com
Web: coca-cola.rs Datum ućlanjenja: 2002

THE INTERNATIONAL SCHOOL OF BELGRADE

Temišvarska 19, 11000 Beograd
Tel: +381 11 2069 999 Fax: +381 11 2069 944
E-Mail: isb@isb.rs Web: www.isb.rs
Datum ućlanjenja: 2014

TIGAR TYRES D.O.O. PIROT PREDUZEĆE ZA PROIZVODNJU GUMA

Nikole Pašića 213, 18300 Pirot
Tel: +381 10 2157 000 E-mail: office.serbia@michelin.com
Web: www.michelin.rs
Datum ućlanjenja: 2009

TITAN CEMENTARA KOSJERIĆ

Živojina Mišića 50, 31260 Kosjerić
Tel: +381 31 590 300
E-mail: cemkos@titan.rs
Web: www.titan.rs
Datum ućlanjenja: 2004

TOYO TIRE SERBIA D.O.O. INĐIJA

Industrijska 3 no. 5, 22320 Inđija
Tel: +381 66 8087 898
E-mail: nevena.lestarc@toyotires.rs
Web: TOYO TIRES – Srbija
Datum ućlanjenja: 2021

TRACE GROUP HOLD PLC OGRANAK BEOGRAD

Kneza Miloša 9/V, 11000 Beograd
Tel: +38118 517000
Web: www.tracebg.com
Datum ućlanjenja: 2023

UNICREDIT BANK SRBIJA JSC

Rajićeva 27-29, 11000 Beograd Jurija Gagarina 12,
Belgrade Business Center 11070 Beograd
Tel: +381 11 3777 888 E-mail: kontakt@unicreditbank.rs
Web: www.unicreditbank.rs
Datum ućlanjenja: 2013 Founder

UNIFIEDPOST SOLUTIONS D.O.O.

Tošin bunar 185, 11070 Beograd
Tel: +381 11 7150 748
E-mail: office.rs@unifiedpost.com
Web: www.unifiedpost.rs
Datum ućlanjenja: 2019

VP LAW FIRM

Teodora Dražera 34, 11000 Beograd
Tel: +381 11 2642 257
E-mail: info@vp.rs
Web: www.vp.rs
Datum ućlanjenja: 2023

WEST PHARMACEUTICAL SERVICES BEOGRAD D.O.O.

Crvenka 76, 26220 Kovin
Tel: +381 13 2156 101
E-mail: kovin.office@westpharma.com
Web: www.westpharma.com Datum ućlanjenja: 2020

WIENER STÄDTISCHE OSIGURANJE A.D.O. BEOGRAD

Trešnjinog cveta 1, 11070 Beograd
Tel: 0800 200 800; +381 11 220 9800
E-mail: office@wiener.co.rs
Web: www.wiener.co.rs Datum ućlanjenja: 2003

YAZAKI SERBIA

Nova 7 bb, 15000 Sabac
Tel: +381 15 7195 241
E-mail: Ysd.Office@yazaki-europe.com
Web global: www.yazaki-europe.com
Datum ućlanjenja: 2022

YETTEL BANK A.D. BEOGRAD

Omladinskih brigada 88, 11070 Beograd
Korisnićki servis: 063 9005
E-mail: officebanka@yettelbank.rs;
banka@yettelbank.rs Web: www.yettelbank.rs
Datum ućlanjenja: 2015

YETTEL D.O.O.

Omladinskih brigada 90
11073 Beograd
Mob: +381 63 9000
Web: www.yettel.rs
Datum ućlanjenja: 2006

ZIVKOVIĆ SAMARDŽIĆ A.O.D. BEOGRAD

Makedonska 30, 11000 Beograd
Tel: +381 11 2636 636 Fax: +381 11 2635 555
E-mail: office@zslaw.rs
Web: www.zslaw.rs
Datum ućlanjenja: 2011

konstruktor

20 YEARS OF SUCCESS

LIDL

GRUNDFOS

MINIH AUTOMOTIVE
EUROPE

KLP

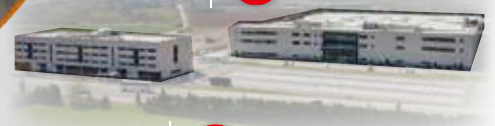
JFE

STOP SHOP

XINGYU

LESNINA S

WE CONSTRUCT
YOUR VISION

"TURN KEY"
"DESIGN AND BUILD"
"IN HOUSE SOLUTIONS"

MORE THAN 250 FACILITIES
MORE THAN 1 000 000 M²

WWW.KONSTRUKTORGRUPA.COM